

PROGRAM ROZVOJE PLZEŇSKÉHO KRAJE 2014+

PROGRAM ROZVOJE PLZEŇSKÉHO KRAJE 2014+

Regionální rozvojová agentura Plzeňského kraje, o.p. s.

Tým zpracovatele:

Ing. Pavel Beneš

RNDr. Emil Chochole, CSc.

Mgr. Miroslav Pešík

RNDr. Milan Svoboda

Ing. Filip Uhlík

Ing. Ondřej Vohradský

Obsah:

Úvod	1
1 Analytická část	2
1.1 Poloha a osídlení.....	2
1.1.1 Poloha.....	2
1.1.2 Osídlení.....	2
1.2 Obyvatelstvo a bydlení	4
1.2.1 Vývoj počtu obyvatel.....	4
1.2.2 Struktura obyvatel.....	5
1.2.3 Bydlení.....	7
1.3 Občanská vybavenost	8
1.3.1 Vzdělávání	8
1.3.2 Sociální zařízení a sociální služby.....	15
1.3.3 Zdravotnictví	16
1.3.4 Kultura.....	17
1.3.5 Sport, volný čas, rekreace	18
1.3.6 Cestovní ruch.....	19
1.3.7 Občanský sektor	20
1.3.8 Bezpečnost	21
1.4 Ekonomika	22
1.4.1 Struktura hospodářství.....	22
1.4.2 Vnější ekonomické vztahy	22
1.4.3 Výkonnost ekonomiky.....	23
1.4.4 Trh práce.....	24
1.4.5 Výzkum a vývoj.....	26
1.4.6 Veřejné rozpočty.....	27
1.5 Doprava.....	30
1.5.1 Silniční doprava	30
1.5.2 Železniční doprava	36
1.5.3 Veřejná doprava	37
1.5.4 Ostatní druhy dopravy	39
1.6 Technická infrastruktura	41
1.6.1 Vodní hospodářství.....	41
1.6.2 Energetika.....	45
1.7 Životní prostředí	46
1.7.1 Odpady	46
1.7.2 O vzduší.....	47
1.7.3 Voda v krajině	48
1.7.4 Příroda a krajina	50
1.7.5 Hluk.....	53
1.8 SWOT analýza programu rozvoje Plzeňského kraje 2014+	54

2	Strategická část.....	55
2.1	Analytická východiska pro strategii Plzeňského kraje	55
2.2	Globální cíl	56
2.3	Strategické cíle.....	56
2.4	Popis strategických cílů	57
3	Implementační část	94
3.1	Obsah Programu	94
3.2	Aktualizace Programu	94
3.3	Monitorování.....	95
3.4	Evaluace Programu	95
3.5	Zapojení partnerů a veřejnosti do realizace Programu.....	95

Úvod

Program rozvoje Plzeňského kraje (Program) je zpracován v souladu s požadavky zákona č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje na období let 2014 – 2020 a nahrazuje dosud platný dokument z roku 2008. Program je nástrojem pro koordinaci regionálního rozvoje a je zároveň podkladem pro další územní a oborové koncepce Plzeňského kraje.

Program byl zpracován v době programování politiky regionálního rozvoje EU na období 2014 – 2020. V této souvislosti lze Program využít i pro účel zohlednění rozvojových potřeb Plzeňského kraje v rámci státních programů, které definují rozvojové politiky a nástroje jejich realizace s finanční podporou EU. Význam fondů EU pro rozvoj území kraje, ale také potřeba efektivního využívání vnitřních zdrojů roste v souvislosti pokračující ekonomickou stagnací započatou v roce 2008.

Obsahem Programu je analýza sociálního a ekonomického prostředí kraje a návrh rozvojové strategie, kterou pro nejbližší časové období konkretizuje Akční plán.

Analýza Programu shrnuje hlavní charakteristiky, problémy a pozitiva kraje v celé širší problematice regionálního rozvoje. Opírá se o rozборы řady ukazatelů v jejich časovém vývoji. Objektívni hodnocení je většinou založeno na porovnání ukazatelů s ostatními kraji v ČR, případně s referenčními hodnotami zemí EU. Shrnutím analýzy programu je soubor nejdůležitějších hodnocení ve formě analýzy SWOT.

Strategie Programu definuje rozvojovou vizi, která zohledňuje dlouhodobě platná východiska, jakým je například specifická sídelní struktura kraje s převahou venkovských oblastí, ale také aktuální změny v hospodářství a v demografickém vývoji. Vize a z ní odvíjená soustava cílů je charakteristická důrazem na prvky kvality, efektivity, oživení ekonomické aktivity, řešení podle místních potřeb a udržitelného a šetrného využívání zdrojů.

Návrh rozvojové strategie Programu ve formě soustavy cílů, opatření a příkladů vhodných aktivit vyjadřuje soubor potřebných změn bez toho, že by určoval odpovědný subjekt a časové podmínky pro dosažení cíle. Tato konkretizace je pak obsahem Akčního plánu, který předkládá návrh rozvojových priorit na období nejbližších tří let včetně výčtu celokrajsky významných aktivit, které jsou doporučeny k realizaci samosprávě Plzeňského kraje. Akční plán jako oddělená část Programu má být aktualizován alespoň jedenkrát v průběhu období, pro které je Program navržen.

Návrh systému průběžného monitorování sociální a ekonomické situace v kraji umožňuje pravidelné vyhodnocování Programu. Zpracovaný Program je zároveň podkladem pro pokračování spolupráce sociálních partnerů a odborníků, kteří se na přípravě Programu rozvoje Plzeňského kraje v rámci pracovních a odborných skupin podíleli.

1 Analytická část

1.1 Poloha a osídlení

1.1.1 Poloha

Geografická a dopravní poloha

Plzeňský kraj se nachází v jihozápadní části České republiky při hranici se Spolkovou republikou Německo. S jiným státem Plzeňský kraj nesousedí (viz mapa 1 v příloze). Vnitrozemské hranice má kraj s Jihočeským, Středočeským, Ústeckým a Karlovarským krajem.

Z hlediska dopravní polohy se kraj nachází na nejvýznamnější spojnici Prahy a původních spolkových zemí. Krajem prochází dálnice D5 z Prahy do Bavorska i III. železniční koridor Praha-Plzeň-Cheb-Norimberk, který v současnosti prochází rozsáhlou modernizací. Na státní hranici se SRN se v Plzeňském kraji nachází 2 železniční hraniční přechody a 10 silničních hraničních přechodů. Význam těchto zařízení poklesl v souvislosti se začleněním ČR do Schengenského prostoru v roce 2007.

Správní struktura

Plzeňský kraj má rozlohu 7 561 km² a řadí se tím na 3. místo mezi kraji ČR. Na území kraje se nachází 501 obcí. Jsou rozděleny do správních obvodů 15 obcí s rozšířenou působností a 35 pověřených obecních úřadů. Kromě statutárního a zároveň krajského města Plzně se k 29. 2. 2012 nacházelo v Plzeňském kraji 56 měst a 11 městysů. Spolu s Jihočeským krajem tvoří Plzeňský kraj NUTS II Jihozápad.

1.1.2 Osídlení

Diferenciace území

Plzeňský kraj patří v ČR ke krajům s nejnižší hustotou osídlení. Díky nárůstu počtu obyvatel v posledním desetiletí se kraj jako celek podle tohoto ukazatele posunul ze 13. na 12. místo v ČR.

Podstatnou charakteristikou Plzeňského kraje z hlediska osídlení je výrazný rozdíl mezi centrem a rozsáhlými venkovskými oblastmi, které tvoří téměř celé zbývající území kraje. Rozdíl je patrný i v hustotě osídlení již na úrovni okresů. Okres Plzeň-město je na 5. místě v ČR, Rokycany jsou 51. a všechny ostatní okresy kraje se i po období populačního růstu vtěsnaly v roce 2011 mezi 65. a 75. místo ze 77 okresů. To dokládá značné rozdíly mezi centrem a rozsáhlými venkovskými oblastmi. Navíc příhraniční okresy Domažlice, Klatovy a Tachov se umístily na 72. až 75. místě, což potvrzuje také jejich odlišnost vůči celé centrální části kraje tvořené Plzeňskou aglomerací.

Podrobněji dokumentuje rozdíly v hustotě osídlení Plzeňského kraje mapa 2 v příloze, která zobrazuje i soustavu center osídlení, rozvojové osy a některé další sídelní struktury významné pro Plzeňský kraj (viz dále).

Plzeň

Statutární město Plzeň je dominantní centrum kraje. Žije v něm téměř 30 % obyvatel kraje. S necelými 170 tisíci obyvateli je to 4. největší město v ČR a po Praze 2. největší v Čechách. Plzeň plní nejen regionální, ale také některé nadregionální funkce. V oblasti služeb se to týká

především vzdělávání, zdravotnictví, kultury apod. Zároveň je Plzeň hlavním centrem ekonomických aktivit a rozvojovým pólem kraje.

Plzeň je sídlem velkého počtu významných zaměstnavatelů a buduje si pozici i jako centrum vědy, výzkumu a inovací (vědecko-technický park, projekty VaVPI). Atraktivitu Plzně zvýšila dálnice D5 z Prahy do Německa. Kolem dálnice D5 se nachází i hlavní rozvojová osa Plzeňského kraje, ale mimo Plzeňskou aglomeraci se jedná o méně osídlené území.

Centra venkovského osídlení

Druhým největším městem kraje jsou Klatovy s necelými 23 tisíci obyvatel (7,5krát méně než Plzeň). V kraji jsou dále pouze 4 města s 10-15 tisíci obyvatel. Menší velikost center dokládá i to, že 3 obce s rozšířenou působností (Kralovice, Nepomuk, Stod) mají méně než 4 tisíce obyvatel. Tato fakta potvrzují zřetelnou bipolaritu Plzeňského kraje z hlediska sídelní struktury, tj. dominantní centrum a rozsáhlé venkovské oblasti opírající se o centra venkovského osídlení.

Většina center v Plzeňském kraji má malé předpoklady stát se po Plzni dalším pólem rozvoje nadregionálního významu. Rozvojový potenciál mají jen některá větší sídla (nad 10 tisíc obyvatel) kolem silnic I. třídy. Města Tachov a Sušice však leží mimo silnice I. třídy a na ně vázané rozvojové osy. Zbývají tak jen 3 okresní města s větším rozvojovým potenciálem - Klatovy, Rokycany a Domažlice.

Venkovské oblasti

Venkovské oblasti pokrývají naprostou většinu území kraje. Nejčastěji používané kritérium, tj. obce do 2 tisíc obyvatel, splňovalo 458 obcí z 501 (rok 2011). V nich na 82 % území kraje žilo 33 % jeho obyvatel při průměrné hustotě osídlení 31 osob na km².

Podrobnější diferenciaci takto definovaných venkovských oblastí umožňuje např. hustota osídlení podle správních území pověřených obecních úřadů (viz mapa 2 v příloze). Nejméně osídlená území se nachází na severu, západě, jihu a jihovýchodě Plzeňského kraje. Tato území na severozápadě zasahují až k Plzni. Velmi nízká hustota osídlení přináší v těchto územích problémy s dostupností služeb i pracovních příležitostí.

O něco vyšší hustotu osídlení má území mezi městy Plzeň, Klatovy a Domažlice. I v tomto případě se jedná o venkovská území, avšak s většími centry nebo s větším počtem center. Z tohoto pohledu je výjimečné Sušicko, které je v průměru velmi řídko osídlené, i když jeho centrem je město s 11 tisíci obyvateli.

V příhraničních okresech je dostupnost center s jejich nabídkou pracovních příležitostí a služeb ještě zhoršená menším počtem těchto center. Navíc na Šumavě zájmy ochrany přírody brání intenzivnějším vztahům jižní části Plzeňského kraje s Bavorskem (Sušice, ale i další města okresu Klatovy), neboť zlepšení dopravního napojení naráží na území Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava na řadu problémů. Také obce v tomto území citlivě vnímají omezování svých rozvojových záměrů v zájmu ochrany přírody a krajiny.

V příměstských oblastech pokračuje **suburbanizace**, tj. odchod obyvatel z center do okolních obcí především z důvodu dostupnějšího bydlení. Tento proces vede k růstu i malých obcí. Zde však často populační růst značně přesahuje možnosti obsluhy rezidentů. Vznikají tak izolovaná, nefunkční a dlouhodobě nestabilní území, kam odchází bydlet obyvatelé centra, zpravidla při zachování místa pracoviště. Potenciálně ohrožená území je možné odlišit na základě relativní migrace a populační velikosti obce (viz mapa 3 v příloze).

Tyto obce se nachází kolem Plzně přibližně do 20 km. Podobný jev je však možné pozorovat i kolem dalších větších měst (okresní města).

Aglomerované území Plzně, tj. území s intenzivními vztahy pracovními popř. obslužnými, je poněkud širší než území suburbanizované, neboť Plzeň je významným centrem dojížděky ze širokého okolí. Pokračující urbanizace a svým způsobem i suburbanizace prohlubuje bipolaritu osídlení Plzeňského kraje, pakliže jí chápeme jako růst koncentrace obyvatelstva v aglomerovaných prostorech měst.

Rozvojové osy

Nejvýznamnější rozvojové osy Plzeňského kraje jsou ty, které propojují Prahu s Bavorskem (viz mapa 2 v příloze). Nachází se kolem dálnice D5 a silnice I/26. Osa směřující z Klatov na Železnou Rudu ztrácí svůj význam, neboť zlepšení dopravních vztahů a do jisté míry i rozvoji sídel brání velkoplošná chráněná území včetně Národního parku Šumava.

Také nadregionální rozvojové osy, které propojují Plzeňský kraj se sousedními kraji, jsou problematické. To se projevuje v úsecích, kde osy prochází venkovskými oblastmi bez významnějších center.

1.2 Obyvatelstvo a bydlení

1.2.1 Vývoj počtu obyvatel

Na základě porovnání výsledků Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB) z let 2001 a 2011 je možné konstatovat, že Plzeňský kraj patřil v posledních 10 letech k populačně nejrychleji rostoucím krajům v rámci ČR po Praze a Středočeském kraji. Populační růst kraje však nebyl od roku 2000 do současnosti rovnoměrný.

Do roku 2005 počet obyvatel stagnoval (kolem 550 tisíc). Následně se do roku 2010 zvýšil na 572 tisíc. Od té doby počet obyvatel kraje opět stagnuje. Pohyb obyvatel dokládá graf 1 v příloze. Z něj je patrné, že hlavní podíl na populačním růstu kraje měla migrace, ale v letech 2003-2009 rostl i počet narozených v Plzeňském kraji, který v letech 2007-2010 dokonce převyšoval počet zemřelých.

Také z územního pohledu nebyl populační vývoj Plzeňského kraje vyvážený. Počet obyvatel rostl na většině území kraje, ale ve 4 ze 6 správních území pověřených obecních úřadů v okrese Klatovy (Horažďovice, Kašperské Hory, Nýrsko, Sušice) a na Bezručicku počet obyvatel klesl (viz mapa 4 v příloze). Naopak k největšímu populačnímu růstu došlo mezi roky 2001 a 2011 v prstenci kolem Plzně.

Prognóza ČSÚ (bez migrace) ukazuje, že do roku 2020 se počet obyvatel kraje sníží jen mírně (-3,3 tisíce). Pak je však nutno očekávat prudší pokles počtu obyvatel a po roce 2030 by se jejich počet bez vlivu migrace vrátil na hodnotu kolem 550 tisíc. Podstatnější než celkový vývoj počtu obyvatel jsou však změny ve věkové struktuře obyvatel Plzeňského kraje.

Migrace

Změny ve vývoji populace Plzeňského kraje měly především ekonomické důvody, neboť hlavním zdrojem růstu počtu obyvatel byla migrace. Akutní nedostatek pracovních sil v době vrcholící konjunktury zvýšil migrační přírůstek kraje až téměř na 8 tisíc v roce 2008 (viz graf 1 v příloze). Následně došlo k prudkému poklesu migračního salda a v roce 2010 Plzeňský kraj

obyvatele migrací dokonce nepatrně ztratil (-244). V letech 2011-2012 Plzeňský kraj migrací opět získával.

Také z hlediska zdrojů migračního salda byl pro Plzeňský kraj rok 2010 odlišný. Poprvé od roku 2000 kraj ztrácel migrací vůči ostatním krajům ČR (téměř 1 tisíc obyvatel). Celkový výsledek v roce 2010 mírně zlepšila migrace zahraniční, která má v Plzeňském kraji kladné saldo od roku 2005 a v letech 2005 až 2009 její podíl na saldu migrace převažoval (viz graf 2 v příloze).

Souhrnně za celé sledované období 2000-2010 Plzeňský kraj ztrácel obyvatele jen vůči Praze. Naopak nejvíce obyvatel získával z Karlovarského a z Ústeckého kraje a překvapivě i z krajů vzdálenějších (Moravskoslezský, Jihomoravský a Vysočina). V roce 2010 však Plzeňský kraj ztrácel obyvatele nejen vůči Praze, ale i vůči dalším 5 krajům ČR. Následující roky naštěstí nepotvrdily ztrátu migrační atraktivity kraje, jen naznačily její oslabení. Vývoji migrace, a to jak zahraniční, tak vnitrostátní, vč. důvodů a dalších souvislostí je nutné věnovat pozornost i nadále.

Přirozený pohyb

Přirozená měna, tedy rozdíl počtu narozených a zemřelých, se na celkových změnách počtu obyvatel Plzeňského kraje podílela v období 2000-2010 menší měrou, přesto i v tomto období proběhly změny s významným vlivem především na věkovou strukturu populace. V letech 2001-2009 v kraji rostl počet narozených ze 4,8 tisíc na 6,4 tisíc (o více než $\frac{1}{3}$ - viz graf 1 v příloze). Příčinou byla realizace odkládaného rodičovství silných ročníků i zvýšení porodnosti, zřejmě také vlivem ekonomického oživení. Důsledkem je aktuální neuspokojený zájem o předškolní zařízení.

Pozitivním výsledkem tohoto vývoje počtu narozených bylo po delší době dosažení přírůstku Plzeňského kraje přirozenou měnou v letech 2007-2010 (viz graf 1 v příloze). Ročně se však jednalo pouze o 400 až 600 obyvatel. V současné době již probíhá pokles počtu narozených, který by měl podle prognózy ČSÚ pokračovat do roku 2030 setrvalým tempem až na 4,2 tisíce narozených.

1.2.2 Struktura obyvatel

Věková struktura

Uvedené změny v přirozeném pohybu obyvatel, především v počtu narozených, se významně promítají do věkové struktury populace. Z důvodu poklesu porodnosti v 90. letech a prodlužování délky života se ve věkové struktuře obyvatel Plzeňského kraje budou minimálně do roku 2020 uplatňovat 3 hlavní vývojové trendy:

- kolísání počtů obyvatel ve věku počátečního vzdělávání,
- pokles počtu a stárnutí produktivní složky obyvatel,
- stárnutí populace.

Tyto změny mají velmi vážný dopad na využití kapacit občanské vybavenosti (vzdělávací, zdravotnická a sociální zařízení a služby), ale především na kapacitu disponibilní pracovní síly v regionu.

Podle výsledků SLDB 2011 měl Plzeňský kraj 3. nejvyšší podíl poproduktivního obyvatelstva k předproduktivnímu (index stáří – viz tabulka 1 v příloze). Pozitivem byl pomalejší růst tohoto poměru, zřejmě díky migraci. Demografická prognóza ČSÚ (bez migrace)

předpokládá, že růst populace v poproduktivním věku bude i nadále pokračovat. Zároveň mírně poroste v Plzeňském kraji také počet obyvatel do 14 let, ale jen do roku 2020. Oba tyto nárůsty se dějí na úkor produktivní složky populace. Ta do roku 2009 rostla, ale v následujícím období bude setrvale klesat (viz graf 3 v příloze).

Podle této prognózy se mezi roky 2012 a 2020 sníží počet obyvatel Plzeňského kraje ve věku 20-64 let o 34 tisíc, tj. o 8 %. Ještě závažnější jsou strukturální změny obyvatel v produktivním věku. K největšímu poklesu dojde ve skupině 20-39 let, a to o více než 36 tisíc obyvatel (o 21 %). Poroste pouze věková skupina 40 až 54 let (viz graf 4 v příloze).

Tento propad mladší části pracovní síly se bude na trhu práce jen velmi obtížně nahrazovat v potřebném rozsahu migrací, neboť by vyžadoval migrační přírůstek alespoň 4 tisíce obyvatel ročně, což se na základě dosavadního vývoje nezdá reálné. Pokles počtu mladšího produktivního obyvatelstva může do značné míry omezit rozvojové možnosti Plzeňského kraje, zvláště pokud podobný vývoj čeká i ostatní kraje ČR. Sousední Bavorsko již dnes pocítuje akutní nedostatek pracovních sil a situaci řeší i získáváním pracovních sil z ČR.

Počet obyvatel Plzeňského kraje v nejstarší věkové skupině 80 a více let (80+), u nichž se předpokládá největší potřeba využití sociálních a zdravotnických služeb, poroste mezi roky 2012 a 2020 pomaleji (o 17 %). Po tomto roce však růst podstatně zrychlí a během dalších 15 let se počet obyvatel kraje ve věkové skupině 80+ zdvojnásobí (viz graf 5 v příloze).

Poměrně velké změny v počtech narozených v Plzeňském kraji v posledních 20 letech značně rozkolísaly počty obyvatel ve věku počátečního vzdělávání. Pokles počtu potenciálních žáků (až o 30 % mezi roky 2006 a 2015) se aktuálně nejvíce dotýká středních škol a potrvá až do roku 2020. Podobný pokles však již začal také ve věkové skupině odpovídající studiu na VŠ. Naopak počet dětí ve věku 3-5 let bude kulminovat v letech 2013-2014. Také nárůst počtu žáků na základních školách o více než 10 tisíc v krátkém období mezi roky 2011 a 2020 se nemusí obejít bez problémů (vše viz graf 6 v příloze).

Uvnitř kraje jsou poměrně značné rozdíly ve věkové struktuře populace, které vyplývají z historického vývoje (viz mapa 2 v příloze). Nejstarší populace je na Plzeňsku a dále v jihovýchodní části kraje. Nejmladší populace je na severozápadě Plzeňského kraje, kde lze však očekávat rychlejší tempo stárnutí v nadcházejícím období.

Cizinci

Zahraniční migrace v uplynulém desetiletí zřetelně ovlivňovala populační vývoj Plzeňského kraje. Podle SLDB se mezi roky 2001 a 2011 počet cizinců v Plzeňském kraji zvýšil více než čtyřikrát, což byl druhý nejrychlejší růst po Praze. Podle SLDB 2011 bylo v kraji evidováno 25,6 tisíce cizinců, což kraj řadilo v podílu cizinců na populaci na 3. místo v ČR (4,5 %). Počet cizinců bydlících v kraji i jejich podíl na populaci však kulminoval již v roce 2008 (viz graf 7 v příloze).

V Plzeňském kraji je oproti průměru ČR menší podíl cizinců se státním občanstvím Ukrajina a Ruská federace a vyšší podíl cizinců se státním občanstvím Slovenská republika, Vietnamská socialistická republika a Spolková republika Německo. Podrobněji rozdíly dokumentuje graf 8 v příloze.

Nejvyšší podíl cizinců na populaci v Plzeňském kraji měly okresy Tachov a Plzeň-město, kde od roku 2007, resp. 2008 tvoří více než 6 % obyvatel. V letech 2000-2008 rostl počet cizinců

nejrychleji v okrese Plzeň-město, kde žije téměř polovina cizinců bydlících v Plzeňském kraji. Po roce 2008 nastal ve většině okresů pokles počtu bydlících cizinců (viz graf 9 v příloze).

Změny v počtu cizinců bydlících v Plzeňském kraji odrážejí vývoj počtu zaměstnaných cizinců, neboť důvody zahraniční migrace byly převážně ekonomické. V letech 2002-2008 došlo v Plzeňském kraji ke čtyřnásobnému zvýšení podílu cizinců na pracovní síle, což kraj posunulo z tohoto hlediska na 2. příčku v ČR. V roce 2008 byl počet zaměstnaných cizinců v kraji téměř 29 tisíc.

I přes výrazný pokles počtu zaměstnaných cizinců do roku 2011 (téměř o 8 tisíc) si kraj udržel relativně vysoký podíl cizinců na pracovní síle (viz graf 10 v příloze), a to především zásluhou Plzně. V okrese Plzeň-město ještě v roce 2011 podíl cizinců na pracovní síle převyšoval 10 %. Z hlediska postavení v zaměstnání převažují v Plzeňském kraji, s výjimkou okresů Domažlice a Tachov, cizinci evidovaní Úřadem práce, tedy v postavení zaměstnanců.

Pokles počtu cizinců po roce 2008 v důsledku ekonomické krize potvrzuje potřebu věnovat pozornost jejich integraci, která nejen zvýší jejich stabilitu, ale omezí také sociální problémy této skupiny obyvatel. Jejich relativně vysoký podíl v Plzeňském kraji zároveň potvrzuje význam cizinců pro rozvoj kraje.

1.2.3 Bydlení

Domovní a bytový fond

Na základě předběžných výsledků SLDB 2011 je patrné, že v Plzeňském kraji se počet obydlených domů zvýšil od roku 2001 o více než 10 tisíc (+10,8 % - 4. nejrychlejší růst v ČR) a počet obydlených bytů téměř o 17 tisíc (+8,3 % - 4. místo).

V rámci kraje nejrychleji rostl počet obydlených domů v okrese Plzeň-město (+19,3 %). Následovaly příměstské okresy (viz tabulka 2 v příloze). U obydlených bytů byl vývoj odlišný. Nejrychleji rostl jejich počet v příměstských okresech Plzeň-sever (+12,6 %) a Plzeň-jih (+10,4 %). Okresy Plzeň-město a Rokycany se podle nárůstu počtu bytů zařadily mezi příhraniční okresy. K nejmenšímu nárůstu počtu obydlených bytů mezi roky 2001 a 2011 došlo v okrese Klatovy

Okres Klatovy měl v roce 2011 naopak nejvyšší podíl neobydlených domů (28,7 % - 5. místo ze 77 okresů ČR). Uvedené změny v domovním a bytovém fondu Plzeňského kraje jsou výsledkem bytové a další výstavby na jedné straně a stárnutí a vyjímání bytů z bytového fondu na straně druhé.

Podíl rodinných domů na obydlených domech je nejnižší v okrese Plzeň-město (71 % v roce 2011). V příměstských okresech přesahuje tento podíl 90 %.

Bytová výstavba

Intenzita bytové výstavby (počet dokončených bytů na 1000 obyvatel) se v roce 2000 v Plzeňském kraji zvýšila a od té doby byla její úroveň poměrně stabilní. Rok 2008 byl z hlediska rozsahu dokončované bytové výstavby výjimečný (4,7 dokončených bytů / 1000 obyvatel). V roce 2011 naopak intenzita bytové výstavby klesla výrazně pod 3 dokončené byty na 1000 obyvatel. Kraj ve sledovaném období patřil k těm s vyšší intenzitou bytové výstavby v rámci ČR.

Intenzita bytové výstavby v jednotlivých okresech kraje byla méně vyrovnaná (viz graf 11 v příloze). Stabilně vyšší intenzitu bytové výstavby (alespoň 4 byty na 1000 obyvatel)

dosahoval od roku 2001 jen okres Plzeň-sever. V okrese Plzeň-jih hodnota tohoto ukazatele po roce 2006 výrazně poklesla. V okrese Plzeň-město byla intenzita bytové výstavby na nízké úrovni do roku 2004 a vyšších hodnot dosahovala jen v letech 2006-2009.

V posledních letech se staví menší podíl bytů v rodinných domech, než je podíl rodinných domů na bytovém fondu. Podíl rodinných domů na bytové výstavbě v Plzeňském kraji se v letech 2001-2011 vyvíjel podobně jako průměr ČR, tj. nejvyšší byl na konci sledovaného období.

Komfort nového bydlení v rodinných domech měřený průměrnou kubaturou, zastavěnou nebo užitnou plochou se ve sledovaném období v Plzeňském kraji i v ČR snižoval. Obytná plocha stagnovala a pokojovost bytů rostla. Tato snaha o větší efektivitu výstavby je zřejmě důsledkem rozvoje developerských projektů v segmentu výstavby rodinných domů. Parametry bytových domů se podstatně neměnily.

Cena bydlení

Průměrná pořizovací hodnota bytů dokončených v Plzeňském kraji v rodinných domech měla stoupající trend od roku 2000 až do roku 2011. V případě bytových domů měla podobný vývoj, ale v roce 2010 prudce vzrostla a v roce 2011 naopak výrazně poklesla. Tyto trendy byly podobné v rámci celé ČR i okolních krajů. Přitom průměr pořizovací hodnoty bytů v Plzeňském kraji se obvykle držel pod průměrem ČR.

Také průměrná kupní cena rodinných domů v Plzeňském kraji, stejně jako v ČR, ve sledovaném období 2000-2011 rostla. Ve srovnání se sousedními kraji patřila průměrná cena v Plzeňském kraji spíše k těm nižším. Průměrná cena bytových domů se nevyvíjela tak jednoznačně, ale i zde můžeme pozorovat stejný trend, tj. růst a v Plzeňském kraji nižší úroveň ve srovnání se sousedními kraji.

Průměrná cena bytů v Plzeňském kraji podle údajů ČSÚ, podobně jako ve většině krajů ČR, rostla jen do roku 2008. I tato cena je v kraji pod průměrem ČR, ale jen mírně a kromě Středočeského kraje převyšuje cenovou hladinu ostatních sousedních krajů. Z vnitrokrajského srovnání vyplývá, že ceny bytů v okrese Plzeň-město postupně překonaly průměr ČR přibližně o pětinu. Naopak ceny bytů v okresech Tachov a Domažlice se v posledních letech drží na poměrně nízké úrovni.

1.3 Občanská vybavenost

1.3.1 Vzdělávání

Vzdělanostní struktura

Plzeňský kraj prochází stejným procesem jako všechny kraje ČR, tj. postupným zvyšováním vzdělanosti populace. Zvyšuje se podíl obyvatel starších 15 let s úplným středoškolským nebo vysokoškolským vzděláním, přesto obyvatelé s výučním listem měli ještě v roce 2011 největší podíl v Plzeňském kraji i v průměru ČR. V Plzeňském kraji je struktura vzdělanostních skupin podobná struktuře v ČR. Výrazněji se liší pouze u dvou skupin. Kraj má vyšší podíl osob se středoškolským vzděláním bez maturity (34,7 %, 33,0 %), ale nižší podíl osob s vysokoškolským vzděláním (10,4 %, 12,5 %).

Závažnější je však vývoj postavení kraje podle vzdělanosti v posledním desetiletí. Podle podílu vysokoškoláků klesl Plzeňský kraj (podle definitivních výsledků SLDB 2011) mezi roky

2001 a 2011 ze 4. na 8. místo a o čtyři místa se propadl i podle tzv. indexu vzdělanosti. Navíc některé prognózy vývoje vzdělanosti v ČR podle krajů předvídají další ztráty Plzeňského kraje z hlediska podílu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel s možnými významnými dopady do ekonomiky (Mazouch, 2011). Tento vývoj je reálnou hrozbou, přestože v Plzeňském kraji existuje komplexní nabídka vzdělávání z hlediska stupně dosaženého vzdělávání, vč. univerzity s širokou oborovou nabídkou, a dostupnost vzdělání je tedy v kraji na velmi solidní úrovni.

Již dnes jsou v Plzeňském kraji velké vnitrokrajské rozdíly z hlediska vzdělanosti obyvatel. Okres Plzeň-město se na základě výsledků SLDB 2011 podle indexu vzdělanosti zařadil na 5. místo ze 77 okresů v ČR, zatímco okres Tachov byl předposlední. Nižšího indexu vzdělanosti dosahovaly také okresy Plzeň-jih (68. místo), Domažlice (66. místo) a Plzeň-sever (61. místo). Podrobněji dokumentuje rozdíly ve vzdělanosti mapa 5 v příloze.

Předškolní vzdělávání

V Plzeňském kraji na začátku roku 2013 bylo téměř 260 mateřských škol (MŠ), které měly dalších 65 odloučených pracovišť. Více než 90 MŠ funguje společně se základní školou. Naprostou většinu MŠ zřizují obce, 5 jich zřizuje Plzeňský kraj, 5 jich je soukromých a 1 církevní. Počet dětí umístěných v MŠ v kraji ve školním roce 2012/2013 byl 19 tisíc.

V souvislosti se zvýšením počtu obyvatel v nejmladších věkových kategoriích a dalšími změnami v rozložení obyvatel, např. vlivem suburbanizace, vznikl v některých městech a obcích Plzeňského kraje nedostatek míst v předškolních zařízeních, což se projevuje rostoucím počtem neuspokojených žádostí o umístění (3,2 tisíce žádosti z 10 tisíc ve školním roce 2012/2013). Největší rozpor mezi nabídkou a poptávkou je v okrese Plzeň-město (viz tabulka 3 v příloze).

Počet dětí ve věku 3-5 let bude kulminovat v letech 2013-2015 (viz kapitola Struktura populace). Pak bude následovat dlouhodobější pokles počtu dětí v této věkové skupině. Otázkou tedy zůstává, jak optimálně řešit současný nepříznivý stav. To se bude zřejmě lišit podle konkrétních místních podmínek.

Snaha obcí o rozšíření kapacity naráží nejčastěji na prostorové možnosti. Větší možnosti mají MŠ, které fungují společně se základní školou. V takových případech volí některé obce jako dočasné řešení úpravu tříd ZŠ pro potřeby MŠ i za cenu nemalých nákladů.

V legislativní přípravě je zřízení tzv. dětských skupin, kam by mohly být umísťovány i děti od 1 roku věku. Novela školského zákona z roku 2011 již umožňuje zřizovat tzv. firemní školky. V Plzeňském kraji se objevují také další alternativy, jako např. Dětská lesní školka Větvička v Plzni.

Rozsah a kvalita předškolního vzdělávání do značné míry ovlivňují úspěšnost vzdělávací cesty každého jednotlivce. Problém dostupnosti a flexibility předškolního vzdělávání může negativně ovlivňovat nejen rovný přístup ke vzdělání, ale také komplikuje pracovní uplatnění při návratu z rodičovské dovolené (viz doporučení EK).

Nadřazené dokumenty (stát i EU) akcentují rovnost přístupu již v předškolním vzdělání. Především u dětí ze sociálně a kulturně znevýhodněných rodin jde o jeden z mála relativně dostupných a fungujících způsobů, jak snižovat rizika pozdějšího neúspěšného vzdělávání v rámci školní docházky. Avšak účast dětí ze sociálně a kulturně oslabeného prostředí na

předškolním vzdělávání je nízká, což má negativní vliv na jejich sociální kohezi a jejich úspěšnost v dalších stupních vzdělávání.

Další výzvou předškolního vzdělávání je potřeba posílit důraz na zvýšení kvality předškolních programů, neboť, jak dokládají četné mezinárodní studie, srovnání států OECD i vývoj v sousedních zemích, předškolní vzdělávání nejvíce ovlivňuje úspěšnost žáků v pozdějším vzdělávání i v celoživotním učení (cit. OP VVV). Zvyšování kvality vzdělávání v MŠ vyžaduje zlepšení vybavenosti MŠ pro rozvoj zručnosti a dovedností dětí a také zvýšení odborných dovedností pedagogů.

V uplynulém programovém období bylo možné podpořit MŠ v rámci OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost pouze v rámci opatření vedoucí ke zlepšování rovných příležitostí. Tuto možnost využilo v Plzeňském kraji minimum těchto zařízení.

Primární vzdělávání

Síť základních škol v Plzeňském kraji tvořilo na začátku roku 2013 celkem 220 ZŠ. Dominantním zřizovatelem ZŠ v kraji jsou obce. Plzeňský kraj zřizuje 14 ZŠ, 5 škol je soukromých a 1 církevní. Ve školním roce 2012/13 navštěvovalo ZŠ v Plzeňském kraji celkem 41,6 tisíce žáků.

Na základních školách se v uplynulém období přesunul pokles počtu žáků způsobený snížením počtu narozených v 90. letech z 1. na 2. stupeň. Nebyly již tedy bezprostředně ohroženy malé neúplné školy, které přečkaly období poklesu žáků, ale problémy měly úplné školy s malým počtem žáků, které na venkově převažují. Většina místních samospráv svou podporou potvrdila zájem školu v obci zachovat.

Situaci ve venkovských oblastech zhoršuje vyjíždka žáků za vzděláním do center osídlení společně s rodiči. Významné ohrožení malých úplných škol s dopady na stabilitu a perspektivu obcí může přinést připravovaná reforma financování regionálního školství. Tato hrozba se týká zejména rozsáhlých venkovských oblastí na severu a jihu Plzeňského kraje.

Naopak v některých místech může v nadcházejícím období způsobit problémy očekávaný růst počtu dětí ve věku základní školní docházky, jejichž počet se bude poměrně rychle zvyšovat (o více než 10 tisíc mezi roky 2011-2020 - viz kapitola Struktura populace). To představuje např. 400 nových tříd. Ve venkovských oblastech může přinést prostorové problémy koncentrace žáků v důsledku reformy financování regionálního školství.

Významnější než prostorové problémy mohou být problémy personální. Ty je nutné řešit s dostatečným předstihem, zvláště při již dnes patrné pomalé obměně pedagogických sborů z důvodu věku.

Na základní školy je kladen velký důraz z hlediska integrace žáků pro zajištění rovných příležitostí. Skupinová integrace, tj. vytváření speciálních tříd pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP), umožňuje lépe využít odborných znalostí pedagogů. Preferována je však individuální integrace, tj. začleňování žáků se SVP do běžných tříd. Tato integrace vychází ze zájmu rodičů a klade nároky na podporu žáků jak z hlediska vybavení (pomůcky), tak personální podpory (asistenti pedagoga, dovedení pedagoga).

Z mezinárodních výzkumů znalostí žáků 4. a 8. tříd ZŠ z roku 2011 vyplývá, že se pravděpodobně zastavil propad postavení ČR. Vzhledem k předchozímu vývoji je však nutné věnovat systematickou pozornost kvalitě vzdělávání na ZŠ, zejména z hlediska dovedností žáků. Průzkum zároveň poukázal na nízký podíl žáků, kteří dosahují nejlepších výsledků.

Z toho lze usuzovat, že české základní školy neumožňují dostatečně rozvíjet potenciál nejvíce talentovaných dětí (cit. OP VVV). Tyto kvalitativní změny vyžadují na jedné straně zvyšování kvality pedagogických pracovníků a na straně druhé zlepšování vybavení škol pro moderní formy výuky.

Zájmové vzdělávání

V Plzeňském kraji dosud funguje poměrně rozvinutá síť středisek volného času (SVČ - 19) a základních uměleckých škol (ZUŠ - 32) s poměrně širokou nabídkou zájmového vzdělávání a hustou sítí poboček. Zřizovateli jsou zejména obce a Plzeňský kraj. Některé ze SVČ fungují při ZŠ (5). I když SVČ v Plzeňském kraji zaznamenaly pokles zájmu, ve školním roce 2012/13 je navštěvovalo více než 18 tisíc zájemců a ZUŠ téměř 15 tisíc zájemců.

Kromě toho se Plzeňský kraj věnuje i dalším formám práce s talenty. Podporuje kempy pro ty, co obsadili přední místa v krajských kolech olympiád. V rámci podpory technických oborů a odborného vzdělávání podporuje řemeslný kemp, činnost kroužků na středních školách pro žáky základních škol i odborné soutěže.

Dále v kraji probíhají projekty popularizace vědy (ZČU, COMTES FHT), které přibližují zájemcům atraktivní formou vědecké obory. V této oblasti má nezastupitelnou úlohu Science Center Techmania v Plzni, první podobné zařízení v ČR, která spolupracuje kromě ZČU v Plzni také se základními a středními školami.

Zájmové vzdělávání ať už na SVČ a ZUŠ, v zájmových kroužcích na školách i v rámci dalších aktivit je klíčové pro rozvoj schopností a zájmu dětí, což může ovlivnit jejich vzdělávací a profesní dráhu. Podpora těchto aktivit je proto velmi významná pro rozvoj lidských zdrojů, a tedy i pro ekonomický rozvoj Plzeňského kraje. Rezervy v podpoře talentů v Plzeňském kraji jsou zejména v systematickém vyhledávání a práci s talenty, a také v zájmové činnosti na středních školách.

Sekundární vzdělávání

Ve školním roce 2012/13 působilo v Plzeňském kraji 55 středních škol, z toho jich 45 zřizoval Plzeňský kraj, 8 bylo soukromých a 2 církevní. Sídla SŠ se nachází ve 20 městech a obcích kraje, a zajišťují tak poměrně dostupnou nabídku vzdělávání v podmínkách kraje s velmi nízkou hustotou osídlení.

Střední školy v Plzeňském kraji mají téměř úplnou nabídku z hlediska skupin oborů, ale některé obory se dlouhodobě nedaří naplnit dostatečným počtem žáků. V souvislosti s klesajícím počtem potenciálních uchazečů se s tímto problémem začíná potýkat stále více středních škol. V krajské metropoli je soustředěna téměř polovina středních škol Plzeňského kraje, ale zájem o většinu z nich je stále velký.

V období 2006-2012 se snížil počet osob, které nastoupily do 1. ročníků SŠ v Plzeňském kraji z 8,5 tisíc na 6 tisíc, tj. o 29%! Pokles se týkal všech početnějších stupňů středoškolského vzdělání. Z věkové struktury obyvatel vyplývá, že počty žáků nastupujících na střední školy v Plzeňském kraji by již neměly dále klesat. Závažnější však je, že postupně se tento pokles promítne do všech ročníků, a tedy i do celkových počtů žáků středních škol, které budou nadále klesat. Zlepšení lze očekávat až po roce 2020.

Pokles počtu žáků se dotkne zejména menších SŠ s omezenou oborovou nabídkou ve venkovských oblastech s malou koncentrací potenciálních zájemců. Rozšiřování oborové nabídky v takových případech dosud nepřineslo žádoucí efekt, neboť nové obory zpravidla

nelákají a pouze rozměňují zájem uchazečů. Situaci komplikuje často také úzké zaměření oborů odborného vzdělávání (cit. OP VVV).

Pokles počtu žáků si již vyžádal změny v síti středních škol v Plzeňském kraji. Dominantní zřizovatel, Plzeňský kraj, přistoupil k optimalizaci sítě, v jejímž rámci došlo ke sloučení několika škol. Počet subjektů poskytujících střední vzdělání se tak v Plzeňském kraji snížil z 61 ve školním roce 2010/2011 během 2 let o 6. Dosavadní úpravy nevedly ke zhoršení dostupnosti vzdělání.

Nedostatek žáků a tedy větší šance na přijetí ke studiu na střední školy snižoval zájem o nižší stupně vzdělání (obory s výučním listem), což zmenšuje šanci na udržení některých oborů SŠ v kraji potřebných pro ekonomiku i život obyvatel v budoucnu (řemesla, služby). Také zaměstnavatelé v kraji deklarují i v době ekonomického poklesu zřetelný nedostatek kvalifikovaných pracovních sil především v dělnických profesích.

Pozitivní je, že od školního roku 2010/11 do roku 2012/2013 na SŠ v Plzeňském kraji výrazněji neklesl počet žáků nastupujících do 1. ročníků s výučním listem (1,6 tisíc žáků ročně – viz graf 12 v příloze). Důvodem mohou být aktivity na podporu zájmu o technické obory, ale také zavedení státní maturitní zkoušky a její výsledky. To naznačuje např. pokles zájmu o nástavbové studium v Plzeňském kraji mezi školními roky 2010/11 a 2012/13 o 42 %.

Změny v zájmu o stupně vzdělání a o obory v uplynulých letech vedou také ke změnám struktury absolventů SŠ v Plzeňském kraji. Navíc jen malá část absolventů SŠ s maturitou v Plzeňském kraji nechce studovat VŠ, což zřejmě ještě prohloubí nedostatek mladších pracovních sil v nadcházejících letech.

Zaměstnavatelé v Plzeňském kraji pociťují kromě nedostatku technicky vzdělaných absolventů také jejich malou připravenost pro praxi. Značnou energii jsou pak nuceni vkládat do jejich další přípravy. Nedostatek praktických dovedností a zkušeností je hlavní bariérou uplatnění absolventů na trhu práce.

Pro řešení nedostatku absolventů a pro jejich rychlé zapojení do praxe se řada zejména zahraničních firem snaží o různé formy systematické spolupráce se školami (praxe ve firmách, stipendia, oborová nabídka škol – specializace prostřednictvím ŠVP apod.). Německé firmy přitom využívají své zkušenosti s duálním systémem.

Dalším nedostatkem absolventů škol v Plzeňském kraji, který pociťují zejména zaměstnavatelé ze SRN, je málo rozšířená znalost němčiny. Přitom podíl firem se zahraničním, především německým, kapitálem je v Plzeňském kraji relativně vysoký. Zejména v příhraničních okresech kraje s vyšší mírou nezaměstnanosti je tato okolnost významným předpokladem uplatnění ať již na domácím nebo německém trhu práce.

Jazyková bariéra je dosud velkou překážkou pracovního uplatnění obyvatel i širšího rozvoje vztahů se SRN. Na zvyšování dovedností v používání německého jazyka je zaměřená činnost Koordinačního centra česko-německých výměn mládeže Tandem v Plzni, které realizuje především výměnný program podpory odborných praxí, který využívá kromě jiných zdrojů Česko-německý fond budoucnosti.

Bavorsko má také nedostatek kvalifikovaných pracovních sil a činí razantní kroky k získání kvalifikovaných pracovních sil (pobočku úřadu práce na území kraje, nabídka zapojení do duálního systému i pro neúspěšné absolventy českých SŠ apod.). Udržení aktivního přístupu

Plzeňského kraje v oblasti lidských zdrojů ve vztazích s Bavorskem vyžaduje jasnou strategii, která zohlední všechny důležité souvislosti, vč. ekonomického rozvoje kraje a jeho směřování.

Terciární vzdělávání

Terciární vzdělávání poskytuje v Plzeňském kraji především Západočeská univerzita (ZČU) v Plzni (9 fakult) a Lékařská fakulta (LF) v Plzni UK v Praze. Kromě těchto institucí mají v Plzni pobočku soukromé vysoké školy se sídlem v jiném městě. Dále v Plzni sídlí dvě vyšší odborné školy (VOŠ) zřizované krajem a jedna soukromá VOŠ. Také v Klatovech a Domažlicích je po 1 VOŠ zřizované krajem.

V posledních letech klesal počet studentů ZČU. Příčinou je v první řadě úbytek obyvatel ve věku vysokoškolského studia, který postihl i další VŠ v ČR. Ale ZČU v Plzni zaznamenala největší pokles mezi veřejnými VŠ v ČR, a to absolutním i v relativní vyjádření. Mezi rokem 2009, kdy počet jejích studentů dosáhl maxima, a rokem 2013 se snížil počet studentů z 18,0 tisíc na 14,8 tisíc (-18 %).

Nejvíce klesly počty studentů na Fakultě právnické (dočasné zastavení přijímání uchazečů do 1. ročníku magisterského studijního programu) a na Fakultě pedagogické. Pokles počtu zapsaných na ZČU byl v tomto období méně výrazný (-12 %) a byl částečně způsoben administrativním snížením počtu přijímaných ze strany MŠMT. Kromě toho se ale také zřejmě snížila motivace studentů ke studiu ZČU. To naznačuje velký pokles počtu přihlášených (-28 %) i zhoršení prostupnosti na některých fakultách ve sledovaném období 2009-2013.

ZČU zřejmě častěji není první volbou pro uchazeče o studium VŠ. Studuje na ní stále menší část studentů z Plzeňského kraje (52 % v roce 2009, 49 % v roce 2012) a stále větší část odchází z kraje studovat do Prahy nebo do Českých Budějovic. Zároveň se snižuje podíl studentů z Prahy a ze sousedních krajů, kteří přicházející studovat ZČU v Plzni. Tuto nepříznivou situaci mohou pomoci změnit významné projekty popularizace vědy, které ZČU realizuje nebo do kterých je zapojena.

Počty studentů LF v Plzni se dlouhodobě pohybují kolem 2 tisíc. Obě vysoké školy zahájily významné projekty rozvoje vědy s využitím fondů EU, které předpokládají také zapojení vědeckých kapacit z řad vlastních absolventů. Počty studentů ani míra dokončení doktorského studia na ZČU nejsou dostatečné, podobně jako v rámci celé ČR.

ZČU sice přes uvedený vývoj zůstala počtem studentů 9. největší VŠ v ČR, ale město Plzeň i Plzeňský kraj klesly podle počtu studentů (dle sídla školy) z 5. na 6. místo (viz graf 13 v příloze), neboť Jihočeská univerzita i Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích výrazně rostly. Tento vývoj naznačuje oprávněnost nepříznivé prognózy vývoje postavení Plzeňského kraje podle podílu vysokoškoláků.

Přítomná vzdělávací nabídka ZČU je velmi komplexní. Fakulta zdravotnických studií se již etablovala a počty jejích studentů rostly. Podobně se vyvíjela i Fakulta umění a designu. Na Fakultě aplikovaných věd byly doplněny stavební obory. Stále však v kraji chybí možnost studovat některé přírodovědné obory.

Relativně příznivá pro Plzeňský kraj je struktura vysokoškolských studentů z hlediska potřeb ekonomického rozvoje kraje, neboť Plzeňský kraj dlouhodobě vykazuje vyšší poměr studentů VŠ v technických oborech, než je průměr ČR. Naopak podíl studentů v přírodovědných

oborech je trvale nižší než v ČR jako celku (viz tabulka 4 v příloze). Poměrně vysoké zastoupení studentů VŠ s trvalým bydlištěm v Plzeňském kraji v technických oborech dokládá i ukazatel počet VŠ studentů v technických oborech na 1000 obyv. kraje (5,9 VŠ studentů v technických oborech na 1 000 obyv. v Plzeňském kraji) – 5. nejvyšší pozice v rámci krajů ČR. V Plzeňském kraji lze sledovat vyšší podíl studentů VŠ studujících technické vědy a obory. Jedná se o studijní obory: Strojírenství, kovovýroba a metalurgie, Elektrotechnika a energetika, Elektronika a automatizace, Chemické výroby, Motorová vozidla, lodě a letadla. V této skupině studijních oborů studuje 4,3 studentů VŠ na 1000 obyv. a s touto hodnotou Plzeňský kraj zaujímá 3. příčku v mezikrajském srovnání hned za krajem Zlínským a Moravskoslezským.

Zatímco zájem o studium technických oborů poslední dobou celorepublikově stagnuje, 4 kraje v období 2008-10 zaznamenaly mírný nárůst počtu studentů. K nejvyššímu nárůstu došlo právě v Plzeňském kraji (+ 7,3 proc. bodu). V přírodovědných oborech (biologie, vědy o životním prostředí, fyzika, chemie, matematika, statistika, počítačové vědy) je zastoupení studentů z Plzeňského kraje minimální (2,9 studentů VŠ na 1000 obyv.) a staví kraj na předposlední místo v mezikrajském hodnocení.

Zaměstnavatelé v ČR podobně jako v případě středoškolského studia vnímají i u VŠ, kromě nedostatku absolventů technického zaměření, také nedostatky v připravenosti velké části absolventů pro výkon vystudované profese, což vyžaduje jejich dozdělení (cit OP VVV).

Další vzdělávání

Další vzdělávání je významný nástroj omezení nesouladu nabídky a poptávky na trhu práce, neboť z velké části reaguje na potřeby zaměstnavatelů, ať již při změně profese nebo při rozvoji kompetencí zaměstnanců. Hlavním problémem této oblasti je slabá ukotvenost v legislativě a praktická využitelnost při hledání uplatnění na trhu práce, neboť zaměstnavatelé, i přes uvedené problémy, dávají přednost formálnímu vzdělání.

Na základě zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání byl sice vytvořen organizační rámec tohoto významného segmentu dalšího vzdělávání, ale dosud se ho nepodařilo ve větší míře realizovat v praxi. Hlavní překážkou je zejména finanční náročnost celého procesu a také to, že získání úplné kvalifikace a tedy stupně vzdělání nebylo možné podpořit z ESF.

Jedním z projektů, který se snažil vytvořit na středních školách podmínky pro realizaci zákona 179/2006. Sb., byl projekt UNIV2 realizovaný Národním ústavem odborného vzdělávání. V Plzeňském kraji se do projektu zapojila téměř polovina středních škol. V kraji tento projekt koordinovalo Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky zřizovaná Plzeňským krajem. Tato instituce dále realizuje projekt Informačního a vzdělávacího centra. Také ZČU v Plzni je významným poskytovatelem dalšího vzdělávání. Na tuto činnost se zaměřuje Ústav celoživotního vzdělávání.

Významným aktérem dalšího vzdělávání v Plzeňském kraji je, kromě poskytovatelů dalšího vzdělávání, Úřad práce. Ten organizuje rekvalifikace, které se za podpory z ESF podařilo v uplynulém období výrazně rozšířit. Dále realizuje sám řadu projektů, nebo je zapojen do projektů, které rozvojem dalšího vzdělávání zvyšují šanci na uplatnění uchazečů a zájemců na trhu práce.

1.3.2 Sociální zařízení a sociální služby

Obyvatelstvo Plzeňského kraje patří k nejstaršímu v ČR. Průměrný věk obyvatel kraje byl v roce 2011 41,2 roku, což je 3. nejvyšší průměrný věk v republice po Praze a Královéhradeckém kraji. Z prognózy ÚRS Praha a. s. vyplývá, že nejvyšší podíl zastoupení věkové skupiny 65+ na obyvatelstvu kraje v roce 2020 bude ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností (SO ORP) Horažďovice, Sušice, Nepomuk a Plzeň (vše 22 %). Největší přírůstky osob starších 65 let očekáváme do roku 2020 ve SO ORP Tachov (+1705 osob, +38 %), Stod (+1142 osob, +36 %), Stříbro (+813 osob, +36 %) a Nýřany (+2625 osob, +35 %). Obyvatelstvo okresu Tachov bude do roku 2020 nejrychleji stárnoucím obyvatelstvem kraje (vše viz graf 14 v příloze).

Šance dožít se vysokého věku je však mimo jiné doprovázena zhoršeným zdravotním stavem, sníženou schopností pohybu a orientace, mentálními problémy a z toho plynoucí zvýšenou potřebou péče druhé osoby. Důsledky se projeví jak zvýšením požadavků na zdravotní systém, tak na rozsah a dostupnost sociální péče (viz tabulka 5 v příloze).

Sociální zařízení

V kraji poskytovalo v roce 2011 služby domova pro seniory (DPS) celkem 21 zařízení se 1787 lůžky a domova se zvláštním režimem (DZR) 6 zařízení s 579 lůžky. Z tohoto počtu byl Plzeňský kraj zřizovatelem 9 DPS, 1 DZR a 6 zařízení pro osoby se zdravotním postižením. Na území města Plzně bylo provozováno 5 DPS (336 lůžek) a 4 DZR (262 lůžek). Další zařízení nejčastěji zřizují obce a církevní organizace.

Vybaveností lůžky na 1000 obyvatel věkové skupiny 65+ v domovech pro seniory (DPS) byl kraj v roce 2011 na 10. místě v mezikrajském srovnání a nacházel se výrazně i pod celorepublikovým průměrem (ČR 22,1 a Plzeňský kraj 18,7 lůžek na 1000 obyv. 65+ - viz graf 15 v příloze). Z hlediska kapacit domovů se zvláštním režimem přepočítaných na 1000 obyv. 65+ se v posledních letech kraj pohybuje nad průměrem ČR (viz graf 16 v příloze).

Rozmístění pobytových zařízení sociální péče navíc není v území kraje rovnoměrné a v některých SO ORP zcela chybí. V SO ORP, v kterých očekáváme do roku 2020 největší přírůstek osob ve věku 65+ (Tachov, Stod, Stříbro) bylo v roce 2011 celkem 384 míst v DPS a žádná místa v DZR. Zcela bez pobytových zařízení sociálních služeb jsou SO ORP Horažďovice (pouze záměr DPS) a Horšovský Týn.

Sociální služby

V roce 2011 vykázal Plzeňský kraj nejvyšší hodnotu obslužnosti pečovatelskou službou mezi kraji ČR (8 255 osob, tj. 87 osob na 1000 obyvatel ve věku 65+ , viz graf 17 v příloze). Zřizovateli pečovatelské služby jsou nejčastěji obce nebo neziskové organizace. Plzeňský kraj podporuje obce při zajišťování pečovatelské služby na území kraje formou dotačního programu a poskytuje na zajištění služby příspěvek na částečnou úhradu nákladů registrovanému poskytovateli pečovatelské služby. Dotace umožňuje žadatelům rozšíření služeb poskytovaných pečovatelskou službou i do malých obcí, kde dosud často chyběly.

Vysoký objem a úroveň služeb poskytovaných pečovatelskou službou v Plzeňském kraji podporuje zájem klientů setrvat v rodinném prostředí a snižuje jejich zájem o umístění do DPS. To umožňuje uvolňovat kapacity stávajících DPS ve prospěch služby domova se zvláštním režimem. Stále častěji žádanou službou se stává osobní asistence, která pomocí

s některými úkony běžného života umožňuje klientům setrvat v domácím prostředí a zvládat každodenní úkoly.

Zákon o sociálních službách umožňuje získat dávku sociální pomoci - příspěvek na péči (PnP). Nárok na dávku má osoba, která potřebuje v zákonem stanoveném rozsahu pomoc jiné osoby při zajištění péče o svou osobu a zajištění své soběstačnosti. Výše příspěvku je přiznávána ve čtyřech stupních dle závislosti osoby na pomoci druhých.

V roce 2011 bylo v Plzeňském kraji 12 150 osob nad 60 let – příjemců příspěvku na péči. V přepočtu na 1000 osob ve věku 65+ je v kraji 4. nejnižší počet příjemců PnP v ČR. Terénní a pobytové sociální služby v roce 2011 čerpaly od registrovaných poskytovatelů přibližně 4 000 příjemců PnP, zbývajících cca 8 150 osob PnP k nákupu služeb od registrovaných poskytovatelů nevyužilo. S rostoucím věkem a vyšším stupněm PnP se počet klientů – příjemců PnP v zařízeních a službách sociální péče zvyšuje. Celkový počet příjemců PnP a jeho neustálý růst jsou důležitým ukazatelem k plánování parametrů sociálního systému v kraji.

Součástí systému sociální péče jsou i další zařízení, v kterých je poskytováno např. krizové ubytování pro matky s dětmi, chráněné bydlení, péče o děti a mládež v nízkoprahových centrech. Významná je péče o tělesně i mentálně postižené klienty a poskytování služeb např. chráněného bydlení. Právě zavádění moderních druhů služeb poskytuje klientům šanci na vyšší kvalitu života. Služby bývají poskytovány většinou neziskovými organizacemi.

1.3.3 Zdravotnictví

V roce 2011 bylo v Plzeňském kraji nově hlášeno 74 149 případů pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz, což byl v přepočtu na 100 nemocensky pojištěných nejvyšší počet v celé ČR. Průměrná doba trvání jednoho případu pracovní neschopnosti byla pouze 42,7 dne, což je po Praze a Karlovarském kraji 3. nejkratší doba v republice. Plzeňský kraj vykazuje v porovnání s Českou republikou nadprůměrné počty hlášených onemocnění zhoubnými novotvary (ZN – viz mapy 6 a 7 příloze). Nejvyšší počet nově hlášených onemocnění ZN byl v roce 2010 ve SO ORP Plzeň, Rokycany a Nýřany.

Zdravotnická zařízení

Lůžkovou zdravotnickou péči v Plzeňském kraji zajišťuje 11 nemocnic (3 500 lůžek) a 6 odborných léčebných ústavů (1800 lůžek), z toho 2 LDN. Na 1 000 obyvatel kraje připadá v přepočtu 6,2 lůžek v nemocnicích, tj. o 0,5 více, než je průměr ČR. Na tom má podíl především Fakultní nemocnice v Plzni (1900 lůžek), největší lůžkové zdravotnické zařízení v Plzeňském kraji. Plzeň-sever je jediný okres v ČR, v kterém není umístěna nemocnice a v okrese Tachov je pouze nemocnice následné péče v Plané.

Počtem lékařů (2 625, přepočtené osoby) přepočteným na 1000 obyv., je kraj na 3. místě v mezikrajském srovnání po Praze a Jihomoravském kraji. Na území kraje slouží 233 ordinací praktických lékařů (PL) pro dospělé a 103 ordinací PL pro děti a dorost. Vybavenost kraje samostatnými ordinacemi PL pro dospělé přepočítaná na 100 tis. obyvatel řadí kraj na 9. místo v ČR a vybavenost samostatnými ordinacemi PL pro děti a dorost na předposlední 13. místo v mezikrajském srovnání (viz tabulka 6 v příloze). Situaci v přednemocniční péči tedy nelze v Plzeňském kraji považovat za dobrou. Navíc velká část praktických lékařů je v předdůchodovém nebo již důchodovém věku (přibližně 30 % PL je starších 60 let).

Na území kraje působí Zdravotnická záchranná služba Plzeňského kraje (ZZS PK), která disponuje 23 výjezdními stanovišti, což jí umožňuje plnit stanovené dojezdové limity. Počtem výjezdních stanovišť, přepočteným na 100 tis. obyv., je kraj na 2. místě v mezikrajském srovnání (za Jihočeským krajem), což souvisí s velikostí kraje i nízkou hustotou osídlení. V roce 2012 bylo provedeno celkem 52,5 tis. výjezdů. Tento počet řadí ZZS PK na přední místo v republice.

Z letiště v Líních působí Letecká záchranná služba provozovaná Armádou ČR, která zajišťuje rychlou lékařskou pomoc pro území Plzeňského a Karlovarského kraje, v noci pro celou ČR. Dalšímu zkvalitnění práce ZZS PK pomůže i nově navázaná přeshraniční spolupráce s bavorskými záchranáři, a také zřízení nového výjezdního stanoviště v Modravě, plánovaného na rok 2014.

1.3.4 Kultura

Kulturní zařízení

Plzeňský kraj je kvalitně vybaven kulturními zařízeními, jejich rozmístění však není rovnoměrné. Nejvíce kulturních zařízení je soustředěno v Plzni. Některá z nich mají nadregionální význam. Plzeň je také místem, kde je každoročně pořádáno velké množství významných kulturních akcí, z nichž některé již získaly dlouhodobou tradici a nadregionální věhlas. Ostatní části kraje jsou již vybaveny méně, vybavenost větších měst se ale postupně zlepšuje. V kraji je velké množství kulturních a historických památek a velká péče je věnována udržení kulturních a kulturně historických tradic. Celostátně významnou oblastí s bohatou folklorní tradicí je Chodsko.

Plzeňský kraj je zřizovatelem 13 příspěvkových organizací v oblasti kultury (2 galerie, 1 stálá divadelní scéna v Klatovech, Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, Hvězdárna v Rokycanech, 8 muzeí). Zřizovateli dalších kulturních zařízení v kraji jsou též obce nebo privátní osoby.

V kraji působí rozsáhlá síť více než 480 poboček veřejných knihoven s napojením na internet a další elektronické informační zdroje. Veřejné knihovny jsou významným potenciálem pro udržení a další péči o kulturní povědomí i v malých obcích a městech. Účinnost sítě ohrožuje ukončení dotace na připojení knihovny k vysokorychlostní internetové síti. Knihovny se neobejdou bez zvýšené podpory z veřejných zdrojů.

Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015

Nejvýznamnějším podnětem pro další rozvoj kultury v Plzni a Plzeňském kraji bylo získání titulu „Evropské hlavní město kultury 2015“ v květnu 2011. Součástí projektu Plzeň – EHMK 2015 je výstavba nového divadla, rekonstrukce budov v areálu bývalého pivovaru Světovar pro potřeby 4 x 4 Culture Factory nebo výstavba budovy nové galerie, o kterou usiluje Plzeňský kraj.

Program projektu, jehož nejvýznamnější kulturní akce a pořady se odehrají v roce 2015, je založen na spolupráci Plzně a Plzeňského kraje jak při přípravě projektu, tak jeho finančním zajištění. Konání akcí projektu není soustředěno pouze na Plzeň, ale místem akcí budou i kulturně významná místa v kraji. V současné době získává obrysy i přeshraniční spolupráce s kulturními institucemi a obcemi v sousedním Bavorsku.

Památková péče

Území kraje má bohatý kulturněhistorický potenciál. Nachází se zde 22 národních kulturních památek a 75 památkově chráněných území a dalších téměř 3200 nemovitých památek.

Právě bohatost a rozmanitost kulturněhistorického fondu vyžaduje i zvýšené finanční prostředky na jeho opravy a údržbu. Nedostatek financí je příčinou, že část památkového fondu není v dobrém stavu. Plzeňský kraj je v počtu nejhroženějších památek evidovaných Národním památkovým ústavem na 4. místě v mezikrajském srovnání. Z celkového počtu 835 nejhroženějších nemovitých památek v ČR je jich 79 (9,5 %) evidováno právě v Plzeňském kraji, z toho nejvíce (25) v okrese Domažlice. Z převážné části se jedná o soukromé zemědělské usedlosti, ale i o kaple, kostely nebo tvrze, jejichž majitelé nedokážou bez významné podpory z veřejných zdrojů zabránit jejich chátrání.

Některé památky se stávají tradičním místem pro pořádání kulturních pořadů, jak koncertů populární i klasické hudby, tak například divadelních představení. To pomáhá získání dodatečných finančních prostředků pro zajištění údržby a nákladů na provoz i dalšího zapojení památek do života obcí.

1.3.5 Sport, volný čas, rekreace

Sportovní zařízení a sportovní organizace

Podle pasportizace sportovišť provedené ČSTV na území ČR v roce 2011 patří jižní a jihozápadní region (kam spadá i Plzeňský kraj) mezi oblasti s nejnižším počtem sportovišť na jednoho obyvatele v ČR. Téměř 91 % sportovní infrastruktury bylo postaveno před více jak 20 lety.

Nejkapacitnější sportovní zařízení jsou soustředěna v Plzni a jsou využívána kluby, které jsou účastníky nejvyšších sportovních soutěží. Města a obce se v uplynulém období soustředila především na zvyšování kvality stávajících sportovišť, zejména modernizaci povrchů (hřišť a tělocvičen) a rozšiřování veřejně přístupných volnočasových a školních sportovních areálů. Doplněována byla i sportovní infrastruktura a modernizovány podmínky pro trávení volného času návštěvníků v turistických oblastech. Velkým problémem, na rozdíl od rostoucí kvality sportovišť, je nevyhovující stav jejich zázemí.

Na území kraje působí krajská organizace České unie sportu (ČUS), která je od dubna 2013 nástupnickou organizací ČSTV. Krajská ČUS sdružuje 7 okresních sdružení s 625 tělovýchovnými jednotami a sportovními kluby, v kterých je organizováno téměř 95 000 členů, z toho je téměř 22 900 (24 %) dětí a mládeže. Další organizací, která působí v kraji, je Česká Obec Sokolská (Župa Plzeňská, Župa Rokycanova, Župa Šumavská), které sdružují celkem 63 tělocvičných jednot s 10 000 členy, z toho 3 800 dětí a mládeže. Jednoty ČOS jsou aktivní nejenom ve sportovní oblasti, ale organizují činnost a akce i v mimosportovních oblastech, pořádají divadelní představení a poskytují zázemí folklorním, pěveckým nebo hudebním souborům. Mimořádným přínosem sportovních organizací je jejich péče o aktivní trávení volného času, především dětí a mládeže.

Podpora sportu

Dosavadní formy finanční podpory sportu prošly zásadními změnami. Finanční podpora poskytovaná z centrální úrovně byla rozvrácena a tělovýchovné jednoty a sportovní kluby jsou odkázány na podporu z rozpočtů kraje, měst a obcí. Zdrojem podpory mohou být

finance získané obcemi z odvodů za výherní loterijní zařízení. Podpora je udělována převážně s krátkodobým výhledem, který omezuje možnost plánování.

Plzeňský kraj vypisuje dotační titul na výstavbu víceúčelových hřišť s umělým povrchem a rekonstrukce povrchů tělocvičen a sportovních hal. Dotační titul je sice stále využíván, ale je snižován objem finančních prostředků, protože stanoveným kritériím již vyhovuje stále méně projektů. Uchazeči o dotaci již žádají spíše o prostředky na opravy povrchů sportovišť, než na vlastní výstavbu. Dalším z dotačních titulů kraje je grant na zabezpečení fotbalových nebo házenkářských branek proti pádu: „Bezpečné branky pro rok ...“.

Volnočasová a rekreační zařízení pro veřejnost

Struktura sportovišť vcelku odpovídá poptávce, velká část např. rekonstruovaných školních sportovišť je přístupná veřejnosti. Úprava a výstavba sportovišť je podporována z dotačních programů kraje a kraj podle svých finančních možností podporuje i činnost a akce tělovýchovných jednot a sportovních klubů.

Převážně ve městech se v poslední době zvyšuje poptávka po veřejně přístupných volnočasových a sportovních areálech, které se stávají oblíbeným místem pro trávení volného času mnoha obyvatel. V Plzni se podařilo díky evropské dotaci vybudovat sportovně relaxační areál Štruncovy sady, který je umístěný v těsné blízkosti centra města, a daří se budovat i volnočasové areály v dalších městských obvodech. Podobná situace je ve větších obcích a městech kraje. Sportoviště (hřiště i tělocvičny) jsou postupně rekonstruována a získávají moderní povrchy.

1.3.6 Cestovní ruch

Plzeňský kraj má významný potenciál, který lze s úspěchem uplatnit pro další zvýšení cestovního ruchu. Nejnavštěvovanějšími turistickými cíli v Plzeňském kraji jsou Zoologická a botanická zahrada města Plzně (v 1. desítce nejnavštěvovanějších turistických cílů v ČR), pivovar Plzeňský Prazdroj, Dinopark Plzeň a další. Plzeň významně posílila v kvalitě ubytovacích zařízení i jejich kapacitě, což vytvořilo velmi dobré podmínky např. pro kongresovou turistiku. Takto zaměřený cestovní ruch roste od roku 2010 jak v počtu pořádaných kongresů (nárůst ze 334 akcí na 415), tak i v počtu účastníků (ze 43,3 tis. účastníků na 44,6 tis.).

Současně s růstem počtu a kapacit ubytovacích zařízení rostl i počet hostů, klesala ale průměrná doba jejich pobytu. V průměrném počtu přenocování návštěvníků je kraj až na 11. místě v ČR. V roce 2012 kraj navštívilo 544 tisíc hostů (viz graf 18 a tabulka 7 v příloze). Nejvíce hostů (nerezidentů/cizinců) v hromadných ubytovacích zařízeních pobývalo v Plzni a v Klatovech.

Šumava je nejvýznamnější oblastí pro cestovní ruch a rekreaci v Plzeňském kraji. Disponuje velmi dobrými předpoklady jak pro provozování zimních sportů, tak pro letní aktivity. Kvalitní šumavská příroda se stala i předmětem ochrany a dnes patří k nejosáhlejšími chráněným územím v České republice. Nabídka se zde ale v současné době stále omezuje pouze na dvě hlavní sezóny. Nabídka pro mimosezónní období, např. s programy „pro nepříznivé počasí“ doposud chybí. Velký zájem návštěvníků je o výlety pořádané správou SNPŠ do běžně nepřístupných oblastí parku.

Území Českého lesa patří v rámci České republiky mezi oblasti s nejzachovalejším životním prostředím. Nižší návštěvnost oproti jiným oblastem je způsobena zejména konkurencí lépe

vybavených středisek na Šumavě nebo na druhé straně hranice. V návštěvnosti území převažuje letní sezóna a spíše krátkodobá návštěvnost. Využití Českého lesa pro cestovní ruch, cyklistiku, běžecké lyžování nebo hipoturistiku je z důvodu nedostatečné infrastruktury zatím omezené a rozvíjí se velmi pomalu. Své příznivce si získává víkendová autobusová doprava cyklistů, provozovaná dopravci z Plzně a dalších větších měst.

Plzeňský kraj významně marketingově podporuje zvýšení cestovního ruchu. Od února 2011 do června 2013 byl na podporu rozvoje cestovního ruchu a informovanosti o turistické nabídce kraje realizován projekt „Do Plzeňského kraje za přírodou, tradicemi a gastronomií“, spolufinancovaný z Evropského fondu pro regionální rozvoj. Záměrem bylo vytvoření a distribuce tří nových propagačních produktů cestovního ruchu: Šumava = zelená střecha Evropy, Živý folklór Chodska a Pivo = zlatý poklad Plzeňského kraje.

Stále se ale nedaří navázat spolupráci jednotlivých subjektů působících v oblasti cestovního ruchu. Jednotlivé tematické produkty pro incomingový CR jsou připravovány separátně ad hoc jednotlivými provozovateli zařízení, vážne spolupráce při přípravě marketingových materiálů pro turistické destinace. To se nedaří jak v Plzni, tak v turistických oblastech Šumavy i Českého lesa.

1.3.7 Občanský sektor

Místní akční skupiny

Na území kraje působí 11 místních akčních skupin (MAS), jejichž cílem je aktivizovat veřejný život v obcích na principech partnerství. MAS organizují akce pro veřejnost na venkově, s důrazem na zlepšování kvality života ve venkovských oblastech. Aktivita MAS jsou podporovány v rámci strategického plánu LEADER a soustřeďují se především na zvelebování veřejných prostranství v obcích, péči o drobnou historickou architekturu, rekonstrukce vybavenosti v obcích i rekonstrukce technické infrastruktury, podporu podnikání v zemědělství a v cestovním ruchu. MAS v současné době společně s dalšími NNO připravují formou komunitního plánování integrované plány rozvoje pro období 2014 – 2020 v území členských obcí MAS.

Nestátní neziskové organizace v obcích

V Plzeňském kraji je v obcích s pověřeným obecním úřadem registrováno v seznamu MV ČR téměř 3 100 nevládních neziskových organizací (NNO). Dobrovolná databáze NNO v Krajském evidenčním informačním systému čítá 214 subjektů NNO působících v širokém spektru oblastí a činností. Převážná část poskytovaných služeb se týká práce v sociálních službách, především v poskytování pečovatelských služeb, osobní asistence, provozování denních stacionářů nebo poskytování odlehčovací služeb. Dalšími oblastmi práce NNO je práce s mládeží, protidrogové prevence, práce v sociálně vyloučených lokalitách a podobně.

V průběhu své činnosti se již mnohé NNO stabilizovaly a vyprofilovaly v oblasti svého působení. Významnou roli v organizování a rozvoji kulturního života nebo společenských akcí v malých obcích a městech hrají i neziskové organizace, jejichž hlavní činnost je směřována do jiné oblasti – například sokolové nebo dobrovolní hasiči pečují o volný čas dětí a mládeže nebo organizují kulturní nebo společenské akce.

Významným problémem, který v mnohém omezuje činnost NNO, je nestabilita financování z veřejných zdrojů, kdy nejistá roční finanční podpora z veřejných zdrojů neumožňuje dlouhodobější plánování činnosti a ohrožuje další pokračování existenci již úspěšně

„rozjetých“ projektů. Situaci by pomohlo řešit spolufinancování činnosti NNO formou víceletých grantů a vytvoření systémové podpory kraje pro kofinancování projektů NNO podpořených z EU.

Do činnosti NNO významně zasáhne novela občanského zákoníku, která podmínky pro organizace a spolky zpřísňuje. Institut občanského sdružení k 31. 12. 2013 zaniká. Podle charakteru své činnosti se budou muset občanská sdružení rozhodnout, zda budou nadále vyvíjet činnost pouze pro své členy, nebo poskytovat komerční služby. V druhém případě je nutná přeměna občanského sdružení na společnost s ručením omezeným nebo na obecně prospěšnou společnost.

1.3.8 Bezpečnost

Celková kriminalita v Plzeňském kraji dlouhodobě stagnuje s tendencí k mírnému poklesu. V přepočtu trestných činů na 1 000 obyvatel je Plzeňský kraj na 7. místě v ČR. Nejvíce trestných činů bylo spácháno v okrese Plzeň-město (45 % počtu trestných činů v kraji). Nejčastější kriminální činností je majetková trestná činnost. Objasněnost trestných činů se v roce 2011 zvýšila oproti minulému roku o 4 % (5. místo v mezikrajském srovnání). Celkově se v kraji daří snižovat počet úmyslných trestných činů.

Prevence kriminality

O snížení počtu trestných činů i závažnosti páchané trestné činnosti pečuje kraj realizací projektu „Bezpečný kraj“. V rámci projektu byla připravena „Konceptce prevence kriminality a sociálně patologických jevů Plzeňského kraje na léta 2013 až 2016“. Hlavní prioritní oblasti konceptce jsou prevence kriminality, protidrogová prevence a péče o sociálně vyloučené lokality. Konceptce navrhla cílové skupiny prevence a návrhy jednotlivých projektů i jejich nositelů. Současně zajistila i finanční zabezpečení práce na projektech.

Práci s drogově závislými nebo osobami ohroženými drogovou závislostí se dlouhodobě věnují neziskové organizace. Organizují a provozují kontaktní centra, terénní preventivní programy i poradenskou činnost. Poskytují substituční léčbu i následnou péči o klienty po absolvování odvykacího programu. Základním předpokladem funkčnosti systému i udržitelnosti jeho výsledků je stabilní a dlouhodobá podpora z veřejných zdrojů.

Požární ochrana

Hasičský záchranný sbor Plzeňského kraje je složen z 5 územních odborů a působí z 16 požárních stanic. Na území kraje bylo v roce 2012 hlášeno téměř 1150 požárů, což je necelých 6 % celkového počtu požárů v ČR. HZS Plzeňského kraje v okrese Plzeň-město spolupracoval na 87 % všech zásahů v okrese Plzeň-město. Tento podíl je nejvyšší ze všech okresů ČR.

Aktivita jednotek požární ochrany (JPO) kraje je dlouhodobě nadprůměrná. V letech 2003 – 2012 byl kraj v počtu zásahů JPO na 10 tis. obyvatel na 3. místě v mezikrajském srovnání. Při zásazích spolupracují profesionální hasiči s jednotkami SDH obcí a podniků. V roce 2012 provedli JPO celkem více než 8600 zásahů, z toho profesionálové cca 5900 a JSDH téměř 2100 zásahů. Nezastupitelná je úloha JPO v době povodní. I přes svou výjimečnou úlohu při ochraně osob a majetku obyvatel není úloha JPO plně doceňována, a to jak společensky, tak finančně.

SDH v obcích kromě svého hlavního poslání plní i další funkce. Často bývají jedni z mála organizátorů veřejného života zvláště v malých obcích, organizují společenské a kulturní akce pro dospělé i pro děti a mládež.

1.4 Ekonomika

1.4.1 Struktura hospodářství

Ekonomická prosperita Plzeňského kraje je úzce spjata s průmyslem, který symbolizují jak tradiční velké strojírenské a potravinářské podniky (Škoda, Plzeňský Prazdroj, aj.), tak i úspěšné přímé zahraniční investice přilákané do regionu v období 1996 až 2005. Podíl průmyslu na zaměstnanosti i hrubé přidané hodnotě vykazuje od roku 2005 klesající tendenci (viz graf 19 v příloze). Plzeňský kraj se v mezikrajském srovnání podle podílu průmyslu na zaměstnanosti posunul ze 4. místa v roce 2005 na 7. místo v roce 2011. Exportně zaměřený průmysl v období ekonomického oslabení zaznamenal výrazný pokles zaměstnanosti. V roce 2011 v průmyslu vzrostla hrubá přidaná hodnota, a tedy též produktivita práce. Vyšší úroveň produktivity práce klade vyšší nároky na úroveň technologií, inovací a kvalifikaci pracovních sil. Stavebnictví zaznamenalo v kraji v letech 2006 - 2009 nárůst hrubé přidané hodnoty, následovaný poklesem do roku 2011 o 17 % oproti roku 2009, který se nejspíše projeví na snižování zaměstnanosti.

Za nárůstem zaměstnanosti v terciéru mezi roky 2005-2009 stojí především odvětví obchodu, veřejných služeb a veřejné správy. Absolutní i relativní zaměstnanost v terciéru však v důsledku ekonomické krize do roku 2011 poklesla (viz graf 20 v příloze). Lze však předpokládat, že se ekonomika Plzeňského kraje bude v dlouhodobé perspektivě svou strukturou přibližovat sousedním regionům a význam služeb na zaměstnanosti ještě mírně posílí. Z údajů ČSÚ lze vyvodit, že dlouhodobě očekávaný rozvoj odvětví zdravotních a sociálních služeb prozatím probíhal v letech 2004 – 2010 jen pomalu a v roce 2011 dokonce výrazně na podílu zaměstnanosti ztratil.

Zemědělství, rybářství a lesnictví, ačkoli nemá z hlediska podílu na zaměstnanosti zásadní význam, vykazuje ve srovnání krajů nadprůměrnou hodnotu podílu na zaměstnanosti (5,6 %) i tvorbě hrubé přidané hodnoty (3,5 %).

Na zaměstnanosti v Plzeňském kraji se značnou měrou podílejí spíše velké podniky, což platí jak o odvětví průmyslu, tak i o odvětví služeb (zdravotnictví, vzdělávání), viz graf 16 v příloze. To představuje určité riziko na trhu práce. Ekonomická krize se ve skupině malých a středních podniků (MSP) projevila zřetelným úbytkem počtu MSP i jejich podílu na celkovém počtu ekonomických subjektů z 81,4 % v roce 2009 na 74,3 v roce 2012. Zajímavý je i podíl MSP na 1000 obyvatel, v roce 2009 zaznamenal Plzeňský kraj nejvyšší hodnotu (107,3 MSP na 1000 obyv.) a od této doby je vykazován pokles až na 102,1 v roce 2012. Tento vývoj je odlišný od vývoje ČR, kde tento pokles nebyl tak výrazný (viz graf 21 v příloze).

Ekonomika Plzeňského kraje je soustředěna do jeho centra, více než 50 % ekonomických subjektů s více než 250 zaměstnanci má sídlo ve městě Plzni. V příhraničních okresech (DO, KT a TC) sídlí jen 30 % všech ekonomických subjektů v kraji.

1.4.2 Vnější ekonomické vztahy

Díky dopravní poloze kraje a systematické snaze o restrukturalizaci ekonomiky Plzně se podařilo včas využít rostoucího zájmu zahraničních investorů o investice v České republice,

zejména do roku 2000. V roce 2002 se Plzeňský kraj co do objemu přímých zahraničních investic (PZI) na obyvatele umístil na třetím místě v mezikrajském srovnání (bez Prahy). V průběhu let 2002 – 2005, kdy ostatní kraje ČR (se zpožděním za Plzeňským krajem) na objemu zahraničních investic poměrně rychle získávaly, v Plzeňském kraji spíše zahraniční investice stagnovaly a dále do roku 2010 rostly pouze mírně. Na tomto mírně pozitivním trendu se výrazně neprojevil dočasný nedostatek pracovní síly v období 2006 – 2007 ani začátek ekonomické krize v roce 2008.

Výsledkem pomalejšího tempa přílivu PZI zejména v posledních 3 letech, tj. 2009-2011 je až 7. pozice Plzeňského kraje v objemu PZI na obyvatele mezi kraji ČR, s tím, že kraj stále z hlediska stavu absolutní hodnoty PZI v Kč na obyvatele patří mezi kraje v ČR k neúspěšnějším (viz graf 22 v příloze). Vládní agentura CzechInvest, která se věnuje lákání zahraničních investic do ČR, napomohla do Plzeňského kraje přivést v období 1998 – 2011 cca 48 investorů, kteří vytvořili přes 7,5 tis. pracovních míst. Z hlediska objemu investic je to 6. nejvyšší hodnota v porovnání s ostatními kraji.

Za pozornost stojí poměrně nízká hodnota reinvestovaného zisku zahraničních investorů, který v roce 2011 dosahoval podílu 16 % na celkovém objemu PZI a zařadil tak kraj až na třináctou pozici mezi kraji ČR (viz tabulka 8 v příloze). V kraji se projevují výrazné územní rozdíly v investiční atraktivitě. Zatímco do krajského města jsou alokovány více než dvě třetiny veškerých PZI, dlouhodobě se nedaří lokalizovat investory do ostatních center kraje.

Úspěšnost získávání přímých zahraničních investic se projevila také v nadprůměrné hodnotě podílu aktivních podniků pod zahraniční kontrolou. Platí to zejména o průmyslu, kde se podíl aktivních průmyslových podniků pod zahraniční kontrolou v Plzeňském kraji blíží 50 % (viz tabulka 9 v příloze).

Plzeňský kraj má dlouhodobě druhý nejvyšší podíl aktivních nefinančních podniků pod zahraniční kontrolou v mezikrajském srovnávání, v roce 2010 dosahoval 50,6 %, pak ovšem docházelo k poklesu podílu těchto podniků až na současnou hodnotu 41,5 % v roce 2012 (viz graf 23 v příloze). Tento pokles absolutního počtu aktivních nefinančních podniků pod zahraniční kontrolou v Plzeňském kraji mezi lety 2010-2012 byl v rámci všech krajů druhý nejintenzivnější (pokles z téměř 8900 na 7090 aktivních nefinančních podniků pod zahraniční kontrolou).

Podniky pod zahraniční kontrolou se také značnou velkou měrou podílejí na nadprůměrně vysoké hodnotě objemu exportu z kraje. V letech 2007 – 2010 se Plzeňský kraj pohybuje od 1. do 3. místa mezi kraji v ukazateli objemu exportu v Kč na obyvatele (viz graf 24 v příloze). Cílem exportu jsou téměř výlučně země EU, především SRN. Pouze 7,6 % exportu v r. 2010 bylo z kraje vyvezeno mimo země EU. I když na vývozu všech krajů ČR výrazně dominuje EU, žádný jiný kraj v ČR takto vysoký podíl nevykazuje. Více než 80 % objemu exportu tvoří zboží průmyslové povahy (viz graf 25 v příloze). Zásadními exportními produkty jsou například turbíny, monitory, televizní přijímače, zařízení k telekomunikaci a záznamu a reprodukci zvuku. Velmi pozitivní hodnoty v kraji vykazuje export tzv. high tech výrobků. V hodnotě exportu této kategorie na obyvatele se kraj dokonce zařadil na druhé místo mezi kraji ČR (viz graf 26 v příloze).

1.4.3 Výkonnost ekonomiky

Plzeňský kraj mezi roky 2007 až 2010 ztratil svou pozici (po Praze) druhého ekonomicky nejvýkonnějšího kraje v ČR měřeno HDP/obyvatele a dostal se postupně až na páté místo v

pořadí krajů. Tento pokles mezi lety 2007 – 2009 začal v Plzeňském kraji o rok dříve než v ostatních krajích a byl v rámci celé ČR nejprudší (viz graf 27 v příloze). Po stagnaci následoval pozvolný nárůst HDP/obyvatele v posledních dvou letech (2010-2011) a Plzeňský kraj se v tomto zmiňovaném období opět dostává na 3. pozici v rámci mezikrajského srovnávání (po Praze a Jihomoravském kraji). I po poklesu výkonu ekonomiky v letech 2007-2009 se Plzeňský kraj udržel nad hodnotou průměru HDP/obyv. za ČR bez Prahy. Tento ukazatel za území Plzeňského kraje, který má mj. na úrovni NUTS 2 význam i pro stanovení cílových regionů pro poskytování finanční pomoci strukturálních fondů EU, dosáhl v roce 2011 úrovně 72 % HDP/obyv. EU 27.

Úhrn investic sledovaný prostřednictvím ukazatele tvorby hrubého fixního kapitálu (THFK / obyv.) je v porovnání s ostatními kraji vyšší, avšak od roku 2006 klesal. Míra investic vyjadřující podíl THFK na HDP dosáhla v roce 2006 33,2 % a postupně klesla na hodnotu 25,3 % v roce 2010. Z toho lze dovozovat, že pokles investic se významnou zasloužil o ztrátu vedoucí pozice kraje v žebříčku ekonomické výkonnosti. I když postavení Plzeňského kraje z hlediska THFK na obyvatele nelze hodnotit zcela negativně, rizikem je pokračující pokles i v období 2009 – 2010, kdy již většina krajů zaznamenala obrat k růstu (viz graf 28 v příloze).

Pro Plzeňský kraj, stejně jako pro celou ČR, platí, že produktivita práce (PP), ačkoli se postupně zvyšuje, se stále dlouhodobě pohybuje pod evropským průměrem. Růst produktivity práce v kraji ve sledovaném období nebyl příliš intenzivní. Mezi lety 2003-2011 se hodnota PP v Plzeňském kraji zvýšila po Karlovarském kraji nejméně z celé ČR. Tento obecný růstový trend byl v roce 2007 vystřídán výrazným (6,3 %) poklesem. Zatímco v roce 2007 byl Plzeňský kraj na 6. místě v mezikrajském srovnání, v roce 2011 se umístil až na místě 10. (viz graf 29 v příloze). V témže roce činila produktivita práce v Plzeňském kraji pouze 86 % celorepublikového průměru.

1.4.4 Trh práce

Dlouhodobý vývoj na trhu práce v Plzeňském kraji má v rámci ČR příznivější charakteristiky než ve většině ostatních krajů. Míra nezaměstnanosti v kraji od roku 2004 klesala až do začátku roku 2008, od tohoto roku začala v důsledku hospodářské krize rychle růst až na hodnotu 7 % v roce 2010 (viz graf 30 v příloze). Významným zdrojem v době ekonomického růstu do roku 2008 byla zahraniční pracovní síla, kterou v Plzeňském kraji absorboval převážně průmysl. V Plzeňském kraji z občanů EU nejčastěji pracovali občané Slovenska, Rumunska, Polska a Bulharska, z třetích zemí to pak byli především občané Vietnamu a Ukrajiny. Po roce 2008 počet platných pracovních povolení rychle klesal, avšak dle dostupných údajů tito občané většinou na území kraje zůstali se statutem osob samostatně výdělečně činných. Důsledkem krize v Plzeňském kraji byl především značný úbytek volných pracovních míst. Tento ukazatel svým poklesem indikoval ekonomické problémy o několik měsíců dříve, než byly všeobecně zřejmé počátky ekonomického oslabení. Zatímco na konci roku 2007 bylo v Plzeňském kraji evidováno 14 433 volných pracovních míst (a 14 516 uchazečů o zaměstnání) o rok později na konci roku 2008 to již bylo pouze 7 562 volných pracovních míst (a 16 757 uchazečů). Od roku 2010 lze sice sledovat postupný pokles míry nezaměstnanosti, ale počet volných pracovních míst se na původní hodnoty z počátku roku 2008 již nevrátil (viz graf 31 v příloze). Velký podíl nabízených volných pracovních míst (38 % z jejich celkového počtu v kraji) na konci roku 2011 patřil do NACE kategorie C (zpracovatelský průmysl). Nejčastějším požadavkem na úroveň požadovaného vzdělání pro

obsazení volných pracovních míst je střední odborné s výučním listem a úplné střední odborné s maturitou.

Plzeňský kraj se v průběhu roku 2012 posunul na pozici kraje s druhou nejnižší hodnotou míry nezaměstnanosti v ČR, v květnu 2013 činila míra nezaměstnanosti 6,1 %. K 31.5.2013 bylo v Plzeňském kraji registrováno 24 138 uchazečů o zaměstnání a pouze 2 930 volných pracovních míst s tím, že více než 1/3 jich byla na území města Plzně. To znamená, že na jedno volné pracovní místo připadá 8,2 uchazeče.

Rozdíly uvnitř kraje z hlediska trhu práce charakterizuje relativně dobré postavení města Plzně, kde negativní důsledky ekonomického oslabení nejsou tak silné jako v některých periferních oblastech Plzeňského kraje. V rámci kraje se dle údajů za rok 2012 lépe vyvíjí území celé Plzeňské aglomerace, tvořené větší částí okresů Plzeň-jih, Plzeň-sever a Rokycany. Nejnižší míru nezaměstnanosti v květnu 2013 uvádí okres Plzeň-jih (4,8 %), okres Rokycany (5,1 %) a Plzeň-sever (5,6 %). Okres Plzeň-město se posunul na počátku roku 2013 až na čtvrtou pozici z hlediska míry nezaměstnanosti s hodnotou 6,2 % v květnu 2013. Vyšší hodnoty v květnu 2013 zaznamenaly příhraniční okresy. Jediný z okresů Plzeňského kraje, kde míra nezaměstnanosti přesáhla průměr České republiky je Tachov. Aktuální míra nezaměstnanosti v okrese Tachov k 31.5.2013 je 8,3 % a stále je nejvyšší v rámci Plzeňského kraje (viz graf 32 v příloze).

Ve struktuře uchazečů o zaměstnání vykazují vyšší míru nezaměstnanosti ženy než muži. Nezaměstnanost absolventů se pohybuje stabilně v pásmu 5 – 7 %.

Pravděpodobně významným problémem je kvalifikační nesoulad nabídky a poptávky na trhu práce. Z porovnání struktury volných pracovních míst a kvalifikace uchazečů z hlediska CZ-ISCO na konci roku 2012 vyplývá, že největší převis poptávky po zaměstnání (počtu uchazečů) nad nabídkou (počtu volných pracovních míst) se týká kategorie pomocných a nekvalifikovaných pracovníků, dále pak pracovníků ve službách a prodeji, úředníků, ale i obsluhy strojů a zařízení, montérů.

Situaci ovlivňuje od května 2011 také společný pracovní trh s ekonomicky silným Bavorskem, které v porovnání s Plzeňským krajem vykazuje vyšší index stáří populace, vyšší úbytek populace a nižší míru nezaměstnanosti (2-5 %). Na zaměstnanosti obou sousedních regionů se nemalou měrou podílí sekundér, ve kterém zaměstnavatelé společně deklarují nedostatek kvalifikovaných pracovních sil. Toto platí i o vybraných oborech terciéru. Atraktivita bavorského pracovního trhu a jeho relativně dobrá dopravní dostupnost rozšiřují příležitosti pro zaměstnávání obyvatel v příhraničí, na druhé straně při nedostatku kvalifikovaných zaměstnanců působí jako konkurence zaměstnavatelů i vzdělávacích institucí v celém Plzeňském kraji. Hlavní překážkou vazeb s Bavorskem je jazyková vybavenost.

Aktivní politika zaměstnanosti se primárně soustřeďuje na zajišťování rekvalifikací, v období 2012-2013 vzrostl počet rekvalifikací v Plzeňském kraji (aktuální počet osob v rekvalifikaci k 31.5.2013 činil 313, v květnu 2012 činil počet rekvalifikovaných v Plzeňském kraji pouze 34 osob). Dle údajů MPSV o ukončení a vyřazení uchazečů z evidence ÚP plyne, že jen malá část uchazečů získá pracovní uplatnění zprostředkované ÚP.

Mzdové hodnocení práce s průměrnou hrubou měsíční mzdou 22 454 Kč k 31.12.2011 je v Plzeňském kraji na relativně vysoké úrovni (3. místo mezi kraji bez zahrnutí Prahy). První místo náleží kraji (při porovnání hrubé měsíční mzdy ke stejnému datu mimo Prahu)

v zemědělství (19 639 Kč), v peněžnictví a pojišťovnictví, v činnostech v oblasti nemovitostí a v oblasti zdravotní a sociální péče. Vyšší hodnoty průměrných mezd oproti ostatním krajům vykazují odvětví zpracovatelského průmyslu (24 168 Kč) a informační a komunikační činnosti.

Plzeňský kraj se dlouhodobě řadí ke krajům s nejnižším podílem domácností s příjmy pod hranicí životního minima. V roce 2008 a 2009 byl Plzeňský kraj na 1. místě s nejnižším podílem těchto nízkopříjmových domácností, v roce 2011 se umístil na 3. místě v mezikrajském srovnání s hodnotou 1,1 % za Vysočinou a Jihočeským krajem (viz tabulku 10 v příloze).

1.4.5 Výzkum a vývoj

V Plzeňském kraji pracovalo v roce 2011 ve výzkumu a vývoji (VaV) 3 795 osob ať již plně, či částečně zaměstnaných (HC). Při přepočtu na plnou pracovní dobu věnovanou výzkumným a vývojovým činnostem (FTE) se počet výzkumníků v tomto roce snížil na 2 196 (tj. pouhých 58 % zaměstnaných - HC). V rámci hodnocení kraje pomocí relativního ukazatele počet zaměstnaných ve VaV na 1 000 obyv. zaujímá v roce 2011 Plzeňský kraj 6. místo v mezikrajském srovnání s hodnotou 3,8 (viz graf 33 v příloze). Během let 2005-2011 zaznamenal kraj, i přes pokles v roce 2008, nárůst počtu zaměstnanců o 53 proc. bodů a stal se tak 2. nejrychleji rostoucím krajem ČR v počtu zaměstnaných ve VaV na 1000 obyv. po Moravskoslezském kraji (viz graf 34 v příloze). Pozice kraje se zřetelně zlepšuje vzhledem ke skutečnosti, že v roce 2005 byl až na 9. místě žebříčku krajů.

Významná část zaměstnanců VaV v kraji v roce 2011 pracovala v technických vědách (56 % všech zaměstnanců VaV), dále následuje oblast přírodních věd (23 %) a lékařských věd (10 %). V porovnání s dalšími kraji v ČR lze v Plzeňském kraji sledovat vyšší zastoupení technických a lékařských věd, naopak nižší podíl zaujímají přírodní vědy.

Nejvíce zaměstnanců VaV pracovalo v kraji v roce 2011 v podnikatelském sektoru - 59 % (9. místo mezi kraji ČR), ve vysokoškolském VaV pracovalo 37 % zaměstnanců a ve vládním VaV 4 % všech zaměstnanců VaV v kraji (viz graf 35 v příloze). Od roku 2005 do 2008 dominoval podíl zaměstnaných ve VaV ve VŠ sektoru, od roku 2009 tento post převzal, díky intenzivnímu nárůstu počtu zaměstnaných, sektor podnikatelský (v ostatních krajích trvale nejvyšší podíl v podnikatelském sektoru – vyjma Prahy).

V souladu s růstem počtu zaměstnanců VaV také trvale stoupá počet pracovišť. V roce 2011 bylo v kraji evidováno celkem 115 pracovišť VaV a jen 6 z nich mělo uvedený výzkum a vývoj jako hlavní ekonomickou činnost (viz graf 36 v příloze). Většinou se jedná o menší pracoviště co do počtu zaměstnanců. V roce 2011 na více jak 2/3 pracovištích VaV pracovalo méně než 10 zaměstnanců (viz graf 37 v příloze). Pouze 7 pracovišť (většinou ve vládním a vysokoškolském sektoru) v kraji zaměstnává více než 100 zaměstnanců VaV.

Mezi největší veřejné výzkumné instituce v Plzeňském kraji patří Západočeská univerzita v Plzni a Lékařská fakulta v Plzni (Univerzita Karlova v Praze), jejichž význam přesahuje hranice regionu. Tyto subjekty realizují rozsáhlé záměry a projekty rozvoje infrastruktury VaV s podporou fondů EU, jejichž realizace bude ukončena v roce 2014, resp. 2015. Jedná se o tyto projekty projekty ZČU: Centrum nových technologií a materiálů (CENTEM), Nové technologie pro informační společnost (NTIS), Regionální inovační centrum elektrotechniky (RICE), Regionální technologický institut (RTI) a projekt LFUK v Plzni: Biomedicínské

centrum (BC). Mezi tuto skupinu podpořených projektů patří také Západočeské materiálově metalurgické centrum (příjemce COMTES FHT a.s.).

Tyto projekty významně posílí kapacitu VaV Plzeňského kraje (v roce 2015 cca 150 nových pracovních míst ve VaV, nové patenty a užité vzory, prodej licencí apod.). Objem smluvního výzkumu těchto 6 významných projektů má k 31.12.2015 dosáhnout až 166 miliónů Kč. Význam těchto projektů má výrazně nadregionální charakter a bude vyžadovat úsilí o stabilizaci a maximální využití těchto kapacit.

V Plzeňském kraji je hrubá měsíční mzda vědců a inženýrů dlouhodobě pod celorepublikovým průměrem. V roce 2010 činila tato mzda v kraji necelých 41 tis. Kč, kdežto v ČR dosahovala téměř 43 tis. Kč. S touto hodnotou se Plzeňský kraj zařazuje až na 9. místo v mezikrajském srovnání.

V Plzeňském kraji došlo v období 2005-2011 k nejdynamičtějšímú růstu výdajů na VaV v mezikrajském srovnání (nárůst o 180 %). V roce 2011 dosáhly v kraji výdaje na VaV 3,1 mld. Kč v běžných cenách (viz graf 38 v příloze). Nejrychleji rostou od roku 2009 výdaje, které na VaV vynakládá podnikatelský sektor (viz graf 39 v příloze).

Poměr výdajů na VaV k HDP v Plzeňském kraji s růstovým trendem od roku 2009 do 2011 přinesl výrazné zlepšení pozice kraje (v r. 2005 až 9. místo, v r. 2010 místo 5. – viz graf 40 v příloze). I když se úroveň výdajů na VaV zvyšuje, její hodnota je ve vztahu k sousednímu Bavorsku vzhledem k HDP zhruba poloviční (výdaje Bavorska se v roce 2011 pohybují těsně nad hodnotou 3 % HDP).

Plzeňský kraj má dlouhodobě nízké hodnoty patentové aktivity, které umisťovaly kraj trvale na spodní příčky mezikrajského hodnocení, v roce 2010 to byla až 10. příčka. Mezi lety 2010-2011 došlo k dynamickému nárůstu patentové aktivity v kraji na dvojnásobnou hodnotu, tj. v roce 2011 činila patentová aktivita 14,4 zapsaných patentů a užitných vzorů na 100 tis. obyvatel, což znamenalo posun na 6. místo mezi kraji ČR (viz graf 41 v příloze). Slabou stránkou je i poměrně nízká úroveň spolupráce ve smluvním výzkumu mezi vysokoškolským a podnikatelským sektorem. Údaje ČSÚ za rok 2010 ukazují, že VŠ bylo ze strany podniků zadáno pouze 2 % objemu zdrojů, které podniky vynaložily na VaV (viz tabulka 11 v příloze). Ačkoli kapacity i výkony služeb VaV rostou a je zřejmá nízká úroveň aplikace vysokoškolského výzkumu v praxi, nejsou dosud rozvinuté služby transferu technologií.

Pro využití výsledků VaV má význam kvalita uživatelů, v ČR je sledována například kategorie tzv. inovujících podniků. Jejich podíl v Plzeňském kraji v období 2008-2010 byl 2. nejnižší mezi kraji ČR (47 % z celkového počtu ekonomicky aktivních podniků). Rozdíly tohoto ukazatele mezi kraji se pohybují v rozsahu od 45 % v Karlovarském do 56 % v Libereckém kraji, zatímco celorepublikový podíl inovujících podniků činí 51,7 % (viz graf 42 v příloze).

Veřejná podpora pro růst technických inovací není v plzeňském kraji dostatečně využívána. V období 2008-2010 obdrželo veřejnou podporu pro technické inovační aktivity v Plzeňském kraji necelých 22 % podniků, což odpovídá až 9. místu v mezikrajském srovnání (viz graf 43 v příloze).

1.4.6 Veřejné rozpočty

Územní samosprávy a svazky obcí v Plzeňském kraji dlouhodobě hospodařily až do roku 2008 s kladným rozdílem příjmů a výdajů, v roce 2009 a 2010 však byla zaznamenána

záporná salda. V roce 2009 činilo saldo -1,35 mld. (výrazné snížení daňových příjmů a zvýšení běžných výdajů), v roce 2010 již pouze -70 mil. Kč (pokles kapitálových výdajů v Plzeňském kraji). V roce 2011 již bylo zaznamenáno saldo kladné.

Hodnota nekonsolidovaného dluhu územních rozpočtů na obyvatele v rozdělení podle jednotlivých krajů k 31. 12. 2011 staví Plzeňský kraj na místo třetího nejméně zadluženého kraje (viz graf 44 v příloze).

Hodnota celkových příjmů na obyvatele je v rozpočtech územních samosprávných celků (ÚSC) Plzeňského kraje jedna z nejvyšších z ČR. Příjmy ÚSC v Plzeňském kraji (stejně jako v ČR) dlouhodobě rostly, v roce 2010 pak většina krajů zaznamenala pokles. Plzeňský kraj byl v tomto smyslu spolu s Moravskoslezským výjimkou, když příjmy těchto krajů rostly až do roku 2011 (viz graf 45 v příloze).

Na celkových příjmech územních rozpočtů postupně narůstá podíl přijatých transferů, podíl daňových příjmů má naopak klesající tendenci. Z mezikrajského srovnání vyplývá, že objem přijatých transferů (investičních i neinvestičních) na jednoho obyvatele i podíl přijatých transferů na celkových příjmech je v Plzeňském kraji dlouhodobě nízký (viz graf 46 v příloze).

Rozhodující podíl výdajů ÚSC směřuje do oblastí vzdělávání, dopravy, zajištění činnosti veřejné správy a sociálních věcí.

Celkové kapitálové výdaje na jednoho obyvatele jsou v Plzeňském kraji vzhledem k ostatním krajům dlouhodobě nadprůměrné. Hodnota úhrnu kapitálových výdajů na obyvatele za období 2005 – 2011 řadí Plzeňský kraj na třetí místo mezi kraji ČR. Vývoj kapitálových výdajů byl ovlivněn ekonomickým oslabením a pokles mezi roky 2009 a 2011 byl zhruba 10%.

Podíl kapitálových výdajů k celkovým výdajům se pohybuje okolo 25 % a od roku 2009 zaznamenává spíše pokles (viz tabulka 12 v příloze).

Největší podíl na kapitálových výdajích rozpočtů územních samospráv zaujímá oblast dopravy. Na této hodnotě kapitálových výdajů do dopravy v kraji se zhruba dvěma třetinami podílejí rozpočty měst a obcí. Hodnota kapitálových výdajů do dopravy na jednoho obyvatele byla v období od roku 2005 relativně vysoká. To lze spojovat s nadprůměrně rozsáhlou silniční sítí místních a krajských komunikací i celkově náročné zajištění dopravní obsluhy řídce osídleného území. Ve všech krajích však od roku 2009 dochází k výraznému poklesu financování dopravních investic. Jen v Plzeňském kraji tento pokles v období 2009 – 2011 dosáhl 48 % (viz graf 47 v příloze). Podle výše kapitálových výdajů do dopravy na obyvatele za období 2005 – 2011 je Plzeňský kraj na 3. místě po Praze a Olomouckém kraji.

Další významnou položku kapitálových výdajů územních rozpočtů představuje oblast vodohospodářských investic. Ta se výlučně týká rozpočtů měst a obcí. Přes značné výkyvy tohoto ukazatele se kraj v úhrnu kapitálových výdajů do této oblasti v letech 2005 – 2011 umísťuje na třetím místě mezi kraji (za Středočeským krajem a Vysočinou). To je mj také výsledek aktivity měst a obcí při získávání finančních prostředků pro rozvoj vodního hospodářství z prostředků EU i snahy splnit požadavky národních a evropských norem pro ochranu životního prostředí.

Kapitálové výdaje vykazují značné kolísání v čase. V úhrnu kapitálových výdajů na obyvatele do oblasti školství za období 2005 – 2011 se kraj řadí až na osmé místo, i když tyto hodnoty

všech krajů jsou srovnatelné. Výjimkou je Praha, kde objem kapitálových výdajů na obyvatele je oproti ostatním krajům téměř dvojnásobný. Za pozornost stojí pozice Plzeňského kraje v hodnotě tohoto ukazatele za rok 2011, kdy se kraj s hodnotou 697 Kč/obyv. umísťuje až na třináctou pozici.

Kapitálové výdaje do bydlení, které vynakládají města a obce, se postupně ve sledovaném období 2005 – 2011 snižují. Jen v Plzeňském kraji jde o zhruba 50% pokles v porovnání mezi roky 2005 (2155 Kč/obyv.) a 2011 (1106 Kč/obyv.). Veřejný sektor programově přestává řešit bytovou výstavbu a nadále privatizuje svůj bytový fond, role soukromého sektoru naopak v této oblasti roste.

Vyšší kapitálové výdaje na obyvatele v porovnání s ostatními kraji se týkají oblasti zdravotnictví, v souvislosti s krajskými investicemi do sítě regionálních zdravotnických zařízení, dále oblasti ochrany životního prostředí, všeobecné veřejné správy, zemědělství, obrany a bezpečnosti. Nižší kapitálové výdaje lze sledovat v oblasti kultury a průmyslu.

Územně samosprávné celky v Plzeňském kraji hospodaří s relativně vyšší hodnotou běžných výdajů na obyvatele. Souvislost je možno sledovat ve vyšší hodnotě příjmů na obyvatele a pravděpodobně také vyššími nároky na zajištění služeb v řídicí osídleném území. Největší část běžných výdajů územních rozpočtů je věnována oblasti školství, dále vedle výdajů na zajištění služby veřejné správy je významná oblast dopravy, dále v menší míře oblast sociálních věcí, bydlení a komunálních služeb.

Většina běžných výdajů do oblasti školství je sledována v rozpočtech krajských samospráv. Výše těchto výdajů se pohybuje okolo 9 tis. Kč/obyv. a rok. Úhrn běžných výdajů na obyvatele za období 2005 – 2011 je v Plzeňském kraji vzhledem k ostatním krajům spíše nižší. Pokles běžných výdajů v období 2009 – 2011 proběhl v rozpočtech ÚSC v Plzeňském kraji s nižší intenzitou.

Běžné výdaje v úhrnu za období 2005 - 2011 na oblast dopravy řadí Plzeňský kraj na druhé místo mezi kraji za Prahu s hodnotou téměř shodnou s běžnými výdaji, které vynakládají územní veřejné rozpočty v Jihočeském kraji. Průměr hodnoty úhrnu běžných výdajů územních rozpočtů na dopravu bez zahrnutí Prahy (její běžné výdaje jsou více než dvojnásobné oproti ostatním krajům) za období 2005 – 2011 je 25 166 Kč/obyv. (viz graf 48 v příloze). Za stejné období je tato hodnota za Plzeňský kraj 32 291 Kč/obyv. (téměř shodná jako je tomu v kraji Jihočeském).

Výdaje do oblasti sociálních služeb na obyvatele v krajích velmi dobře korelují s kategorizací krajů z hlediska jejich ekonomického postavení. Zatímco nejvyšší hodnoty těchto běžných výdajů jsou vynakládány v Ústeckém a Moravskoslezském kraji, naopak nejnižší hodnoty lze zaznamenat ve Středočeském kraji, Praze a v Plzeňském kraji. Varující je však stoupající tendence těchto výdajů, což lze s výjimkou Středočeského kraje a Prahy zaznamenat ve všech krajích. Nárůst této položky za celou ČR mezi roky 2005 a 2011 je 24,3 %. Nárůst této hodnoty v Plzeňském kraji je ze všech krajů s hodnotou 54,9 % nejvyšší. V rozpočtech měst a obcí dokonce tento růst překračuje 100 %.

Ačkoli kapitálové výdaje do oblasti bydlení dlouhodobě klesají, běžné výdaje vykazují naopak setrvalý růst. Územní rozpočty vynakládají v úhrnu 2005 - 2011 v přepočtu na jednoho obyvatele druhou nejvyšší sumu běžných výdajů (viz graf 49 v příloze).

Nadprůměrnou hodnotu běžných výdajů na obyvatele lze ještě zaznamenat v oblasti zdravotnictví. Kraj se sice v úhrnu běžných výdajů na obyvatele do zdravotnictví v období

2005 – 2011 dostal na šesté místo, z údajů pro rok 2011 plyne, že v tomto roce měl již ze všech krajů ČR výdaje v Kč/obyv. nejvyšší.

Nižší běžné výdaje vynaložily veřejné rozpočty (v tomto případě především města a obce) na ochranu životního prostředí. Vyšší běžné výdaje lze sledovat v oblastech kultury, veřejné správy (především v rozpočtech měst a obcí) a vodního hospodářství.

1.5 Doprava

Nejvýznamnější podíl na dopravě v Plzeňském kraji má doprava silniční. Konkurenční výhodou kraje je dokončená dálnice D5, která spojuje Prahu s Norimberkem (délka úseku na území kraje 109 km). Silniční síť Plzeňského kraje dále tvoří 6 silnic I. třídy (o celkové délce 419 km) a silnice II. a III. třídy (celková délka 4 598 km). Součástí dopravního systému kraje jsou železniční tratě (délka na území kraje 711 km) a systém letecké a cyklistické dopravy.

Základní informace o dopravě v Plzeňském kraji shrnuje tabulka 13 v příloze. Silniční a železniční síť má výrazně radiální uspořádání orientované na Plzeň. Hustota dálnic a silnic I. třídy (délka vztahovaná k rozloze kraje) je v rámci ČR podprůměrná (12. místo), hustota regionálních silnic však odpovídá průměru ČR. Naopak délka regionálních silnic vztahovaná k počtu obyvatel je výrazně nadprůměrná (viz tabulka 14 v příloze).

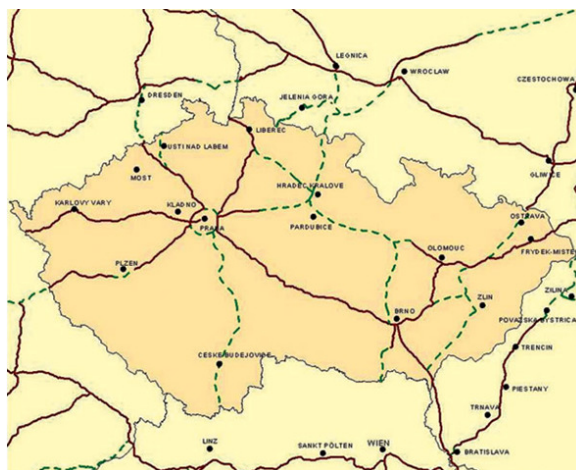
Ve srovnání s ostatními kraji (s výjimkou moravských) vykazuje také západočeská silniční síť příliš velký podíl silnic II. třídy (viz tabulka 15 v příloze). Pro individuální dopravu je v Plzeňském kraji charakteristický významný podíl tranzitních vztahů, které jsou vyvolány hraničními přechody do SRN. Krajské město je významným dopravním uzlem a na jeho území se koncentrují dopravní problémy týkající se především kapacity a vlivů na životní prostředí.

Plzeňský kraj patří ke krajům s nejmenším počtem přepravených cestujících veřejnou dopravou ve vztahu k počtu obyvatel, naopak je zde druhý nejvyšší stupeň automobilizace po Praze. Počet dopravních nehod vztahovaný na počet obyvatel je v Plzeňském kraji celkově podprůměrný.

1.5.1 Silniční doprava

Celostátní silniční síť

Hlavní silniční tepnou Plzeňského kraje je dálnice D5, která spojuje ČR s Německem a je jako jediná silniční komunikace v kraji součástí evropské dopravní sítě TEN-T. Jejím hlavním úkolem je v maximální možné míře převzít tranzit a další dopravní zátěž z ostatních komunikací. Dálnice má zásadní význam pro rozvoj Plzeňského kraje, neboť na ni navazuje silniční síť kraje napojující sídelní strukturu i hlavní rozvojové prostory. Zatím není dořešena dostupnost dálnice z území mimo aglomerační jádro, což souvisí s dostavbou a modernizací především silnic I. třídy, ale i II. třídy v periferních územích kraje.

Silnice sítě TEN-T

Aktuálním problémem souvisejícím se zpoplatněním užívání dálnice je nárůst tranzitní dopravy na komunikacích I. a II. třídy, jež v některých úsecích na území kraje mohou být užívány jako alternativní, nezaplatněné trasy se všemi negativními dopady (hluk, exhalace, bezpečnost provozu v obcích, zhoršení technického stavu vozovek a zvýšené náklady na údržbu). To se týká v první řadě paralelních úseků původní silnice I/5, dnes II/605, případně I/26.

Na dálnici D5 navazuje páteřní komunikační síť kraje tvořená státními silnicemi I. třídy č. I/20, I/26, I/27 a I/19 vedenými radiálně vůči jádrovému území kraje, které jsou doplněny tangenciálními silnicemi č. I/21 a I/22 (viz mapa 8 v příloze). Přeshraniční dopravní vztahy zprostředkovává silnice I/26 Plzeň – Folmava a silnice I/27 (E53) Plzeň – Železná Ruda. Ostatní silnice I. třídy slouží převážně pro vnitrostátní dopravu.

Z hlediska širších mezikrajových a přeshraničních přepravních souvislostí, společně s potřebou stabilizace sídelní a ekonomické struktury v příhraničních oblastech Domažlicka a Tachovska, působí ve struktuře státní silniční sítě jako anomálie přerušování tangenciální stopy vedoucí podél Českého lesa a Šumavy. Z Karlovarského kraje přichází tato stopa jako silnice I/21 k dálniční křižovatce Bor, dále chybí úsek do Draženova (resp. je suplován silnicí II. třídy) a odtud pokračuje „Pošumavská tangenta“ I/22 Domažlice – Klatovy – Strakonice. Doplnění tzv. „Českoleské tangenciály“ bude nadále sledováno jako předpoklad rozvoje příhraniční oblasti a zlepšení dostupnosti dálnice D5 od jihu.

Síť silnic I. třídy byla v minulosti a je i dnes postupně upravována a modernizována, nicméně (i ve srovnání s některými jinými kraji) v nedostatečné míře. Z přehledu investičních záměrů státu (Dopravní sektorové strategie) vyplývá, že rozvoj silniční sítě na území Plzeňského kraje nepatří mezi celostátní priority. Naopak systém údržby a provádění oprav na silnicích I. třídy včetně mostů je v Plzeňském kraji na vysoké úrovni, takže státní silnice vykazují na území kraje velmi dobrý stav i v celostátním srovnání.

V současnosti je z hlediska dopravních parametrů v nejlepšímu stavu úsek silnice I/20 Plzeň – Toužim (směr na Karlovy Vary). Systematické přeložky a úpravy v minulých letech proběhly i na silnicích I/21 (Brod nad Tichou, Planá, Kočov 1. stavba), I/26 (Folmava, Česká Kubice, Újezd – Draženov, Meclov – Horšovský Týn, Sulkov – Nová Hospoda), I/27 (obchvat Třemošná, Šlovice – Tyršův sad – Sukova) a některé další. Kompletně je dokončena přestavba čtyř radiálních komunikací (přivaděčů) navazujících na dálniční křižovatky na obchvatu Plzně. Přesto celé dlouhé tahy na území kraje nadále vykazují množství dopravních závad, jako jsou nevyhovující průtahy obcemi, železniční podjezdy a přejezdy, nekapacitní nebo prostorově nevhodné a nepřehledné úseky apod. Významné dopravní problémy se koncentrují v Plzni.

Z koncepčních záměrů ŘSD ČR jsou v nejméně připraveny a nejvyšší priority mají následující stavby na jednotlivých tazích (podrobněji viz tabulka 16 a mapa 8 v příloze):

- silnice I/26 Plzeň – Folmava: obchvat Staňkova
- silnice I/27 Plzeň – Žel. Ruda: přeložka Šlovice – Přeštice, obchvat Přeštic, obchvat Klatov
- silnice I/21: přeložka Kočov II. st.
- průtahy silnic I. tř. Plzní: I/20 Plaská – Na Roudné, I/27 Třemošenský rybník – Orlík, rekonstrukce mostu gen. Pattona

Pokud jde o modernizaci ucelených tahů, prioritou přípravy bude silnice I/26 (úsek D5 – Staňkov), silnice I/27 (úsek Třemošná – hranice Plzeňského kraje) a průtahy silnic I/20 a I/27 Plzní.

Realizaci některých koncepčních záměrů brání především nedostatek prostředků, ale v ojedinělých případech také neujasněné vedení trasy. V záměrech Ministerstva dopravy zcela chybí prodloužení silnice I/22 z Dražanova na MÚK Bor – tzv. Českoleské tangenciály, jejíž trasa rovněž není stabilizována.

Regionální silniční síť

Kostru navazující regionální silniční sítě by měly tvořit silnice II. třídy, které v návaznosti na dálnici a silnice I. třídy mají zajišťovat hlavní regionální přepravní vztahy a obsluhu území (viz mapa 10 v příloze). Ostatní krajské silnice (silnice III. třídy) plní funkci mikroregionálního a lokálního zpřístupnění a obsluhy jednotlivých obcí, lokalit a aktivit.

Vymezená síť krajských silnic II. třídy by měla jako nadřazená struktura v cílovém stavu představovat homogenní a bezkolizní komunikační síť s příslušnými normovými parametry, vyhovující únosností a s objekty splňujícími podmínky neomezeného provozu osobní i nákladní dopravy. Tento systémový požadavek vyžaduje u některých silnic a úseků postupnou realizaci zásadních přeložek a modernizací, spojených např. s rozšířením vozovky, úpravami nevyhovujících směrových a výškových parametrů, přestavbou řady mostních objektů, zdí apod. U jiných úseků postačí celoplošné opravy vozovek a údržba dalšího technického vybavení. U silnic III. třídy s lokální přepravní funkcí a omezenou intenzitou provozu se nepředpokládá rozsáhlejší přestavba investičního charakteru, ale pouze kvalitní údržba a pravidelné opravy zajišťující bezpečnost a sjízdnost, případně odstranění bodových závad a kolizních úseků v trase.

Stav povrchů vozovek u silnic III. tříd (a rovněž u významné části silnic II. třídy) je vesměs natolik zanedbaný, že je obtížné, vzhledem k nedostatku finančních prostředků, zajistit vůbec jejich sjízdnost. Z pětistupňové klasifikace hodnocení stavu povrchů vyplývá, že většinově jsou komunikace II. a III. tříd na území kraje zařazeny do kategorií havarijní a nevyhovující, jen menší úseky silniční sítě patří do kategorie výborný (jde zejména o úseky opravené liniově z prostředků ROP). Nejvyšší podíl silnic v havarijním nebo nevyhovujícím stavu vykazují venkovská území v prostoru Stříbro – Planá – Manětín, Domažlicko, Sušicko, Plánicko, Radnicko (viz mapa 11 v příloze).

Systém realizovaných oprav a rekonstrukcí na krajské silniční síti charakterizuje fragmentace a rozptýl staveb v území, vysoký podíl bodových rekonstrukcí a oprav (zejména mosty a průtahy) a menší důraz na ucelená řešení. Z těchto postupů se dá vyvodit snaha udržet síť v provozuschopném stavu (tzv. „hašení požárů“), ale možná i nedostatek nadhledu a koncepčního přístupu k přípravě investičních akcí, což je pravděpodobně důsledek velmi pozdního vzniku jednotné organizace pro správu komunikací na území Plzeňského kraje a nedostatečného důrazu na projektovou a majetkovou přípravu staveb. Přeci jen však lze v posledních letech zaznamenat v tomto ohledu zlepšení, kdy především prostředky z ROP se využívají na opravy a modernizace ucelených tahů (např. na silnicích II/193 na Stříbrsku, II/198 a II/605 na Tachovsku, II/230 na Nepomucku, II/189 na Domažlicku aj.), na potřebnou rekonstrukci průtahů, mostů a na novostavby důležitých silničních propojení (SZ obchvat Klatov, západní okruh v Plzni – vše viz mapa 12 v příloze). Rekonstrukcí a oprav na silnicích III. třídy je minimum (s výjimkou jistého počtu průtahů) vzhledem k délce a hustotě sítě na území kraje.

S ohledem na možnosti krajského rozpočtu při nastaveném systému financování dopravní infrastruktury bude velmi obtížné najít východisko z nevyhovujícího stavu. Souvisí to s volbou priorit a systémového přístupu – nová výstavba (v omezené míře), důraz na rekonstrukce případně modernizace souvislých úseků vybrané sítě, pouze opravy a údržba na ostatních komunikacích.

Současná síť (zařazení) silnic II. třídy je výsledkem historického vývoje, dnes již poměrně zásadně neodpovídá současným dopravním vztahům, charakteru osídlení, hustotě trvale bydlicího obyvatelstva ani hospodářskému potenciálu území. Jeví se jako předimenzovaná a její stavebně technický stav nevyhovuje výše uvedeným požadavkům. Koncepce dopravy Plzeňského kraje z r. 2007 navrhuje zcela logicky přetřídění krajské sítě silnic, které by bylo doprovázeno postupnou redukcí zbytného rozsahu komunikační sítě. Dílčím krokem k tomuto cíli je Usnesení RPK č. 1003/09, které definuje tzv. „Vybranou silniční síť“ v majetku Plzeňského kraje. Tato silniční síť má být při přípravě plánování oprav a rekonstrukcí v extravilánu upřednostněna a má sloužit jako páteřní systém silnic navazující na nadřazenou síť dálnic a silnic I. tříd. „Vybraná síť“ však zcela nekoresponduje se sítí silnic II. třídy a z hlediska přehlednosti a investiční přípravy by bylo vhodné přikročit ke změně zařazení silnic II. a III. třídy v kraji.

Pro příští programové období bude žádoucí vytvořit určitou investiční strategii, jejíž naplnění umožní lépe využít prostředky, které budou k dispozici. Tato strategie musí vycházet z podmínek operačních programů nadcházejícího programového období. Pokud jde o rozvoj krajské silniční sítě, důraz bude kladen na komunikace navazující na síť TEN-T a související s řešením problémů znevýhodněných městských a venkovských oblastí, případně problémů přeshraničního spojení. Lze tedy uvažovat např. o rekonstrukcích, modernizacích, popř. výstavbě souvislých úseků silnic pro zlepšení dostupnosti center a jejich napojení na nadřazenou silniční síť, úpravy silnic k hraničním přechodům, odstraňování bodových závad (např. křižovatky, přejezdy, mosty), napojení nových rozvojových ploch, úpravy v blízkosti sídel za účelem snížení negativních vlivů dopravy na obyvatelstvo (obchvaty, protihlukové bariéry, zvyšování bezpečnosti).

Klíčem k využití prostředků bude především dokončená projektová a majetková příprava staveb. Navržené strategie mají směřovat k tomu, aby byly zřejmě jedinečné a neopakovatelné prostředky využity k zásadnímu a viditelnému zlepšení regionální silniční sítě.

Intenzita dopravy na silniční síti

Pomineme-li dálnici D5 a průjezdní úseky silnic v Plzni a dalších velkých městech kraje zatížené většinou místní dopravou, je nejvíce zatíženou silnicí I. třídy v kraji silnice č. I/27 v úseku Plzeň – Přeštice a o něco méně zatížený je přivaděč I/26 z Ejpovic do Plzně (viz mapa 13 v příloze). Přes 10 tis. vozidel RPDl je dosaženo ještě na úsecích sil. I/20 MÚK Černice – Losiná, I/26 Plzeň – Sulkov a Chotěšov – Stod nebo I/27 Plzeň – Třemošná.

Z hlediska širších vnitrokrasjých dopravních vztahů mají největší význam všechny radiální silnice I. třídy. Z více zatížených tahů (mezi 7,5 – 10 tis. vozidel RPDl) lze jmenovat např. úseky I/26 od D5 do Staňkova, I/27 Přeštice – Klatovy a Třemošná – Kaznějov, I/20 z Losiné do Seče či I/21 severně od Plané. Naopak mezi nejméně zatížené silnice I. třídy v kraji patří např. úsek I/22 od Číhaně do Horažďovic a I/27 z Běšin na Železnou Rudu (v úseku Běšiny – Gerlova Huť jezdí jen cca 1 tis. vozidel RPDl).

Ze silnic II. třídy jsou nejvíce zatížené úseky (řádově 5 tis. voz. RPDl) především v okolí Plzně jako II/203 Plzeň – Nýřany, II/605 Plzeň – Kozolupy, II/180 Kozolupy – Nová Hospoda, dále např. silnice II/193 Domažlice – Horšovský Týn a silnice v okolí Rokycan, Tachova či Plané. Nejvyšších hodnot je samozřejmě dosaženo v průjezdních úsecích silnic II. i III. třídy v Plzni, ale i v Rokycanech, Tachově nebo Sušici (10 i více tis. voz. RPDl).

Pokud jde o těžkou nákladní dopravu (TV), ta se koncentruje především na dálnici D5. Ze silnic I. třídy jsou mimo Plzeň nejvíce nákladní dopravou zatížené silnice I/20 Plzeň – Kasejovice a I/26 Domažlice – Plzeň – Ejpovice (viz mapa 14 v příloze). Silnice I/27 dosahuje vyšších intenzit TV v blízkosti Plzně. Směrem na jih intenzita TV klesá v důsledku nevyhovujících parametrů silnice pro nákladní dopravu.

Na silnicích II. třídy je intenzity 1 tis. TV RPDl dosaženo v prostoru či okolí větších měst, jako Sušice, Nýřany, Dobřany, Rokycany, Tachov, Planá, Stříbro nebo Plzeň. Souvisleji zatíženými tahy nákladní dopravou jsou pouze silnice II/605 a II/180.

Intenzitu dopravy na hraničních přechodech se SRN shrnuje tabulka 17 v příloze. Kromě dálničního přechodu na D5 je nejvíce zatížen hraniční přechod Folmava na I/26. Následují přechody Rozvadov na II/605 a Železná Ruda na I/27, ten je však méně významný pro těžkou nákladní dopravu.

Komunikační síť v Plzni

Silniční síť v Plzni má výrazně radiální charakter, založený na šesti paprscích silnic I. třídy, sbíhajících se do centra města. V uplynulých dvaceti letech je vyvíjena soustředěná snaha přebudovat radiální systém na systém radiálně okružní. Byl téměř dokončen vnitřní okruh (ulice U Trati, most Nad nádražím), významné stavby probíhají též na městském okruhu (úsek Domažlická – Chebská, Jateční). Nejvýznamnější zásahy souvisely s dokončením dálničního obchvatu města, na nějž navázaly 3 přivaděče v nových stopách až po městský okruh.

Pokud jde o objem a směrovost tranzitní dopravy, v současné době nepřevládá ve městě žádný tranzitní směr (viz mapa 15 v příloze). Nejvýznamnější jsou hlavně vztahy Rokycanská – Domažlická a Rokycanská – Karlovarská, v nákladní dopravě jsou největším zdrojem radiály Rokycanská, Domažlická a Plaská. Počty projíždějících vozidel v jednotlivých směrech dosahují maximálně řádu stovek. Podíl tranzitní dopravy na hranicích města se pohybuje kolem 15 % z celkového dopravního proudu (u nákladní dopravy je to více – kolem 25 %), v celkovém objemu dopravy v Plzni je tranzit do 5 %. Pro zátěž komunikační sítě města jsou tedy rozhodující pohyby, které mají na území města zdroj a cíl, nebo jsou čistě vnitroměstské. S ohledem na průmyslový charakter města je na komunikacích zaznamenán poměrně velký objem kamionové dopravy (řádově tisíce vozidel za den) a projevuje se i vysoký stupeň automobilizace. Logicky v Plzni leží úseky silnic s nejvyšším dopravním zatížením v celém kraji (Karlovarská tř. v ús. O.Beníškové – Lidická – 54 000 voz./den, U Prazdroje – 42 000 voz./den).

Kumulace dopravní zátěže na hlavních osách, které procházejí zastavěným územím města, představuje dopravní, urbanistický a ekologický problém, jehož řešení vyžaduje dostavbu komunikací definovaných v územním plánu. V současné době je nejpalčivějším problémem absence dalšího kapacitního napojení Severního předměstí na centrum a jižní části města. Prioritní je proto dostavba severozápadní a severovýchodní části městského okruhu, ale i tzv. Silničního systému Roudná. Dopravní situace ve městě je také negativně ovlivněna

absencí kapacitního a funkčního aglomeračního okruhu. Nejvíce závad je v jeho severním a severovýchodním segmentu. Při značných dopravních objemech (5-20 tis. voz./den) představuje problém i dopravně-technický stav některých průtahů silnic II. a III. třídy, u nichž se sice nepředpokládá přeložení na jinou trasu, ale především nedostatek prostředků je příčinou odkládání jejich modernizací (např. průtah Bílou Horou, Tyršův most – Radobyčice, Sušická ul. aj.). I zde se však projevuje pozitivní vliv prostředků ze strukturálních fondů EU (průtah Božkovem, Koterovem, Křimicemi).

Z výše uvedené analýzy vychází i návrh postupu realizace klíčových staveb na komunikační síti města Plzně (viz mapa 16 v příloze). V období 2015 – 2020 je ve vzájemné spolupráci ŘSD, Plzeňského kraje a Statutárního města Plzeň prioritní dostavba severozápadní a severovýchodní větve městského okruhu, silničního systému Roudná a úseku Sukova – Borská na severojižním průtahu. Ze skupiny průtahů regionálních silnic má nejvyšší prioritu průtah Bílou Horou, Letkovská ul. v Božkově a úsek Tyršův most – Radobyčice. Významné stavby jsou připraveny také ve skupině rekonstrukcí místních komunikací (např. Dlouhá, Lobežská, Studentská, Masarykova aj.). Za předpokladu realizace těchto akcí dojde k významnému snížení dopravních zátěží v kritických úsecích silniční sítě, ke zvýšení plynulosti a bezpečnosti dopravy, odstranění existujících kongescí a k vytvoření podmínek pro preference veřejné dopravy.

Doprava v klidu

Doprava v klidu je problémem ve velkých městech Plzeňského kraje, především v Plzni. Dlouhodobým strategickým a nenaplněným cílem všech existujících koncepčních dokumentů města Plzně je snížení objemu cílové automobilové dopravy v centru města, kompenzace omezené nabídky parkování v centru výstavbou parkovacích objektů P+G a zachycení cílové příměstské automobilové dopravy na vjezdech do města prostřednictvím sítě parkovišť P+R, případně B+R a K+R.

V územích s převahou bydlení je cílem přednostní naplňování potřeb rezidentů, čemuž často brání hustá zástavba obytných domů a nízká kapacita parkovacích ploch související s nižším stupněm automobilizace v době výstavby, nedostatkem financí a nerespektováním platných norem.

Nejvíce se na organizaci dopravy v klidu zatím podílí zóna placeného parkování, pokrývající nejexponovanější části centra. Její malý rozsah však podstatně nezměnil chování řidičů, kteří se při parkování orientují na nezaplatněná území za její hranicí. Řidiči tak nejsou dostatečně motivováni k využívání existujících záchytných parkovišť P+G a P+R.

Pro systém záchytných parkovišť P+G byly zatím v Plzni realizovány objekty U Trati a Rychtářka, současně se v tomto systému uplatňuje parkoviště Sady Pětatřicátníků. Další parkovací objekt vzniká v souvislosti s výstavbou nového divadla. Systém parkovišť P+G funguje jen částečně. Nejvytíženější je díky centrální poloze parkoviště Sady Pětatřicátníků, objekt Rychtářka zatím nezískal žádoucí atraktivitu a objekt U Trati je provozován mimo systém a funguje převážně jako garážový objekt. Systém záchytných parkovišť P+R je zatím zrealizován jen náznakově. Pro systém P+R bylo dosud na území města vybudováno jediné parkoviště, a to při křižovatce Rokycanská – Cvokařská. Problém představuje nedostatek ploch u koncových stanic tramvají a dosud chybějící vůle věnovat prostředky na výstavbu parkovišť P+R.

V Plzeňském kraji chybí koncepční řešení systému záchytných parkovišť při železničních zastávkách v rámci posilování železniční dopravy jako páteřní sítě pro příměstskou dopravu. Pro jeho postupnou realizaci je třeba územně chránit plochy v kontaktu s železničními stanicemi a zastávkami (především manipulační a skladové plochy dříve využívané pro nákladní dopravu).

1.5.2 Železniční doprava

Železniční síť má v kraji rovněž výrazné radiální uspořádání, podobně jako síť silniční. Délka provozovaných železničních tratí činí v současnosti na území Plzeňského kraje 711 km. Síť tvoří následující hlavní tratě:

- č. 160 Plzeň – Žatec, jednokolejná, neelektrifikovaná, dálkově ovládaná
- č. 170 Praha – Beroun – Plzeň – Cheb, v úseku Praha – Pňovany dvoukolejná, dále jednokolejná, elektrifikovaná, dálkově ovládaná
- č. 180 Plzeň – Domažlice – Česká Kubice st. hr., jednokolejná, neelektrifikovaná,
- č. 183 Plzeň – Klatovy – Železná Ruda-Alžbětín, jednokolejná, v úseku Plzeň – Klatovy elektrifikovaná a dálkově ovládaná,
- č. 190 Plzeň – České Budějovice, jednokolejná (s výjimkou dvojkolejného úseku Nepomuk – Horažďovice předměstí), elektrifikovaná.

V kraji je dále 10 regionálních tratí (lokálek), prakticky bez nákladní dopravy, s osobní dopravou různého rozsahu a stupně využití. Celkově neuspokojivý technický stav železničních tratí v kraji, kvalita dopravních prostředků a nabídka služeb klientům zhoršují konkurenceschopnost a snižují využitelnost železnice jako páteře veřejné hromadné dopravy.

Provedené modernizační akce se zatím týkají především tratě Praha – Plzeň – Cheb. Na území Plzeňského kraje je hotová optimalizace úseku (Beroun –) Zbiroh – Rokycany a Plzeň – Stříbro – Planá u Mariánských Lázní (– Cheb). Do závěrečné fáze vstoupila realizace stavby Průjezd uzlem Plzeň a v roce 2013 má být konečně zahájena modernizace úseku Rokycany – Plzeň. Dokončení těchto akcí (a rovněž úseků na území Středočeského kraje) výrazně zkvalitní spojení Plzně s Prahou (deklarována byla cestovní doba kolem 70 minut oproti dnešním 100 minutám, což je však dosažitelné jedině při realizaci nového spojení Smíchov – Beroun, nyní opět odloženého).

Pro zvýšení kvality železniční dopravy, jakož i získání potřebné kapacity dopravní cesty pro dálkovou i regionální dopravu, je významnou akcí rekonstrukce železničního uzlu Plzeň (1. – 3. etapa), připravovaná k zahájení ještě v roce 2013. Další akcí, jež má naději na relativně brzkou realizaci, je revitalizace tratí Klatovy – Železná Ruda a Rokycany – Nezvěstice, případně i Nepomuk – Blatná. Na budějovické trati se připravuje rekonstrukce žst. Horažďovice–předměstí.

Z hlediska dlouhodobějších záměrů vzrůstá v mezinárodním kontextu význam železničního spojení Plzeň – Domažlice – Furth im Wald – Regensburg – Mnichov, jehož rozvoj je podporován i z bavorské strany. Modernizace této trati na území České republiky stále ještě prochází koncepčními úvahami. Trať Plzeň – České Budějovice má zpracovanou studii optimalizace (vč. zdvoukolejnění) a na další přípravě se zatím nepokračuje.

Realizací výše uvedených projektů by byly alespoň 4 ze 6 radiálních tratí ústících do Plzně uvedeny do odpovídajícího technického stavu s pozitivním dopadem na organizaci příměstské kolejové dopravy. Dopravní obslužnost Plzeňského kraje se opírá a bude nadále opírat o páteří systém železniční dopravy. Pro zajištění funkce veřejné drážní osobní dopravy je vhodné pokračovat v rozšiřování regionálního integrálního taktového grafikonu i na další tratě, a to ve vazbě na celostátní takt. Z technického hlediska to vyžaduje nezbytné úpravy železničních tratí (přejezdy, nástupiště, výhybny atd.) i modernizaci vozového parku. Obdobně to platí o výstavbě a modernizaci železničních stanic a zastávek včetně autobusových terminálů či zastávek VLD a MHD a o výstavbě parkovišť pro přestupy na veřejnou dopravu (včetně systémů P+R, B+R, autobusových terminálů).

1.5.3 Veřejná doprava

V Plzeňském kraji je veřejná osobní doprava zajišťována dálkovou a regionální železniční dopravou a autobusovou veřejnou linkovou dopravou (dále též VLD). Plzeňský kraj podporuje zajištění dopravní obslužnosti na svém území z krajského rozpočtu. Objednanou dopravu zajišťují smluvní dopravci, kterým je poskytována úhrada za služby na základě Smlouvy o závazku veřejné služby. Těchto dopravců je v současnosti v autobusové dopravě celkem 14 a v železniční dopravě jeden.

Náklady na veřejnou dopravu tvoří významný podíl rozpočtu Plzeňského kraje. Rozsah kompenzace je u autobusové dopravy přibližně 350 mil. Kč ročně (z toho necelá 2 % jsou hrazena z finančních příspěvků obcí, zbytek z rozpočtu Plzeňského kraje). U vlakové dopravy je příspěvek kraje 400 mil. Kč ročně (dalších 130 mil. Kč dorovnáává Ministerstvo dopravy). Rozsah objednávaného výkonu je u autobusové dopravy 14,1 mil. vozokm a u železniční dopravy řádově 5,4 mil. vkm.

Z analýzy dat o přepravě cestujících v jednotlivých regionech lze odvodit, že v autobusové dopravě se generuje nadprůměrně vysoká prokazatelná ztráta jak ve vztahu k množství ujetých kilometrů, tak ve vztahu k počtu přepravených osob (Plzeňský kraj zaujímá 2. resp. 3. místo). Rozsah autobusové dopravy je přitom v mezikrajském srovnání lehce podprůměrný. Naopak v železniční dopravě nevybočuje Plzeňský kraj počtem přepravených osob ani výší prokazatelné ztráty z průměru mezi jednotlivými kraji.

V Plzni a jejím okolí zajišťuje dopravní obslužnost od roku 2002 Integrovaná doprava Plzeňska (IDP). Do systému IDP je v současnosti zapojeno 6 dopravců. V IDP je možné cestovat na jednotný jízdní doklad – na předplatné jízdné aktivované na Plzeňské kartě. Jednotlivé jízdné není integrováno, je věcí jednotlivých dopravců, a není na něj tedy možné přestupovat mezi dopravci.

Rozsah Integrované dopravy Plzeňsko

Od 1. dubna 2012 byl systém IDP rozšířen na území 194 obcí Plzeňského kraje, tj. do vzdálenosti cca 35 km od Plzně, a podchytil tak zhruba 59 %

obyvatel kraje (viz obr.), přesto je aktuální rozsah území zahrnutého do Integrované dopravy Plzeňska (IDP) stále malý. Rozšířené území IDP bylo rozděleno do nových tarifních zón s cílem zajistit všem občanům na území IDP rovné podmínky se zohledněním vzdálenosti do Plzně i do lokálních center.

V roce 2010 vznikla společnost POVED s.r.o. (Plzeňský organizátor veřejné dopravy) a tím došlo k urychlení činností souvisejících s optimalizací jízdních řádů železniční i autobusové veřejné dopravy, přípravou nabídkových řízení na nové dopravce a přípravou přestupních uzlů. Dlouhodobým cílem je vytvoření moderního integrovaného dopravního systému veřejné osobní dopravy na území Plzeňského kraje, založeného na páteřní železniční dopravě na principu integrálního taktového grafikonu s navazující autobusovou dopravou. Prostřednictvím POVED byl pořízen a usnesením RPK č. 4882/11 ze dne 8.12.2011 schválen Plán dopravní obslužnosti Plzeňského kraje na léta 2012 – 2016.

Integrovaná doprava Plzeňska a cílově Integrovaný dopravní systém Plzeňského kraje jsou budovány na páteřní funkci veřejné drážní osobní dopravy, a proto je cílem Plánu dopravní obslužnosti kraje převést přepravní proudy v maximální možné míře na železnici, která nemá v centru aglomerace v Plzni a v dalších velkých městech omezující faktory silniční dopravy (kongesce), a měla by tedy mít kratší dojezdové časy do center těchto měst.

Stávající rozsah systému IDP bude postupně rozšiřován a optimalizován. Optimalizace a rozvoj IDP bude probíhat při současné optimalizaci dopravní obslužnosti jednotlivých oblastí Plzeňského kraje. V rámci rozvoje IDP je cílem zavést do všech obcí zařazených do IDP veřejnou dopravu nejen v pracovních dnech, ale i o víkendech. Cílem je rozšíření IDP na úroveň integrovaného dopravního systému Plzeňského kraje, který je již dnes koncipován jako komplexní dopravní systém s kvalitním dispečinkem a informačním systémem s odpovídajícími přestupními multimodálními terminály (přestupními uzly) mezi jednotlivými druhy dopravy.

Rozvoj a transformace Integrované dopravy Plzeňska do Integrovaného dopravního systému celého Plzeňského kraje je, vzhledem k omezeným možnostem financování veřejné dopravy, jedinou reálnou možností, která může vést ke zlepšení a zkvalitnění dopravní obslužnosti v plzeňské aglomeraci i v dalších regionech kraje. Významnou funkcí IDP je i podpora problematických venkovských oblastí (Bezručicko, Manětínsko, Kasejovicko – Plánicko).

Základní prioritou navrhovaných infrastrukturních záměrů, dopravních opatření a návrhů na výstavbu uzlů je odstranění úzkých míst z hlediska dopravní obslužnosti. Prioritou je dosažení potřebné kapacity, rychlosti a úrovně veřejné dopravy, k čemuž je nutná příslušná kvalita dopravních cest včetně kvality přestupů mezi jednotlivými druhy veřejné dopravy.

Stávající stav, tj. technicky zastaralá úroveň dopravní infrastruktury a dosud chybějící kvalitní přestupní uzly, je s ohledem na budoucí potřeby a nároky neudržitelný a je překážkou nejen dalšího rozvoje veřejné dopravy, ale i rozvoje celého Plzeňského kraje. Jedná se zejména o zvýšení propustnosti železničních tratí a o vybudování chybějících přestupních uzlů mezi veřejnou drážní osobní dopravou a autobusovou veřejnou linkovou dopravou. Dalším problémem je absence vhodných prostorů nejen pro zastavování linkových autobusů, ale i jejich odstavení v přestupních uzlech. Chybí také parkovací místa pro automobily typu P+R a K+R, a to zejména u významných železničních stanic.

Městská doprava v Plzni

Síť veřejné dopravy je založena relativně velkoryse, využívá vhodným způsobem přírodní podmínky (terén) ve správních hranicích města a její systém je schopný dalšího rozvoje v souladu s potřebami jednotlivých městských částí.

Páteří a nejkapacitnější součástí systému MHD je tramvajová trakce, radiálně vstupující do městského centra ze všech městských sektorů vyjma Doubravky. Trolejbusová síť, která doplňuje tramvaje, je koncipována velmi moderně a zajišťuje rovněž vysoký přepravní výkon v ekologickém standardu. Autobusové linky zahušťují síť MHD a zprostředkovávají dopravní obsluhu v lokalitách, kde se nevyplatí závislá trakce. Velký význam má také pro pokrytí tangenciálních vztahů (po obvodě města). MHD v Plzni je součástí Integrované dopravy Plzeňska (IDP).

Výkonnost, kvalita a ekonomika provozu je ovlivněna děním na silniční síti, protože jen v některých případech (především u tramvají) má veřejná doprava k dispozici vlastní těleso. Atraktivita a konkurenceschopnost MHD tedy souvisí s výstavbou a modernizací jednotlivých součástí silničního systému. Je nutné směřovat k zajištění preference MHD na všech úsecích, kde je zpomalována automobilovou dopravou. Na zatížených směrech je vhodné usilovat o rozvoj ekologické tramvajové a trolejbusové dopravy.

Z hlediska zázemí pro odstavování, údržbu a opravy vozidel je rozhodujícím počinem výstavba nové technické základny pro autobusy a trolejbusy v lokalitě Škoda. Má být uvedena do provozu v průběhu roku 2014.

Integraci městské a příměstské dopravy, jakož i ekonomiku provozu může ve středním časovém horizontu podpořit a zlepšit výstavba terminálů regionální autobusové dopravy u Hlavního nádraží, sektorových autobusových terminálů v prostoru Slovan, Bor nebo Lochotína, dále nové nebo posunuté železniční zastávky (lokality Slovany, Doudlevice, Černý Most, Lhota).

1.5.4 Ostatní druhy dopravy

Kombinovaná doprava

Cílem procesu optimalizace nákladní dopravy je obsluha území s využitím technických a technologických předností jednotlivých dopravních oborů. Mezi hlavní idey kombinované dopravy (KD) patří výrazné začlenění železniční dopravy do přepravního procesu. Z pohledu výhledové koncepce rozvoje dopravy je klíčovým pilířem kombinované dopravy její infrastruktura. Aby byl nástroj kombinované dopravy komplexně vyřešen, je nutné definovat lokalizaci kontejnerových překladišť, terminálů a logistických center.

Plzeňský kraj zaujímá strategickou polohu z pohledu spojení východní a západní Evropy. O aplikaci základny funkčního systému KD v Plzeňském kraji lze uvažovat zejména v prostoru města Plzně a v blízkém okolí. Pro vybudování terminálu, který by dokázal operativně reagovat na rozvoj KD, je nutné vyhledat a lokalizovat vhodnou prostorovou zónu, která bude disponovat kapacitní plochou flexibilně reagující na nově vznikající nabídku a poptávku.

Cyklistická doprava

Cyklistika se dá rozdělit na 2 hlavní oblasti, které se částečně prolínají: cyklodoprava a rekreační cyklistika (cykloturistika). Cyklodoprava představuje cesty za účelem jízdy do zaměstnání, do školy, za nákupy apod. a její význam je především ve větších městech.

Z hlediska cykloturistiky vykazuje Plzeňský kraj nemalý potenciál, neboť některé jeho části patří k nejatraktivnějším oblastem v ČR. Hlavní (mezinárodní a nadregionální) cykloturistické trasy vyznačené v kraji jsou:

- č. 3: Praha – Beroun – Strašice – Plzeň – Kdyně – Všeruby – Cham – Regensburg
- č. 31: Plzeň – Blovice – Blatná
- č. 33: Všeruby – Nýrsko – Žel. Ruda – Modrava – Kvilda – Lipno – Vyšší Brod
- č. 35: Plzeň – Manětín – Žlutice – Kadaň
- č. 36: Měděnec – Tachov – Česká Kubice – Všeruby
- č. 37: Plzeň – Stříbro – Železná
- č. 38: Železná Ruda – Klatovy – Švihov (do budoucna Dobruška)

Regionální a především místní vyznačené cyklotrasy vznikaly do jisté míry spontánně, takže současná síť je velmi nerovnoměrná (viz mapa 17 v příloze). Nejvíce vyznačených cyklotras leží např. na Sušicku, Blovicku, Bezručicku a v Českém lese, na druhou stranu je v regionu několik „prázdných“ míst téměř bez cyklotras (Sedmihoří a jeho okolí, sektor SZ od Plzně). Síť nadregionálních cyklotras není ucelená a je na ní množství úseků, které nemají odpovídající parametry (jsou např. vedeny po silnicích II. nebo III. třídy). Tyto úseky musí být postupně eliminovány. Ve městech není úspěšně dořešena segregace provozu na cyklotrasách od automobilové a pěší dopravy.

Čtyři trasy evropské sítě EuroVelo mají vést přes Českou republiku, z toho dvě se týkají Plzeňského kraje:

- EV4: Cheb – Ostrava
- EV13: Aš – Břeclav.

Trasa EuroVelo 13 je zajímavá tím, že je vedena podél bývalé „železné opony“ od Barentsova moře na severu (norsko – ruská hranice) až k Černému moři v Bulharsku.

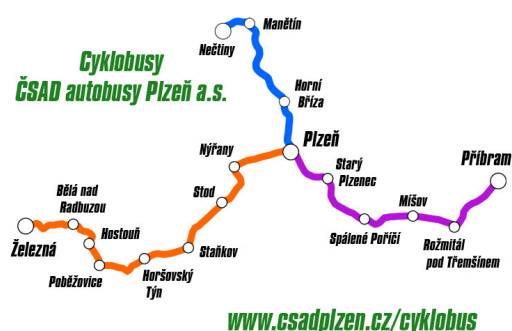
Linky cyklobusů

Rekreační potenciál cykloturistiky je podpořen intermodalitou: poměrně široká je nabídka využití vlaků pro přepravu kol a v jarní a letní sezóně fungují také cyklobusy (4 linky z Plzně směr Brdy, Český les, Manětínsko a další 2 linky na Železnorudsku a Sušicku s přesahem do Jihočeského kraje).

V roce 2012 byl Radou Plzeňského kraje schválen dokument „Konceptce rozvoje cykloturistiky a cyklodopravy v Plzeňském kraji“, který stanovil cíle a opatření pro následující období. Důležitým předpokladem realizace konceptce je stabilizace systému financování cyklistické infrastruktury z krajských, národních a evropských zdrojů.

Letecká doprava

V Plzeňském kraji se nachází 1 mezinárodní a 8 vnitrostátních letišť. Všechna tato letiště jsou civilní, s vybavením VFR (pravidla pro let za viditelnosti); zpevněnou dráhu má

mezinárodní letiště Líně a vnitrostátní letiště Kříženec. Letiště jsou v současné době využívána pouze pro nepravidelné lety a sportovní činnost. V koncepci dopravy Plzeňského kraje je definována podpora rozvoje a dopravních návazností letiště Líně jako součásti sítě veřejných mezinárodních letišť pro osobní a nákladní dopravu, jako záložní k letišti Praha – Ruzyně a jako „krajské“ letiště. Dále je stanovena podpora ostatních veřejných letišť a jejich návazných služeb.

Vodní doprava

Na území Plzeňského kraje se nevyskytuje ani jeden vodní tok, který by spadal do vodních cest (sledovaných nebo ostatních) definovaných zákonem č. 114/1995 Sb. Nejbližší potenciálně sledovaná a využitelná vodní cesta je řeka Berounka, a to v úseku Beroun (Hýskov) - Radotín. Vodní doprava na území Plzeňského kraje bude mít s ohledem na daný potenciál vodních toků význam pouze pro sportovní, turistické a rekreační využití.

1.6 Technická infrastruktura

1.6.1 Vodní hospodářství

Pro řízení aktivit v oblasti vodního hospodářství má Plzeňský kraj k dispozici Plán rozvoje vodovodů a kanalizací (PRVK), který byl schválen Zastupitelstvem Plzeňského kraje v roce 2005. Tento dokument stanovuje základní koncepci rozvoje zásobování pitnou vodou, odvádění a likvidace odpadních vod v jednotlivých obcích a jejich částech s výhledem do roku 2015. Upřednostňovány jsou lokality s ohledem na naléhavost řešení, vlastnické vztahy, možnosti financování a ekonomickou průchodnost navržených postupů.

Podíl obyvatel zásobovaných z vodovodů pro veřejnou potřebu

Vodou z veřejných vodovodů bylo dle ČSÚ k 31. 12. 2011 (novější údaj nebyl v době zpracování analýzy k dispozici) zásobováno v Plzeňském kraji 83,7 % obyvatel, což je nejmenší podíl ze všech krajů. Průměrný údaj za ČR je 93,4 %.

Tento údaj však neukazuje přesný podíl obyvatel zásobovaných vodou distribuovanou vodovody, neboť určitý podíl mají vodovody, které nejsou považovány za vodovody pro veřejnou potřebu. Naopak v některých obcích s vodovody pro veřejnou potřebu se někteří obyvatelé nechtějí z ekonomických důvodů připojovat a nadále využívají domovní studny.

PRVK vychází z předpokladu, že 17% podíl obyvatelstva individuálně zásobovaného vodou se sníží ve výhledovém roce 2015 cca na polovinu a přibližně 91,5 % obyvatelstva kraje bude zásobováno vodou z veřejných vodovodů. Vývoj situace do roku 2012 nenasvědčuje, že by předpoklad mohl být naplněn, což ukazuje i meziroční nárůst 2010 – 2011 podílu obyvatel zásobovaných z veřejných vodovodů, který činil pouze 1,1 %.

Územní aspekty zásobování obyvatelstva pitnou vodou

Zásobení obyvatel pitnou vodou je v současné době zajišťováno v Plzeňském kraji dvěma oblastními vodovody, několika samostatnými skupinovými vodovody a místními vodovody pro veřejnou potřebu.

Oblastní vodovod (OV) Plzeňské aglomerace zásobuje Plzeň a příměstský region vodou z Úpravny vody (ÚV) Homolka. Oblastní vodovod Klatovska a Domažlicka je zásobován vodou z ÚV Milence. Oblastní vodovody jsou tvořeny jednotlivými skupinovými vodovody a místními vodovody pro veřejnou potřebu.

Situaci v zásobení vodou podrobně ilustrují mapy 18 a 19 v příloze. Většina obcí s nulovým nebo velmi nízkým podílem napojení obyvatel na vodovod pro veřejnou potřebu je prstencově soustředěna ve venkovském zázemí krajského města, zhruba v rozsahu jeho spádového území. Výjimku v tomto „okruhu“ tvoří obce a města napojená na Oblastní vodovod Plzeňské aglomerace. Pozitivně se projevuje existence Oblastního vodovodu Klatovska a Domažlicka a samostatných skupinových vodovodů na Tachovsku, Stříbrsku nebo Rokycansku. V dalších okrajových oblastech kraje, ve kterých dosahují obce více než 80 % podíl napojení na veřejný vodovod, například Kralovicko, Horažďovicko, Pošumaví, atd., sehrává vysokou roli dostupnost podzemních zdrojů vody, kterou vodovody pro veřejnou potřebu distribuují i do obcí s menším počtem obyvatel.

Mezi obce, které v současné době nemají zajištěné zásobování vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu, patří vesměs rozlehlé obce s malým počtem obyvatel, kde rozhodování o dalším vývoji negativně ovlivňuje několik vzájemně provázaných faktorů. Jsou to faktory kvalitativní (vydatnost zdrojů a jakost surové vody), ekonomické (poměr nákladů na individuální a veřejné zásobení vodou při zajištění vody srovnatelné jakosti vzhledem k počtu obyvatel obce a reálně dostupným zdrojům financování) a ostatní (rizika kontaminace pitných vod ze záplav, průmyslu a jiných zdrojů znečištění). Vzhledem k tomu lze dovodit, že vhodnějším způsobem budou v těchto obcích nadále individuální řešení (vrty, lokální úpravy vody, atd.) odpovídající konkrétním podmínkám jednotlivých lokalit.

Mezi lokální problémy v obcích a městech na území Plzeňského kraje, včetně Plzně, patří chybějící vodojemy nebo vodojemy s nedostatečnou kapacitou, nedostatečná kapacita a nevyhovující technický stav výtlačných řadů a rozvodů pitné vody nebo chybějící zokruhování systémů pro případ poruch. Tyto nedostatky omezují dodávky pitné vody a v některých konkrétních případech i rozvoj obcí a jejich významných rozvojových lokalit (bydlení, průmysl, atd.).

Vykazované ztráty vody v síti veřejných vodovodů Plzeňského kraje ve výši 16,6 % jsou pod průměrem ČR (19,7 %). Kraj patří v tomto směru mezi tři nejlepší v zemi.

Zdroje pitné vody

Území Plzeňského kraje vykazuje z hlediska kapacity dostatečné zdroje pitné vody, a to jak podzemních tak i povrchových zdrojů, i když lokálně je řešeno posílení stávajících zdrojů. Zdroje mají zpravidla dostatečnou rovnoměrnou vydatnost.

Největším zdrojem pro výrobu pitné vody v Plzeňském kraji je řeka Úhlava. Odběr je prováděn z přehradní nádrže Nýrsko pro ÚV Milence a pro ÚV Homolka v Plzni je voda jímána přímo z vodního toku.

Podzemní zdroje vody používané do sítě vodovodů pro veřejnou potřebu jsou jednak doplňkovým zdrojem na trase oblastních a větších skupinových vodovodů nebo zdrojem jediným u menších skupinových vodovodů a u ostatních vodovodů. Celkově jsou podzemní zdroje vody významným a rozhodujícím zdrojem vodárenského zásobování pro většinu malých sídel v kraji.

Dostatečná kapacita současných zdrojů vody a stagnující, či spíše klesající spotřeba vody, nevyvolávají zásadní požadavky na vyhledávání dalších zdrojů pitné vody.

Z hlediska kvality zdrojů vody je důležité podstatné zlepšení jakosti vody v tocích (viz kapitola Životní prostředí). Zlepšení jakosti vody bylo způsobeno především výstavbou nebo

intenzifikací rozhodujících čistíren odpadních vod, zrušením nebo omezením výroby řady průmyslových podniků a rovněž snížením používání hnojiv v zemědělské výrobě. U povrchových zdrojů jsou z hlediska kvality vody ve výhodě především velké vodárenské nádrže.

Přes dosažené zlepšení však nelze považovat současný stav za vyhovující. Problematické jsou především úseky vodních toků s menší vodností a vysokou kumulací zdrojů znečištění (např. Úhlava).

Jakost vody v řece Úhlavě u Plzně je proměnlivá a je ovlivňována zejména povrchovými splachy při deštích a hospodařením na zemědělské půdě. Největším problémem poslední doby je zvýšený obsah pesticidních látek – triazinových herbicidů, v letním období pak zvýšený výskyt koliformních bakterií.

Výkyvy v jakosti surové vody pro ÚV Homolka činí území zásobované z Oblastního vodovodu Plzeňské aglomerace z tohoto hlediska zranitelným a generují zvýšené náklady její úpravy pro dosažení hygienického standardu s dopadem na růst výdajů obyvatelstva i průmyslových odběratelů. Vzhledem k tomu, že tento vodovod zásobuje pitnou vodou cca polovinu obyvatel kraje, jedná se o problém citlivý na průběžné sledování a investice. Závislost systému OV Plzeňské aglomerace na vodě z povrchového toku jako jediném zdroji surové vody lze řešit pravděpodobně jen transportem vody z oblasti Šumavy nebo Brd.

Podzemní zdroje mají vyšší kvalitu, i když i zde jsou lokální problémy se zvýšenými koncentracemi reziduí herbicidů, arsenu, niklu, beryllia a dusičnanů.

V dalším období bude nezbytné dořešit náhradní, eventuálně doplňkový zdroj vody pro OV Plzeňské aglomerace a dále se zaměřit na rozvoj existujících distribučních systémů vody tak, aby bylo možné současné úpravárenské kapacity efektivněji využívat, případně je možno uvažovat i o přehodnocení kapacity významných úpraven vody.

Podíl obyvatel napojených na kanalizaci

Na kanalizaci bylo k 31. 12. 2011 napojeno 78,3 obyvatel Plzeňského kraje, na kanalizaci s čištěním 73,8 % obyvatel bydlících v domech. Podíl obyvatelstva ČR bydlícího v domech napojených na veřejnou kanalizaci s ČOV činil 77,0 %, Plzeňský kraj zaujímal dle ČSÚ 8. místo mezi kraji.

Systémy kanalizačních soustav

Na kanalizaci zakončenou ČOV jsou připojeny Plzeň, větší obce a města, zejména obce s rozšířenou působností. Právě v Plzni, dalších ORP a v dalších městech Plzeňského kraje trvale bydlí většina obyvatel kraje.

Pro rozsah území, v němž je obyvatelstvo připojeno na kanalizaci zakončenou ČOV byla významným faktorem Směrnice Evropské komise týkající se odvodu a čištění odpadních vod v obcích nad 2000 ekvivalentních obyvatel (EO).

V kraji existuje a i nadále bude existovat řada celých nebo částečných kanalizačních systémů, které nejsou zakončeny čistírnou odpadních vod, řada kanalizací různého původu a technického stavu a řada lokálních domovních nebo blokových čistíren odpadních vod. Tyto systémy jsou z hlediska ohrožení vod v recipientech rizikové, a je proto nutné věnovat zvýšenou pozornost zajištění funkčnosti těchto systémů a dodržování právních norem v oblasti čistoty vypouštěných vod. Dostatek informací není ani o způsobu provozu a likvidaci

vod u septiků a žump na vyvážení, které jsou v mnoha obcích běžným standardem ve staré zástavbě i v rozvojových lokalitách.

Specifickým problémem pro skupinu obcí malé i střední velikosti je zásobování obce pitnou vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu bez vyřešeného způsobu odkanalizování a čištění odpadních vod.

Z mapy 20 v příloze znázorňující napojení obcí a jejich obyvatel na kanalizační systémy obce v porovnání s mapou 19 je patrný větší počet obcí, které jsou sice zásobeny vodou z veřejných vodovodů, ale nedisponují kanalizačním systémem vůbec, nebo kanalizačním systémem disponují, ale bez napojení na ČOV (viz mapa 21). Z územního hlediska je podstatný obrovský rozsah vnitrozemského venkovského území kraje, ve kterém nejsou obce vybaveny kanalizačními systémy, oproti příhraničnímu území, které je ve srovnání s vnitřními prostory kraje vybaveno nadstandardně, i když vykazuje mimořádně nízkou hustotu osídlení.

Stav řešení likvidace odpadních vod v aglomeracích nad 2 000 ekvivalentních obyvatel

Požadavky na čištění odpadních vod, jejichž největším zdrojem jsou obce a především města nad 2000 EO, stanoví vodní zákon a navazující právní předpisy, do kterých byly implementovány směrnice EU (směrnice Rady 91/271/EHS o čištění městských odpadních vod). Jejich naplnění významně limituje nedostatek finančních prostředků nebo nepřipravenost obcí systém realizovat.

S cílem dosáhnout požadované úrovně čištění a dalších stanovených parametrů realizují města a obce Plzeňského kraje řadu individuálních i sdružených projektů vodohospodářských investic za finanční podpory státu i EU (město Plzeň, město Klatovy, sdružení obcí Čistá Radbuza, Čistá Berounka I., Čistá Berounka II.). Přes tyto iniciativy se však nepodařilo dosáhnout plného souladu s požadavky Směrnice ve stanovené lhůtě do konce roku 2010.

V Plzeňském kraji je evidováno celkem 40 aglomerací s 2 000 a více EO. K datu 31. 12. 2010, bylo úspěšně vyřešeno celkem 28 aglomerací s cca 615 000 EO, které deklarují napojení minimálně 85 % EO na kanalizaci zakončenou ČOV, u 4 aglomerací je v budoucnu počítáno s rozšířením ČOV (Plzeň, Přeštice, Nepomuk, Chodová Planá). K 30. 6. 2013 byly dořešeny aglomerace Domažlice, Stříbro a Tachov, k vylepšení funkčnosti došlo u ČOV Plzeň.

V dalším období je nutno dořešit aglomerace v okolí Plzně – Nýřany, Tlučná, Vejprnice, Horní Bříza, Třemošná, Zruč – Senec a aglomeraci Blovice. Pozornost je nutné soustředit na sídla do 2000 EO.

Protipovodňová ochrana

Aktuální situace záplav v červnu 2013 ukázala, že povodňové stavy a ohrožení území povodněmi jsou problémem významnějším, než se předpokládalo po roce 2002. Na území kraje se opakují záplavy s častou frekvencí ve všech ročních obdobích a je možné, že dojde k přehodnocení pravděpodobnosti dosažení hladin záplavy (Qx).

Vydatné déletrvající deště jsou důsledkem změn v klimatu, mezi jejichž důvody nelze vyloučit významný podíl lidské činnosti (globální oteplování).

Důsledky povodní pro obce a města jsou velmi významné a jsou ovlivněny desítky let probíhajícími změnami v hospodaření na venkově a s paralelně probíhající urbanizací (popř.

suburbanizací), které vedly k zásadním a často i k nevratným změnám využívání území a krajiny – růstu podílu zpevněných ploch, snižování retenčního potenciálu krajiny, výstavbě v záplavových územích, zužování průtokových profilů vodních toků, změně odtokových poměrů v územích vlivem výstavby nádrží, ochranných hrází a regulace říčních toků, atd.

Nejlevnějším a nejúčinnějším preventivním opatřením před negativními důsledky povodní je omezení výstavby v záplavových územích. Nadále však budou existovat historicky vzniklé lokality v zastavěných částech měst a i venkovských sídel, jejichž ohrožení reálně trvá a může mít příčiny mimo jiné právě ve ztrátě schopností krajiny srážkovou vodu zadržet nebo zpomalit její odtok.

V protipovodňové ochraně je nutné se zaměřit na komplexní návrhy. Komplexnost by měla spočívat v preventivních opatřeních ke zlepšení retenčních vlastností krajiny a dále v realizaci přímé ochrany, spočívající ve snižování rizik dopadů povodňových situací v území, u nichž je nutné ovšem sledovat efektivitu.

1.6.2 Energetika

Neobnovitelné energetické zdroje

Na území Plzeňského kraje jsou dostupné všechny obvyklé primární neobnovitelné energetické zdroje, tj. černé uhlí, hnědé uhlí, zemní plyn, kapalná paliva, ostatní tuhá paliva. Dostupnost pevných a kapalných primárních energetických zdrojů je však založena na využití stávajících a také na budování nových distribučních sítí do místa spotřeby. Vlastní těžba primárních neobnovitelných zdrojů v kraji již řadu let neprobíhá.

Energie z obnovitelných zdrojů

Rozvoj využití obnovitelných (alternativních) energetických zdrojů souvisí s dynamicky se rozvíjejícími technologiemi v posledních letech, s jejich klesající cenou na trhu, s energetickou politikou EU a České republiky promítající se do dotační podpory a s růstem cen neobnovitelných zdrojů.

Na území kraje jsou využívány všechny běžné obnovitelné zdroje, jako je využívání biomasy (energetické rostliny, obiloviny) při spalování, geotermální energie (tepelná čerpadla), solární energie (FVE) a doplňkově i vodní energie (malé vodní elektrárny). Využívána zatím není větrná energie, i když je připraveno k realizaci několik investic do tohoto způsobu výroby energie.

Kraj nemá mimořádné předpoklady pro masivní náhradu výroby energie z neobnovitelných zdrojů výrobou ze zdrojů obnovitelných. Ty jsou tedy považovány za zdroje doplňkové a individuální s lokálními preferencemi spotřeby v místech produkce – to se týká biomasy, lesních dřevin, bioplynu, geotermální energie, vodní a zčásti solární energie.

Největší a poněkud kontroverzní rozvoj zaznamenalo využití solární energie. V kraji bylo v důsledku legislativy schválené v roce 2005 a související dotační podpory ceny elektrické energie postaveno nepřiměřené množství velkoplošných solárních elektráren.

Využití energie obnovitelných zdrojů je sice cestou ke snižování objemu potřebných primárních (fosilních) paliv a ke snížení zátěže ovzduší, ale přináší i řadu negativních dopadů na přírodu, krajinu a ceny energií pro spotřebitele v důsledku dotovaných cen pro výrobce zejména v případech, kdy se jedná o velké energetické zdroje. Proto by výstavba velkých zdrojů měla být dále podporována jen zcela ojediněle.

Opatření v oblasti energetiky by se měla naopak zaměřit na využití možností snižování spotřeby energií v domácnostech, veřejných budovách a ve výrobních zařízeních.

Výroba a distribuce energie

Největšími výrobními energetickými systémy jsou systémy teplárenské, a to teplárny v Plzni a Klatovech, s kapacitami pro rozšiřování odběru tepla a teplé vody formou centrálního zásobení. Dosud není využívána ve větších energetických zdrojích energie ze spalování odpadů a zatím není ani vybudován žádný velký zdroj na výrobu energie spalováním odpadů. Probíhá příprava výstavby spalovny odpadů v lokalitě Chotíkov u Plzně.

Protože jsou dostupné dostatečné kapacity energetických zdrojů a systém distribucí energií pokrývá rozhodující centra spotřeby, vyskytují se na území kraje pouze lokální problémy projevující se nerovnoměrností poptávky po energiích.

Obtížné je zajišťování rozvojových investic měst a obcí, což spočívá v nákladnosti řešení v relaci k očekávané a pomalu rostoucí spotřebě v čase. Další lokální problémy souvisejí s nízkou hustotou obyvatelstva a s velkým počtem malých a rozlehlých sídel, což omezuje proces plynofikace území. V otázce plynofikace je nutné zmínit i nezáměr obyvatel o připojení plynu do domácnosti v návaznosti na rostoucí ceny plynu.

U elektrických sítí je problémem neexistence záložních distribučních sítí elektrické energie pro případy kalamitních stavů.

V zásadě lze konstatovat, že energetika není prioritním problémem, na který by se měl Plzeňský kraj v rámci strategického plánování soustředit.

1.7 Životní prostředí

Plzeňský kraj patří v rámci ČR ke krajům s relativně příznivým stavem životního prostředí. V mezikrajském srovnání dosahuje ve většině sledovaných ukazatelů za jednotlivé složky životního prostředí hodnot indikujících nadprůměrnou kvalitu životního prostředí. Investice do oblasti životního prostředí patřily v letech 2006 – 2010 k nejvyšším ze všech krajů ČR.

1.7.1 Odpady

Produkce odpadů

Celková produkce odpadů v Plzeňském kraji je v rámci ČR průměrná a má dlouhodobě klesající trend (dle údajů z roku 2011 se kraj umístil na pátém místě v hodnotě produkce na obyvatele - viz tabulka 18 v příloze). Nejvýznamnějšími složkami jsou odpad stavební, zemědělský, průmyslový. Většina těchto složek je materiálově, či energeticky využívána.

Pozitivně lze hodnotit setrvalý pokles produkce nebezpečných odpadů a ve srovnání s ostatními kraji relativně nízký celkový objem jejich produkce (43 tis. tun, 3. nejnižší hodnota mezi kraji v roce 2011), který se daří udržovat i přes významnou roli průmyslu v ekonomice kraje. Uvnitř kraje se více než polovinou objemu podílí na celkové produkci odpadů město Plzeň, následují Rokycany s 10 % a Stříbro se 7,5% podílem. Vývoj produkce odpadů v Plzeňském kraji dokládají grafy 50 – 53 v příloze. Prozatím není využit systém prevence vzniku odpadů.

Nakládání s komunálními odpady

Plzeňský kraj (stejně jako celá ČR) prozatím neplní požadavky domácí i evropské legislativy týkající se nakládání s komunálními odpady. Ty zaujímají na celkové produkci odpadů cca 15 % podíl a jejich vyprodukované množství v kraji dlouhodobě mírně narůstá. V území Plzeňského kraje se ročně vyprodukuje cca 240 – 260 tis. tun komunálního odpadu. Nejvýznamnější podíl tvoří tzv. směsný odpad, dále objemný odpad, biologický odpad a odpad tříděný a odpad nebezpečný. Nesoulad s požadavky legislativy se týká především vysokého podílu biologicky rozložitelných komunálních odpadů ukládaných do skládek. Zásadní změny v systému nakládání s komunálními odpady vyžaduje také požadavek na zvýšení podílu recyklovaných a využitých složek na 50 % v případě odpadů z domácností.

Materiálové či energetické využití složek komunálního odpadu předpokládá především jeho důslednou separaci. Výtěžnost tříděného obalu, zejména obalových složek (papír, sklo, plast bez kovů) v Plzeňském kraji činila v roce 2011 43,3 kg /obyv./rok, což přesahuje celostátní průměr a řadí Plzeňský kraj na první místo mezi kraji ČR. Toto umístění bylo udrženo i v roce 2012. Nejvyšší výtěžnosti tříděného obalových složek (papíru, skla a plastů) v kraji bylo dosaženo v sídlech mezi 10 a 20 tisíci obyvatel (90,5 kg/obyv./rok a naopak nejnižší u sídel do 500 obyvatel (39,5 kg) a v Plzni (43,5 kg).

Pro oddělený sběr dalších složek komunálních odpadů slouží síť sběrných dvorů, těch bylo v roce 2012 v Plzeňském kraji 76. Stupeň pokrytí území sběrnými dvory v Plzeňském kraji patří k nejvyšším v ČR.

Likvidace komunálních odpadů v kraji je v současné době řešena především jejich skládkováním. Nevytříděný odpad je skládkován na 12 skládkách určených pro kategorii ostatní odpad. Pro inertní odpad je určeno 7 skládek, z toho 4 podnikové. Vedle skládek je v kraji provozováno 12 kompostáren.

Dokončena byla příprava projektu zařízení pro energetické využití směsných komunálních odpadů (ZEVO Chotíkov) s předpokladem zahájení provozu v roce 2016. Kapacita tohoto zařízení je 95 tis. tun/rok. Vzhledem k celkové produkci komunálních odpadů tedy toto zařízení samo pro zajištění plnění požadavků směrnic o nakládání s odpady nepostačí. Ve stádiu úvah je vybudování zařízení pro zpracování směsného komunálního a objemného odpadu metodou mechanicko-biologické úpravy v lokalitě Vysoká u Dobřan.

V souvislosti s očekávaným zprůsněním požadavků týkající se nakládání s komunálními odpady chybí systém odděleného sběru a nakládání s biologickými odpady.

1.7.2 Ověduší

Imisní situace

Plzeňský kraj má obecně uspokojivou kvalitu ovzduší, která se v uplynulých desetiletích v souladu s obecnými trendy zásadně zlepšila, především díky poklesu emisí znečišťujících látek (včetně dálkového přenosu) z průmyslu a energetiky. V roce 2004 žilo na území Plzeňského kraje v oblastech se zhoršenou kvalitou ovzduší (OZKO) vymezených MŽP cca 40 tisíc obyvatel, tedy cca 7,0 % všech obyvatel kraje a celková výměra OZKO činila 113,4 km². V posledních letech jsou OZKO v Plzeňském kraji vymezeny v minimálním rozsahu (viz mapy 22 – 24 v příloze).

Hlavním faktorem znečišťování ovzduší je v současné době doprava, jejíž vliv se uplatňuje především lokálně. Klíčovými polutanty jsou zejména plynný aerosol PM₁₀, benzo[a]pyren

(BaP), oxidy dusíku a těkavé organické látky (poslední dvě jmenované skupiny patří k tzv. prekurzorům vzniku toxického troposferického ozonu) a přízemní ozon.

Horší kvalitou ovzduší trpí některé lokality v Plzni, kde se k dopravě přidávají emise z velkých průmyslových zdrojů, popř. obce při frekventovaných komunikacích, konkrétně pak především Domažlice, Klatovy, Rokycany a Tachov. V malých obcích (mimo dosah monitoringu), může docházet k překračování limitů zejména pro pevné částice PM_{10} a karcinogenní benzo[a]pyren, případně další látky, vlivem spalování nekvalitních paliv v lokálních topeništích.

V roce 2011 došlo k překročení imisního limitu pro PM_{10} nad přípustnou mez na 0,09 % území kraje a k překročení cílového imisního limitu pro BaP na 1,37 % území kraje.

Problém jednoznačného určení překročení imisních limitů a vymezení OZKO spočívá v neúplnosti měření kvality ovzduší. Koncentrace kritických látek, zejména BaP, je na většině území kraje modelována.

Snížení lokální zátěže napomáhá postupující plynofikace obytné zástavby, jejíž tempo se však po realizaci řady významných investic v předcházejících letech zpomaluje. Důvodem jsou vysoké investiční náklady plynofikace odlehlejších sídel a také nízký zájem obyvatel související se zvyšujícími se cenami plynu. Trend návratu k vyššímu podílu využití pevných paliv včetně spalování nebezpečných látek v domácích topeništích je reálnou hrozbou i v plynofikovaných obcích (viz mapy 25 a 26 v příloze).

Pozitivní vliv na kvalitu ovzduší má kvalitativní i kvantitativní rozvoj systémů centrálního zásobování teplem, jejich udržení a další rozvoj však v současnosti čelí řadě výzev souvisejících s růstem cen energetického uhlí (mj. vliv evropského systému obchodování s tzv. emisními povolenkami) a individualizací požadavků na vytápění u vlastníků nemovitostí.

Emisní zátěž z dopravy bude v budoucnosti klesat v závislosti na realizaci některých dopravních staveb (obchvaty, rekonstrukce vozovek, ad.), předpokládá se ale zvyšující se stupeň automobilizace, takže změny budou patrné jen lokálně. Z hlediska počtu ovlivněných obyvatel má největší význam dokončení obchvatu Plzně. Pozitivní změny s sebou nese i průběžná obnova vozového parku, jejíž tempo nicméně závisí i na kupní síle obyvatelstva a ekonomické situaci firem.

Emisní situace

Podíl Plzeňského kraje na celkových hlavních znečišťujících látkách v ČR činí 5,5 %, přičemž první tři kraje s nejvyššími objemy emisí (Moravskoslezský, Ústecký a Středočeský) dosahují společně okolo poloviny všech emisí ČR. Nízký podíl kraje reprezentuje především menší počet velkých zdrojů znečištění (energetika a těžký průmysl), což se odráží zejména na nízkých emisích SO_2 a NO_x .

1.7.3 Voda v krajině

Jakost vody

Jakost povrchových vod v Plzeňském kraji je ve srovnání s ostatními kraji uspokojivá, většina hlavních toků spadá do kategorií neznečištěné a mírně znečištěné vody na stupnici dle ČSN 75 7221 (viz mapy 27 a 28). Razantní zlepšování jakosti vody typické pro 90. léta 20. století v posledních letech již nepokračuje. Významné zlepšení v posledních letech (tzn. o dvě třídy

při porovnání období 1999–2000 a 2009–2010) zaznamenala v Plzeňském kraji pouze voda na dolním toku Střely.

Postupně je snižována zátěž z bodových zdrojů znečištění cestou zvyšování podílu čištěných komunálních vod a zvýšením množství ČOV s terciárním čištěním (mechanicko-biologické čištění s dalším odstraňováním dusíku nebo fosforu). Relativně se tak zvyšuje význam znečištění z plošných zdrojů, u nichž nelze znečištění omezit pouze investicemi do infrastruktury, ale závisí na řadě faktorů, z nichž nejvýznamnější je podoba a intenzita zemědělského využití ploch v povodí (ale rovněž např. objem atmosférické depozice a další faktory).

Znečištění vod

Nejvýznamnějšími znečišťujícími látkami povrchových vod jsou nutrienty (dusík, fosfor) z bodových i plošných zdrojů i znečištění pesticidy a pevnými částicemi splachem z plochy povodí. Pokud jde o intenzitu a rozsah výskytu zmiňovaných problémů, není Plzeňský kraj v horší situaci než ostatní území ČR. V porovnání krajů dle jakosti vod na vybraných reprezentativních profilech (pro Plzeňský kraj profil Berounka – Liblín) patří Plzeňskému kraji 5. nejhorší místo jak z hlediska znečištění fosforem (ukazatel P celkový), tak z hlediska znečištění dusíkem (ukazatel N-NH⁴⁺).

V surové vodě z Úhlavy používané pro úpravu v ÚV Homolka byl zjištěn nárůst případů překračování hygienický limitů pro pesticidy v surové vodě pro vodárenskou úpravu, které mají původ v zemědělské aplikaci těchto látek v povodí Úhlavy. Z dostupných údajů je zřejmý mírně stoupající trend za ukazatel „pesticidní látky celkem“ doprovázený růstem hodnot u některých konkrétních sloučenin v posledních cca 5 letech (viz graf 55). Výstražný je opětovný mírný nárůst výskytu pesticidu Atrazin, jehož použití je ale od roku 2005 v ČR zakázáno. Z hlediska hodnocení jakosti surové vody dochází k překračování nejvyšší mezní hodnoty (NMH) stanovené pro ukazatel „pesticidní látky celkem“, který je 0,5 µg/l.

Vodárenská úprava eliminuje významnou část reziduí pesticidů v surové vodě, přesto se vyskytují problémy s plněním hygienických limitů obsahu pesticidů ve skupinovém vodovodu pro veřejnou potřebu Plzeň (součást Oblastního vodovodu Plzeňské aglomerace), v důsledku čehož přistoupila Krajská hygienická stanice (KHS) k určení mírnějšího hygienického limitu pro vybrané látky. Konkrétně se jedná o acetochlor, metolachlor, terbuthylazin, metazachlor, chlortoluron a ukazatel celkový obsah pesticidních látek. Jde o látky, u nichž dle údajů z různých oficiálních zdrojů nebyl prokázán nebezpečný vliv na lidské zdraví. Nicméně vzhledem k míře nejistot spojených s hodnocením kumulativních a synergických vlivů těchto látek a jejich kombinací na lidské zdraví je na místě zvýšená obezřetnost.

Vysoký obsah nutrientů (viz grafy 56 a 57) způsobuje zvýšený výskyt organického znečištění, které negativně ovlivňuje biologickou rovnováhu a rekreační využitelnost toků a vodních nádrží. Nákladně realizovaná opatření na bodových zdrojích problém fosforu zatím nevyřešila a význam bodových zdrojů je navíc systematicky podhodnocován díky legislativou stanovené metodice měření emisí. Oproti obecnému povědomí nepředstavují dusíkaté látky v Plzeňském kraji kritický problém ani z hlediska vodárenského, ani z hlediska environmentálního (v některých případech je dokonce nedostatek dusičnanových iontů příčinou uvolňování fosforu ze sedimentů vodních nádrží a nepřímo tak podporuje růst sinic).

Znečištění nerozpuštěnými látkami je především výrazem intenzity eroze v povodí. Obvykle nemá vodárenský význam, v případě vodárny v Plzni však až v 5 % doby surová voda obsahuje koncentrace pevných látek (zákal) přesahující meze vodárenské upravitelnosti.

Ekologické zátěže

Rizikem pro kvalitu vod a zprostředkovaně i pro krajinu jsou staré ekologické zátěže. V databázi Systém evidence kontaminovaných míst MŽP ČR je vedeno 234 starých ekologických zátěží v Plzeňském kraji. Jde o poměrně různorodý soubor míst s prokázanou nebo potenciální kontaminací podloží a různým rizikem. Největší podíl mají čerpací stanice PHM a skládky TKO.

Nejvíce ekologických zátěží je soustředěno na území okresů Plzeň – město, Rokycany a v okrese Domažlice. Nejvyšší hustota výskytu je na území větších měst a v jejich okolí, což koresponduje s rozmístěním průmyslu, bývalých skládek a vojenských útvarů.

Zátěže s největším rizikem jsou postupně sanovány. Sanaci provádí původce kontaminace, ne vždy je ovšem znám či existující. Kraj má v kompetenci řešení havarijních situací. Kromě toho si může požádat stejně jako obec či vlastník pozemku o dotaci na sanaci bez ohledu na původce. V poslední době takto Plzeňský kraj řešil sanaci areálu Prádelny a čistírny v Plzni, u níž nebylo možné původce či jeho nástupníka určit.

Retenční schopnost krajiny

Podobně jako na ostatním území ČR se Plzeňský kraj potýká s problémy souvisejícími s narušením retenční kapacity krajiny, z čehož vyplývá riziko prohlubování nevyrovnanosti odtokových poměrů, nárůstu frekvence povodňových stavů či naopak sucha s případným vlivem na zajištění zásobování obyvatel pitnou vodou. Příčiny vývoje mají komplexní charakter – vedle dlouhodobých změn ve využití ploch (růst podílu zastavěných ploch) a důsledků intenzivního hospodaření na zemědělských i lesních půdách, hraje roli i změna globálního klimatu.

Kromě přímých, většinou technických, protipovodňových opatření a posilování infrastruktury k zásobování obyvatelstva pitnou vodou, mají rozhodující význam zejména opatření v ploše povodí, směřující ke zlepšení retenční kapacity území. Její součástí jsou přírodě blízká opatření (výsadba dřevin, vsakovací plochy, převedení zemědělské půdy do klidu, revitalizace vodních toků apod., obnova a budování malých vodních nádrží). Tato opatření však vyžadují kromě finančních prostředků též vysokou úroveň koordinace a nalezení shody mezi vlastníky a uživateli pozemků. Významným nástrojem jsou zde komplexní pozemkové úpravy, jejichž realizace však postupuje pomalu.

Důležitým opatřením je příprava retenčních a akumulčních nádrží. Na území Plzeňského kraje je vytipováno celkem 51 lokalit morfologicky, geologicky a hydrologicky vhodných pro akumulaci povrchových vod pro snížení nepříznivých účinků povodní a sucha, jejich konkrétní realizace bude záviset na vyhodnocení jejich nákladové efektivity a vyřešení řady střetů s limity využití území (včetně limitů ochrany přírody) stanovených platnou územně-plánovací dokumentací.

1.7.4 Příroda a krajina

Ochrana přírody

Plzeňský kraj patří v rámci ČR k oblastem s vysokou výměrou zvláště chráněných území (CHKO Český les, CHKO a NP Šumava, okrajově též CHKO Slavkovský les a CHKO

Křivoklátsko), významné je i plošné zastoupení maloplošných chráněných území a lokality soustavy Natura 2000.

Výměra chráněných území činila k 31. 12. 2010 celkem 130 534 ha (4. místo z krajů), z toho maloplošná území měla výměru 11016 ha (3. místo z krajů) a velkoplošná 119 518 ha (4. místo z krajů - viz tabulku 19).

Z hlediska ochrany přírody je principiální otázkou pro příští období využití území VÚ Brdy po jeho převedení pod civilní správu.

Ekologická stabilita krajiny

Plzeňský kraj vykazuje vysokou výměru ekologicky stabilních ploch. Jejich rozmístění v rámci kraje je ovšem nevyrovnané (viz mapu 29), což souvisí s koncentrací osídlení a intenzivním využíváním území především v centrálních partiích kraje, kde se nejvíce projevují i související negativní vlivy na přírodu a krajinu, zejména:

- intenzivní zemědělské hospodaření na velkých plochách,
- nárůst zastavěných ploch,
- snižování diversity ekosystémů,
- fragmentace krajiny dopravou a dalšími umělými strukturami,
- zánik nebo ovlivnění přirozené struktury (zánik prvků mimolesní zeleně, napřimování toků, apod.).

Uvedené procesy vedou k narušení ekologické stability a schopnosti krajiny plnit ekologické funkce. V důsledku toho může docházet i k přímým a významným hospodářským škodám, např. v souvislosti s degradací a erozí půd, snížením retenční kapacity krajiny, či zvýšenou citlivostí lesních porostů k extrémním klimatickým jevům a škůdcům. Tyto problémy nejsou v Plzeňském kraji významně horší než ve zbytku ČR.

Plzeňský kraj je protkán trasami migrace velkých živočichů. Jsou zde identifikovány trasy při hranici kraje a ČR s Německem, paralelní trasy v severní části kraje a také trasy příčné ve směru JZ – SV (viz mapa 30).

Lesy

Podíl lesů na území Plzeňského kraje k 31. 12. 2011 činila 39, 7 %, což řadí kraj na 4. místo mezi kraji ČR (dle ČSÚ).

Neuspokojivý je zdravotní stav velké části lesních porostů. Nahodilá těžba v důsledku napadení lýkožroutem smrkovým či větrných kalamit činí v Plzeňském kraji zhruba třetinu celého objemu těžby. Dle hodnocení zdravotního stavu lesů z hlediska zhoršení stavu a mortality jehličnatých porostů došlo v celostátním měřítku ke zhoršení pouze u krajů Plzeňského, Jihočeského, Libereckého a Moravskoslezského (Cenia 2010). Významným faktorem je nepřirozená druhová skladba lesů, v nichž převládají stejnověké, převážně smrkové monokultury. Plzeňský kraj patří k oblastem s nejnižším podílem listnatých dřevin a tento stav se mění jen velmi pomalu.

Nejzávažnější je problém poškození lýkožroutem v NP Šumava. V řešení problému by bylo vhodné kooperovat s NP Bavorský les v sousedním Německu, s nímž je NP Šumava územně propojen.

Půda

Z hlediska využití půd byl v roce 2011 kraj charakterizován padesátiprocentním podílem výměry zemědělské půdy z plochy kraje. Orná půda z toho činila 68 %, což je méně než hodnota za celou ČR (70,9 %) a nepředstavuje nepříznivý podíl zornění. Je však nutné mít na zřeteli značné územní rozdíly (viz mapu 31). Ve výměře orné půdy na 1 obyvatele je kraj na 4. místě mezi kraji ČR.

Problémy spjaté se zajištěním ochrany půdy před degradací a erozí dosahují v Plzeňském kraji obdobné intenzity jako v dalších krajích ČR, vzhledem k průměrnému rozsahu zemědělské půdy v kraji.

Intenzivní zemědělská činnost soustředěná především do centrálních partií kraje s sebou nese zvýšené riziko eroze, zhutnění, úbytku humusu a dalších forem degradace v důsledku aplikace „průmyslových“ agrotechnických postupů. Plošný rozsah erozní ohroženosti půd je v Plzeňském kraji srovnatelný s většinou ostatních krajů (pohybuje se na úrovni 31-37 %, Podobná situace jako v ostatních krajích je i z hlediska rizika ohrožení půd acidifikací (viz mapu 32).

Spotřeba minerálních hnojiv je v Plzeňském kraji spíše podprůměrná, dosahuje méně než 80 kg/ha/rok (3. nejnižší spotřeba po Karlovarském a Libereckém kraji). Pod celostátním průměrem je i spotřeba přípravků na ochranu rostlin.

Aktuálním obecným problémem je trend rozvoje pěstování energetické biomasy, který rovněž nese rizika pro stav půd i pro jiné složky životního prostředí. V pěstování energetické biomasy dominuje řepka, jejíž význam roste s podporou výroby tzv. bionafty. Menší význam má kukuřice využívaná v bioplynových stanicích. Výměra polí osetých řepkou vzrostla ze 13 % v roce 2000 na 18 % v roce 2010. U kukuřice na siláž výměra zůstává stabilní 12 %, ale ve stejném období pokračoval trend poklesu stavů hospodářských zvířat, pro něž byla kukuřice na siláž primárně určena. Lze dovozovat, že roste její energetické využití. V Plzeňském kraji je v současnosti 48 bioplynových stanic s typickou kapacitou cca 15-30 tis. tun biomasy a výkonem 500-800 kW. V návaznosti na celostátní trendy se dá předpokládat další dynamický nárůst instalované kapacity i v Plzeňském kraji. Lze přitom očekávat, že zejména u zařízení s větším instalovaným výkonem bude hlavním "palivem" právě kukuřice.

Využití energetické biomasy je kromě rizik negativních vlivů na půdu spojeno rovněž s potenciálními negativními dopady na přírodu a krajinu. Intenzivní pěstování řepky a dalších (často u nás nepůvodních, případně geneticky modifikovaných) energetických plodin na velkých plochách narušuje životní prostředí řady živočichů, případně i lidí (vlivy na krajinný ráz, produkce alergenů). Vyžaduje rovněž významné vstupy pesticidů, hnojiv a dalších potenciálně znečišťujících látek. S rizikem negativního dopadu na životní prostředí je spojeno i nakládání s koncovými produkty zpracování obnovitelných zdrojů energie (OZE), např. tzv. digestát produkovaný bioplynovými stanicemi. S rostoucí kapacitou zařízení k využití OZE roste dopravní náročnost jejich obsluhy, což opět může mít za následek zvýšení negativních vlivů dopravy na životní prostředí.

Dalším rizikem je zábor půdy pro infrastrukturu a zástavbu sídel. Přestože v absolutních hodnotách se rozloha pozemků vyňatých ze zemědělského půdního fondu (ZPF) a pozemků určených k plnění funkce lesa (PUPFL) za posledních 10 let nejeví jako vysoká (cca 250 ha, 7. místo v mezikrajském srovnání), jde často o nevratnou ztrátu kvalitní zemědělské půdy.

Specifickým problémem posledních let je vliv rozvoje fotovoltaických elektráren (FVE) na půdu a další složky krajiny. Velké FVE parky byly vesměs připojeny v období před změnou podmínek podpory v roce 2011, respektive před přijetím zákona č. 165/2012 Sb., o podporovaných zdrojích energie. V současnosti jsou připojovány většinou pouze malé domovní instalace, jak dokládá i stagnace v celostátním trendu podílu FVE na instalovaném výkonu zařízení na výrobu elektřiny.

V letech 2008 – 2010 vydal KÚ Plzeňského kraje 81 souhlasů s vynětím ploch ze zemědělského půdního fondu o celkové rozloze 282 ha (průměrná velikost FVE 3,5 ha) v kategorii velikosti záboru 1-10 ha (pro kategorie 0-1 ha a nad 10 ha nejsou údaje k dispozici). Tento masivní rozvoj kromě vlivu na půdu s sebou nese rizika narušení krajinného rázu a nežádoucí fragmentace krajiny (oplocení), ale i rizika kontaminace v důsledku použití herbicidů na zatravněných plochách FVE parků. Problematické může být i zajištění odstranění komponentů FVE po skončení jejich životnosti.

1.7.5 Hluk

Hluk má výrazné negativní dopady na zdraví. Zvýšeným hladinám hluku je vystaveno cca 5 % obyvatel kraje, zejména v Plzni, která patří mezi hlukově nejvíce zatížené krajské metropole v rámci ČR. Mezi ohrožené nadměrným hlukem patří i obyvatelé některých lokalit v Klatovech, Rokycanech, Nýřanech a některých dalších obcích.

Dle Akčního hlukového plánu pro hlavní pozemní komunikace Plzeňského kraje (2008) žije nejvyšší počet obyvatel kraje dotčených hlukem z dopravy přesahujícím hygienické limity (ukazatel Ln pro rušení spánku je 60 dB) v Plzni (4 373 obyvatel), Klatovech (2 118 obyvatel) a v úseku Sulkov – Nová Hospoda (56 obyvatel). Celodenně (ukazatel L_{dvn} = 70 dB) je hlukem z dopravy obtěžováno 1 158 obyvatel Plzně, 1 192 obyvatel Klatov a 21 obyvatel v úseku Čechovice – Ejpovice. Počet obyvatel vystavených zvýšené zátěži může být částečně snížen pomocí opatření na silniční infrastrukturu (dokončení obchvatu Plzně, obchvat Klatov).

1.8 SWOT analýza programu rozvoje Plzeňského kraje 2014+

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - Plzeň – centrum nadregionálního významu - Široká oborová nabídka SŠ a VŠ v kraji - Migrační atraktivita kraje - Fungující rozsáhlá síť veřejných knihoven napojených na internet - Dobrá obslužnost pečovatelskou službou - Vysoká úroveň ekonomické výkonnosti - Větší průmyslové podniky zaměřené na export - Růst výdajů, kapacit i výsledků vědy - Dobré sociální podmínky obyvatel – nezaměstnanost, mzdy, celkové příjmy - Dokončená dálnice D5 zvyšující atraktivitu okolního území - Velké plochy hodnotné krajiny a území s vyšší ekologickou stabilitou - Dlouhodobě dobrý stav většiny složek životního prostředí ve srovnání s ostatními kraji 	<ul style="list-style-type: none"> - Rozsáhlé venkovské oblasti se slabými centry - Zanedbanost a nedostatečné využití památkových objektů - Menší zastoupení MSP v ekonomice kraje - Pokles míry investic a nízká míra reinvestic zahraničních podniků - Nízká míra aplikace univerzitní vědy v podnicích - Nedostatek kvalifikovaných pracovníků pro průmysl a služby s vyšší přidanou hodnotou - Velký rozsah a dlouhodobě se zhoršující technický stav silnic II. a III. třídy - Koncentrace problémů v silniční dopravě v Plzni - Nedostatečný rozsah integrovaného dopravního systému - Nevhodné zemědělské hospodaření v krajině vedoucí k degradaci půd a znečištění vod
Příležitosti	Ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> - Zkvalitnění a orientace vzdělávání podle potřeb praxe - Projekt „Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015“ - Přizpůsobení struktury sociálních služeb potřebám klientů - Nové technologie a inovace v podnicích - Uplatnění výsledků vědy v praxi - Komplexní péče o ekonomický rozvoj kraje - Zavedení regionálních podpůrných programů pro MSP - Využití zdrojů SF EU 2014-2020 - Nalezení nových, úspornějších a funkčnějších konceptů ve veřejné dopravě - Nové železniční spojení z Plzně do Regensburgu (Donau-Moldau Bahn) - Vybudování integrovaného systému nakládání s odpady 	<ul style="list-style-type: none"> - Úbytek ekonomicky aktivního obyvatelstva a zvyšování jeho průměrného věku - Ohrožení sítě škol demografickými změnami a změnami financování - Odchod kvalifikované pracovní síly - Stárnutí obyvatel a jeho dopady na kapacity zdravotnických a sociálních služeb - Ztráta atraktivity kraje pro domácí i zahraniční investory - Nedostatek pracovníků pro vědu a výzkum - Problémy ekonomiky na trzích EU a silná exportní závislost zejména na Německu - Nedostatečná priorita Plzeňského kraje v celostátních koncepcích (zejména v silniční dopravě) - Značná finanční zátěž způsobená nutností udržovat rozsáhlou regionální silniční síť - Snižování retenčního potenciálu krajiny a zvyšování povodňového rizika

2 Strategická část

2.1 Analytická východiska pro strategii Plzeňského kraje

Plzeňský kraj lze charakterizovat jako kraj s vysokou koncentrací obyvatel, ekonomických subjektů, vzdělávacích zařízení, zařízení obchodu a služeb, zdravotnických, kulturních, sociálních a sportovních zařízení v aglomerovaném prostoru Plzně. Zároveň je to kraj rozlehlých a postupně se vylidňujících venkovských prostorů, jejichž ekonomická základna, dopravní, technická a sociální infrastruktura nezajišťuje dostatečné jistoty a životní standard pro trvale bydlící obyvatelstvo a atraktivitu pro investory. Zmíněné nedostatky venkova nemohou dostatečně vyvážit velké plochy hodnotné krajiny nebo dlouhodobě dobrý stav životního prostředí. Územní a sídelní diferenciaci kraje se nadále prohlubuje a klade vysoké nároky na veřejnou správu a její rozpočty při zajišťování udržitelnosti základních funkcí sídel pro obyvatelstvo.

Skvělá geografická a dopravní poloha Plzeňského kraje mezi Prahou a státní hranicí s Německem stále generuje mimořádně příznivé podmínky pro jeho dlouhodobý rozvoj. Zájem veřejné správy o nové investice a její vstřícný přístup probudil ve druhé polovině 90. let minulého století zájem zahraničních i tuzemských investorů o lokalizaci v Plzni a v dalších částech kraje přiléhajících k dálnici. Atraktivitu kraje podpořila jeho průmyslová tradice, zručnost a kvalifikace pracovní síly, zázemí středního a vysokého školství a vysoký standard občanského vybavení v jeho širokém spektru. V konkurenci ostatních krajů ČR se proto mohl Plzeňský kraj prezentovat v posledních deseti letech vysokým podílem HDP na 1 obyvatele, vysokou exportní výkonností, nízkou mírou nezaměstnanosti a nižším napětím na trhu práce, příznivým vývojem mezd, nízkým podílem domácností pod hranicí životního minima, migrační atraktivitou a populačním růstem, růstem kapacit vědy a výzkumu a nižší mírou zadluženosti veřejných rozpočtů. Rozvojový potenciál kraje posilují existence dálnice D5 a její napojení na evropskou dálniční síť a právě probíhající modernizace větve III. železničního koridoru jako součásti evropského systému TEN – T. Kraj má dostatečné zdroje pitné vody a zajištěny dodávky všech energií ze vzdálených zdrojů prostřednictvím jednotlivých distribučních systémů. Roste význam integrovaného dopravního systému pro dopravní obslužnost v aglomeračním prostoru s perspektivou jeho rozvoje na celé území kraje.

Přes všechny dlouhodobě zaznamenané příznivé charakteristiky se v posledních 2 až 3 letech začíná projevovat pokles investiční atraktivity kraje, zároveň se snižuje objem investic veřejného sektoru přes rostoucí zapojení externích (dotačních) finančních zdrojů, klesá migrační atraktivita kraje, zhoršuje se uplatnění absolventů škol na trhu práce a v souvislosti se všeobecnými populačními tendencemi klesá podíl obyvatelstva v produktivním věku a podíl obyvatelstva ve věku sekundárního a terciárního vzdělávání s velmi nepříznivou prognózou stárnutí obyvatelstva do dalších desetiletí. Zatím se nedaří výrazně zvyšovat produktivitu práce spojenou se zaváděním inovací do výroby a neroste ani míra aplikace vysokoškolského výzkumu a vývoje v podnikové sféře. Roste stupeň automobilizace, roste objem tranzitní dopravy i dopravy zdroj – cíl na komunikacích I. a II. třídy, kumulují se dopravní problémy v aglomeračním prostoru Plzně a v sídlech na hlavních silničních radiálách kraje spojené s vysokými zátěžemi životního prostředí pro obyvatelstvo. Stále se zhoršuje stavebně technický stav silnic a jejich povrchů ve vlastnictví a správě Plzeňského kraje.

Nedaří se zvyšovat rozvojový potenciál regionálních a mikroregionálních obslužných center a tím ani atraktivitu venkovských území pro obyvatelstvo. Pokračují urbanizační a suburbanizační procesy spojené s lokalizací bytů a obyvatelstva do oblastí nedostatečně vybavených technickou a sociální infrastrukturou. To se projevuje místním nesouladem mezi nabídkou a poptávkou po kapacitách veřejné občanské vybavenosti mimo jiné zejména ve školství a rostoucími požadavky na zajištění komfortnější veřejné dopravy (čas, kvalita, cena). Způsob hospodaření na zemědělské a lesní půdě narušuje ekologickou stabilitu území, retenční funkce krajiny a krajinný ráz, projevuje se degradací a erozí půd a zvyšuje rizika ohrožení sídel a obyvatelstva mimořádnými povodňovými situacemi.

2.2 Globální cíl

Podrobné analytické výstupy prokazují, že postupně doznívá období extenzivního a málo efektivního využívání zdrojů zajišťujících rozvoj Plzeňského kraje. Souvislosti a příčiny, respektive limity, mají zásadní republikový i mezinárodní (evropský) kontext v oblasti ekonomiky, dostupnosti kvalitních lidských zdrojů, infrastruktury i využívání přírodních zdrojů. Na základě těchto úvah a analýz byl formulován globální cíl.

Globální cíl:

Zvýšit konkurenceschopnost a atraktivitu Plzeňského kraje efektivním a udržitelným využitím zdrojů

Globální strategický cíl akcentuje zvýšení konkurenceschopnosti a také atraktivity Plzeňského kraje pro obyvatele, investory i návštěvníky. Cestou je co nejefektivnější využívání vlastních i externích zdrojů. V době poklesu zájmu investorů o Plzeňský kraj i v důsledku ekonomické krize nabývají na významu interní zdroje kraje a jejich optimální využití s podporou státních a evropských finančních prostředků na realizaci prioritních témat s multiplikačními regionálními efekty.

Rozvojový potenciál kraje představuje především vzdělaná, kvalifikovaná a flexibilní pracovní síla zvyšující výkonnost a produktivitu regionální ekonomiky, která se bude jako dosud opírat o tradiční obory s vysokým potenciálem konkurenceschopnosti a o perspektivní obory využívající v praxi výsledky vědy a výzkumu.

Kvalitu života obyvatel kraje a jeho atraktivitu pro podnikání podpoří funkční a dostupná technická a sociální infrastruktura. Nesporné přírodní a kulturněhistorické hodnoty Plzeňského kraje představují trvalý potenciál pro rozvoj cestovního ruchu.

2.3 Strategické cíle

Pro dosažení globálního cíle bylo definováno šest strategických cílů Programu rozvoje Plzeňského kraje, které reagují především na hlavní zjištěné problémy a rozvojové příležitosti Plzeňského kraje:

Strategický cíl 1: **Zajistit dostatek kvalifikovaných pracovních sil**

Strategický cíl 2: **Zlepšit dostupnost a kvalitu veřejných služeb**

Strategický cíl 3: **Zvýšit konkurenceschopnost regionální ekonomiky**

Strategický cíl 4: **Zlepšit fungování a vzhled měst a obcí a jejich vztahy**

Strategický cíl 5: **Zajistit funkčnost a rozvoj dopravních systémů kraje**

Strategický cíl 6: **Zabezpečit příznivé životní prostředí pro obyvatele kraje**

2.4 Popis strategických cílů

Každý strategický cíl je v této kapitole popsán prostřednictvím několika specifických cílů, které definují žádoucí stav v jednotlivých tématech. Pro každý specifický cíl je dále navržen soubor opatření.

Obsah opatření dokumentují příklady aktivit. **Nejedná se pouze o aktivity samosprávy Plzeňského kraje.** Většinu aktivit realizují jiné subjekty – města, obce, podnikatelské subjekty, neziskový sektor, školy i organizace zřizované státem. Přes poměrně značný rozsah příkladů aktivit nelze jejich výčet považovat za úplný.

Strategický cíl 1: **ZAJISTIT DOSTATEK KVALIFIKOVANÝCH PRACOVNÍCH SIL**

Dostatek kvalifikovaných pracovních sil je základním předpokladem udržitelného rozvoje Plzeňského kraje, neboť lidský kapitál je zřejmě jeho nejvýznamnějším rozvojovým faktorem. Prognóza vývoje počtu ekonomicky aktivních obyvatel není pro Plzeňský kraj příznivá. Na základě předchozího vývoje lze usuzovat, že migrace pokles počtu ekonomicky aktivních pouze zmírní. Přesto je důležité tímto způsobem v co největší míře zajistit náhradu pracovní síly. Hlavním zdrojem migračního přírůstku Plzeňského kraje je zejména zahraniční migrace.

Kvalita pracovních sil, kterou ovlivňuje zejména vzdělanost, je pravděpodobně ještě významnější pro rozvoj Plzeňského kraje než počet pracovních sil. Úroveň vzdělanosti obyvatel Plzeňského kraje v posledních letech poměrně rychle rostla. Srovnání s jinými kraji i prognóza vývoje vzdělanosti však ukazují, že postavení kraje se v rámci ČR zhoršuje a tento trend bude zřejmě pokračovat. Vzdělávání je nutné chápat nikoli úzce, ale jako proces celoživotního učení každého jednotlivce. Tento přístup je nezbytný především v současné době rychlých změn na trhu práce, které vyžadují značnou adaptabilitu pracovních sil.

Význam předškolního vzdělávání pro nastavení vztahu jednotlivce ke vzdělávání je dosud podceňován. Aktuální problémy s dostupností předškolního vzdělávání pro všechny zájemce mohou negativně ovlivnit především obyvatelstvo inklinující k sociálnímu a kulturnímu vyloučení.

Kvalita počátečního vzdělávání z hlediska získaných kompetencí je základním předpokladem budoucího uplatnění žáků i ekonomického rozvoje Plzeňského kraje. K tomu slouží celý komplex opatření týkající se základního a středního vzdělávání. Ve věku základního a středního vzdělávání je také podstatné rozvíjet přirozené zájmy a schopnosti žáků. To pak může zásadním způsobem ovlivnit další vzdělávací i profesní dráhu každého jednotlivce.

Rostoucí nároky na vzdělanost vedly k rychlému růstu počtu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva mezi mladší částí populace. V souvislosti s ekonomickou krizí však vystupuje do popředí relevance vysokoškolského vzdělávání a jeho vztah k trhu práce, z hlediska potřeb rozvoje Plzeňského kraje pak především vztah k regionálnímu trhu práce a k regionální ekonomice.

Pro další vzdělávání jako nedílnou součást celoživotního vzdělávání a předpoklad adaptace pracovní síly na měnící se podmínky byl již vytvořen základní legislativní rámec. Problémy však přetrvávají v jeho praktické aplikaci.

Specifický cíl 1.1: Získat a integrovat kvalifikovanou pracovní sílu

Základním předpokladem dostatečného počtu kvalifikované pracovní síly v Plzeňském kraji je stabilizace odborníků v regionu, který se však nachází v blízkosti dalších atraktivních lokalit (Praha, Bavorsko). Větším rizikem je nedostatečná obměna ekonomicky aktivních obyvatel, neboť do věku ekonomické aktivity vstupují početně slabé ročníky. Hlavním nástrojem pro eliminaci této hrozby je získávání pracovní síly zejména ze zahraničí.

Důraz je přitom nutné klást na imigranty s vyšší kvalifikací. To vyžaduje nejen aktivní marketing, ale také některé v ČR dosud méně využívané nástroje. Má-li zahraniční migrace skutečně přispět k omezení ztráty pracovních sil v kraji, je nutné zajistit stabilitu imigrantů, tedy je těsněji integrovat s většinovou společností.

Opatření: Stabilizace kvalifikované pracovní síly*Příklady aktivit:*

- *vytvoření platformy spolupráce Plzeňského kraje, škol, zaměstnavatelů a dalších partnerů v oblasti lidských zdrojů*
- *formulace strategie stabilizace lidských zdrojů v Plzeňském kraji*
- *zavedení systému monitorování vývoje trhu práce a potřeb zaměstnavatelů*
- *zvýhodněné bydlení pro špičkové odborníky*
- *prezentace a ocenění špičkových odborníků*
- *budování image kraje jako příjemného místa pro život*

Opatření: Získávání kvalifikované pracovní síly*Příklady aktivit:*

- *zvýhodněné bydlení nebo ubytování pro špičkové odborníky působící dosud mimo kraj*
- *rozvoj spolupráce státu (ÚP, CzechInvest, ...), kraje, obcí a zaměstnavatelů při získávání cizinců*
- *marketing technologií používaných v kraji*
- *prezentace firem působících v kraji a jejich zákazníků*
- *prezentace Plzeňského kraje na mezinárodních akcích prezentujících pracovní příležitosti*
- *prezentace kraje ve spolupráci s institucemi v zahraničí*

Opatření: Integrace cizinců*Příklady aktivit:*

- *jazykové vzdělávání cizinců*
- *rozvoj poradenství pro cizince (sociální, kariérové, právní ...)*
- *rozvoj společenského zapojení cizinců*

Specifický cíl 1.2: Zvýšit kapacitu a kvalitu zařízení pro předškolní vzdělávání

Největším aktuálním problémem předškolního vzdělávání je jeho dostupnost způsobená nedostatečnými kapacitami v některých částech Plzeňského kraje. Tento jev je však dočasný, což komplikuje jeho optimální řešení.

S dostupností předškolního vzdělání pro všechny zájemce souvisí také problematika začleňování dětí se zdravotním nebo sociálním hendikepem již do tohoto stupně vzdělání. Dostupnost, kvalita a účinnost předškolního vzdělávání je významná pro rozvíjení dovedností dětí i pro utváření jejich vztahu ke vzdělávání.

Opatření: Zvýšení kapacit předškolního vzdělávání

Příklady aktivit:

- spolupráce obcí při využití kapacit MŠ
- rozšíření MŠ podle technických možností
- výstavba a modernizace MŠ
- modernizace technického zázemí MŠ
- vybudování firemních školek
- úprava otevírací doby MŠ podle potřeb rodičů resp. zaměstnavatelů

Opatření: Zkvalitnění předškolního vzdělávání

Příklady aktivit:

- zlepšení vybavení MŠ s důrazem na rozvíjení dovedností a zručnosti dětí
- zapojení firem do pořizování vybavení MŠ k rozvíjení dovedností a zručnosti dětí
- další vzdělávání pedagogů MŠ

Opatření: Rovné příležitosti v předškolním vzdělávání

Příklady aktivit:

- začleňování dětí ze sociálně a kulturně oslabeného prostředí do MŠ
- podpora předškolního vzdělávání zdravotně postižených dětí (bezbariérová opatření, kompenzační a rehabilitační pomůcky)

Specifický cíl 1.3: **Zvýšit kvalitu základního a středního vzdělávání**

Na základních a středních školách je kladen stále větší důraz na zvýšení kvality výuky s cílem zlepšit kompetence žáků. Tyto změny jsou založené na aplikaci moderních výukových metod a vyžadují také nové vybavení pro výuku.

Dalším společným tématem ZŠ a SŠ je integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Pro Plzeňský kraj je také významným problémem snižování podílu žáků studujících německý jazyk, neboť ekonomické i další vztahy má kraj se sousední SRN velmi silné. Úspěšná realizace těchto změn ve výuce na ZŠ a SŠ vyžaduje také připravené a motivované pedagogy a odpovídající zázemí škol.

Opatření: Zavádění moderních forem výuky a zvyšování kompetencí žáků ZŠ a SŠ

Příklady aktivit:

- modernizace škol pro potřeby nových forem výuky a zvyšování kompetencí žáků
- nákup vybavení pro moderní výuku
- pořízení pomůcek, studijních podkladů apod.

Opatření: Rovné příležitosti v počátečním vzdělávání

Příklady aktivit:

- integrace žáků se SVP
- zajištění bezbariérovosti škol
- pořizování vybavení pro žáky se SVP
- pořizování kompenzačních a rehabilitačních pomůcek

Opatření: Rozšíření podílu německého jazyka na výuce cizích jazyků ZŠ a SŠ

Příklady aktivit:

- motivace managementu, pedagogů i žáků ZŠ a SŠ k rozšíření výuky německého jazyka, zejm. v příhraničí
- příprava regionálně zaměřených výukových materiálů v německém jazyce

- zapojení rodilých mluvčích do výuky německého jazyka ve školách
- spolupráce škol se zaměstnavateli s vazbou na SRN

Opatření: Další vzdělávání pedagogů a dalších zaměstnanců škol

Příklady aktivit:

- další vzdělávání managementu škol
- další vzdělávání pedagogů k novým výukovým metodám a zvyšování kompetencí žáků
- další vzdělávání pedagogů k práci se žáky se SVP
- jazykové vzdělávání pedagogů
- další vzdělávání ostatních pracovníků škol

Opatření: Modernizace zázemí škol

Příklady aktivit:

- modernizace ubytovacích kapacit škol
- modernizace stravovacích kapacit škol
- modernizace školních družin a klubů a jejich vybavení
- modernizace sportovišť a sportovního vybavení škol

Specifický cíl 1.4: Více propojit střední vzdělávání s potřebami praxe

Střední školy připravují velký podíl žáků již přímo pro praxi, nebo bezprostředně ovlivňují další vzdělávací cestu svých absolventů. Pro zajištění dostatku pracovních sil pro trh práce v Plzeňském kraji v období poklesu počtu žáků SŠ je nezbytné více reagovat na potřeby zaměstnavatelů. K tomu je potřeba těsnější spolupráce středních škol a kraje jako jejich dominantního zřizovatele se zaměstnavateli a jejich zástupci, což jsou např. hospodářské komory. Zaměstnavatelé by se také měli ve větší míře podílet na výuce středních škol.

Opatření: Zvýšení zájmu o přírodovědné a technické obory SŠ

Příklady aktivit:

- marketing přírodovědných a technických oborů SŠ vůči žákům ZŠ a jejich rodičům
- vzdělávání, metodická a informační podpora výchovných a kariérových poradců ZŠ a SŠ
- spolupráce SŠ s přírodovědnými a technickými obory se ZŠ
- spolupráce SŠ se zaměstnavateli při marketingu technických oborů vůči žákům ZŠ a jejich rodičům
- motivační program na podporu technického vzdělání v Plzeňském kraji
- zavedení systému podpory kraje pro vybrané obory (stipendia, příspěvky na stravu, ubytování, dopravu apod.)

Opatření: Optimalizace oborové nabídky SŠ podle rozvojových potřeb regionu

Příklady aktivit:

- spolupráce SŠ se zřizovatelem, úřadem práce a zaměstnavateli při vytváření oborové nabídky
- spolupráce SŠ se zřizovatelem, úřadem práce a zaměstnavateli při prezentaci oborové nabídky

Opatření: Spolupráce středních škol se zaměstnavateli

Příklady aktivit:

- spolupráce SŠ se zaměstnavateli při výuce

- odborné vzdělávání pedagogů ve spolupráci se zaměstnavateli
- spolupráce SŠ se zaměstnavateli při praktické přípravě žáků i absolventů
- spolupráce SŠ se zaměstnavateli při vzdělávání zaměstnanců firem
- zapojení SŠ do vzdělávání a rekvalifikačních nezaměstnaných s využitím fondů EU

Specifický cíl 1.5: **Podpořit zájem a schopnosti žáků**

Podchycení a rozvoj individuálních zájmů a schopností žáků jsou velmi důležité pro jejich budoucí profesní uplatnění. Proto se první opatření věnuje práci s talenty.

Pro rozvoj zájmu a schopností žáků v širší míře má význam zájmové vzdělávání. Pro žáky ZŠ je systém poměrně funkční, ale je žádoucí ho minimálně stabilizovat. V případě středních škol je nabídka zájmového vzdělávání dosti omezená a je nezbytné situaci zlepšit i s ohledem na další vzdělávací cestu a pracovní uplatnění žáků SŠ.

Opatření: Systematické vyhledávání talentů a práce s nimi

Příklady aktivit:

- rozvoj spolupráce škol s PPP při vyhledávání talentů
- další vzdělávání pedagogů zaměřené na vyhledávání talentů na školách
- pokračování projektu „Podpora talentovaných žáků v Plzeňském kraji“
- vybudování Center talentů při vybraných školách podle jejich zaměření

Opatření: Podpora zájmového vzdělávání pro žáky ZŠ

Příklady aktivit:

- koordinace zřizovatelů při realizaci zájmového vzdělávání na místní úrovni
- rozvoj činnosti SVČ a ZUŠ
- rozvoj zájmových kroužků na ZŠ
- realizace a marketing oborových olympiád pro žáky ZŠ

Opatření: Rozvoj zájmového vzdělávání na SŠ

Příklady aktivit:

- realizace zavedených soutěží pro žáky SŠ, např. Řemeslo má zlaté dno
- realizace a marketing oborových olympiád pro žáky SŠ
- zavedení technické olympiády
- podpora zájmu o SOČ (ze strany žáků i pedagogů, širší prezentace výsledků, ...)
- modernizace vybavení SŠ pro zájmové vzdělávání

Specifický cíl 1.6: **Sladit terciární vzdělávání s potřebami rozvoje regionu**

Snižování směrných čísel počtu přijímaných na ZČU a ztráta pozice Plzeňského kraje z hlediska podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva je významnou hrozbou rozvoje Plzeňského kraje. Těsnější spolupráce ZČU, Plzeňského kraje, zaměstnavatelů a dalších aktérů je nezbytným předpokladem řešení vzniklé situace.

Dalším předpokladem udržení nebo lépe posilování pozice kraje z hlediska vzdělanosti jeho obyvatel je nejen zvyšování kvality terciárního vzdělávání, ale také opatření směřující k posilování atraktivity ZČU či zapojení VŠ a VOŠ do mezinárodní spolupráce. Zvláštní pozornost je věnována zapojení studentů se specifickými potřebami do studia VŠ. Větší propojení VŠ a VOŠ s potřebami regionu představuje také rozvoj celoživotního vzdělávání na těchto školách.

Opatření: Rozvoj terciárního vzdělávání podle potřeb regionu*Příklady aktivit:*

- navýšení tzv. směrných čísel studentů ZČU
- spolupráce samosprávy kraje s VŠ
- rozvoj spolupráce VŠ se zaměstnavateli
- profilace studijních programů VŠ a VOŠ s ohledem na potřeby zaměstnavatelů
- zapojení zaměstnavatelů do výuky i fungování VŠ a VOŠ

Opatření: Zvyšování kvality terciárního vzdělávání*Příklady aktivit:*

- zvyšování kvalifikace a pedagogických kompetencí akademických pracovníků
- modernizace učeben a laboratoří a jejich vybavení
- získávání špičkových odborníků pro výuku
- excelence ve vybraných oborech
- podpora stáží studentů ZČU ve firmách

Opatření: Posilování atraktivity ZČU*Příklady aktivit:*

- popularizace oborové nabídky ZČU
- marketing ZČU
- spolupráce ZČU se zaměstnavateli při marketingu univerzity
- spolupráce ZČU se ZŠ, SŠ a zájmovými organizacemi

Opatření: Rozvoj mezinárodních vztahů VŠ a VOŠ*Příklady aktivit:*

- rozvoj mezinárodní spolupráce a partnerství VŠ a VOŠ
- rozšiřování spektra možností pro mezinárodní mobilitu studentů a pracovníků VŠ
- rozvoj mezinárodního prostředí na VŠ a VOŠ
- zapojení ZČU v rámci partnerských vztahů kraje a města

Opatření: Zvýšení účasti na vysokoškolském vzdělání*Příklady aktivit:*

- rozvoj poradenských center pro studenty
- motivační programy pro studenty
- služby pro studenty se specifickými potřebami
- podpora pracovníků VŠ při práci se studenty se specifickými potřebami

Opatření: Rozvoj celoživotního vzdělání na VŠ a VOŠ*Příklady aktivit:*

- kurzy celoživotního vzdělávání na VŠ a VOŠ
- pořízení a modernizace vybavení pro celoživotní vzdělávání na VŠ a VOŠ
- zvyšování kvalifikace tvůrců a lektorů celoživotního vzdělávání na VŠ a VOŠ
- vybavení VŠ a VOŠ pro celoživotní vzdělávání osob se specifickými potřebami
- rozvoj nabídky vzdělávání v rámci univerzity třetího věku ZČU

Specifický cíl 1.7: Zlepšit další vzdělávání pro potřeby zaměstnavatelů

Míra zapojení obyvatel do dalšího vzdělávání je v Plzeňském kraji, stejně jako v celé ČR, stále ještě nedostatečná. Další vzdělávání je poměrně finančně náročné a ne vždy vede k lepšímu uplatnění klientů na trhu práce. Kromě toho se na neuspokojivém stavu podílí slabší

marketing, nízká úroveň spolupráce zainteresovaných subjektů a nedostatečná úroveň poradenství v této oblasti. Také nabídka dalšího vzdělávání vždy neodpovídá potřebám trhu práce.

Opatření: Marketing dalšího vzdělávání

Příklady aktivit:

- *spolupráce kraje s ÚP, poskytovateli dalšího vzdělávání a zaměstnavateli při marketingu dalšího vzdělávání*
- *vytvoření ucelené nabídky dalšího vzdělávání a souvisejících služeb (podle potřeb zaměstnavatelů)*
- *kariérové poradenství a poradenství k dalšímu vzdělávání*
- *vytvoření regionálního poradenského centra dalšího vzdělávání*

Opatření: Podpora účasti zájemců na dalším vzdělávání

Příklady aktivit:

- *finanční příspěvek účastníkům dalšího vzdělávání*
- *podpora poskytovatelů dalšího vzdělávání*
- *preventivní vzdělávací programy zaměstnanců*
- *rozvoj podpůrných služeb (hlídání dětí, doprava apod.)*

Opatření: Rozvoj nabídky dalšího vzdělávání

Příklady aktivit:

- *spolupráce kraje s ÚP, poskytovateli dalšího vzdělávání a zaměstnavateli při rozvoji nabídky dalšího vzdělávání*
- *realizace zákona č. 179/2006 Sb.*
- *vytvoření materiálních i personálních podmínek dalšího vzdělávání na školách*
- *výměna zkušeností v dalším vzdělávání*

Strategický cíl 2: ZLEPŠIT DOSTUPNOST A KVALITU VEŘEJNÝCH SLUŽEB

Dostupnost a kvalita veřejných služeb je jedno z kritérií, které významně ovlivňuje spokojenost obyvatel s životem v obcích a městech, a tím i jejich atraktivitu. V konečném důsledku má dostupnost a kvalita veřejných služeb vliv na atraktivitu i konkurenceschopnost celého kraje.

Je důležité, aby veřejné služby byly poskytované ve struktuře podle místní potřeby a byly pro své uživatele dostupné jak v místě, tak v čase. Cílem je zajištění dostupnosti, udržitelnosti a zvýšení kvality veřejných služeb a odstranění nebo potlačení existujících nedostatků v přístupu k některým službám. Současně je potřeba zajistit, aby služby nebo péče byly poskytovány v odpovídajících podmínkách a s technickým vybavením, které vyhovuje současným požadavkům.

Významným jevem, který ovlivňuje strukturu poskytovaných veřejných služeb, je stárnutí obyvatel kraje. Měnicí se věková struktura obyvatel klade zvýšené nároky především na dostupnost, rozsah, strukturu a kvalitu zdravotních a sociálních služeb.

Spokojenost obyvatel ovlivňuje i pocit bezpečí, jak doma, tak na veřejně přístupných místech. O zajištění bezpečnosti občanů a jejich ochranu před kriminalitou, požáry, živelnými událostmi a haváriemi se starají bezpečnostní složky a další součásti integrovaného záchranného systému. Jejich schopnost účinně zasahovat i organizovat preventivní činnosti souvisí s úrovní výcviku, kvalitou technického vybavení a účinnou podporou z veřejných zdrojů.

Neustále roste i význam služeb, které souvisejí s trávením volného času obyvatel. Současně se zvyšují nároky na jejich dostupnost, kvalitu infrastruktury i poskytovaných služeb. Nejedná se však pouze o možnost pasivní konzumace produktů, ale i o vytvoření podmínek pro aktivní účast obyvatel na kulturních, sportovních a dalších volnočasových aktivitách.

Stále nedoceňovaným partnerem veřejné správy při poskytování veřejných služeb, organizování veřejného života v obcích, při péči o volný čas dětí a mládeže, ochraně osob a majetku a dalších činnostech je neziskový sektor a jeho organizace. Aby činnost neziskových organizací přinášela výsledky, je potřeba dlouhodobě vytvářet podmínky pro činnost NNO a jejich aktivity stabilně podporovat.

Specifický cíl 2.1: Zlepšit kvalitu a dostupnost sociální péče

Obyvatelstvo v Plzeňském kraji patří k nejstaršímu v republice a stárne rychleji, než obyvatelstvo v jiných krajích. Jedním z důsledků stárnutí populace budou i zvýšené nároky na kvalitu a dostupnost sociálních služeb. Hlavním úkolem sociálních služeb bude poskytovat klientům takovou strukturu služeb, aby mohli setrvat co nejdéle v přirozeném prostředí domova nebo v kontaktu s místním společenstvím. Umístění klienta v pobytovém zařízení pak zaručí 24 hodinovou kvalitní péči o jeho osobu a rodině ulehčí od náročné péče o rodinného příslušníka.

Také u pobytových zařízení bude potřeba upravit strukturu poskytovaných služeb a forem jejich poskytování podle potřeb klientů. Důležitá bude větší individualizace v poskytování služeb a provedení transformace ústavní péče do zařízení komunitního typu. Prioritou je péče poskytovaná formou osobní asistence, podpory samostatného bydlení, podporovaného zaměstnávání, odlehčovacích služeb, rané péče, služeb krizové intervence apod.

Téma, kterému je potřeba věnovat zvýšenou pozornost, je pomoc osobám nebo skupinám osob sociálně vyloučeným či sociálním vyloučením ohroženým. Je potřeba zdůraznit, že se vždy nejedná o osoby nebo skupiny osob žijící v sociálně vyloučených lokalitách, ale stále více též o osoby pečující o nesoběstačného člena rodiny, o samotě žijící seniory, matky s dětmi a podobně.

V posledních letech roste i počet osob, které nemají takový příjem, aby na trhu s byty získaly přiměřené bydlení. Jim by měla pomoci možnost obcí získat podporu pro výstavbu podporovaných sociálních bytů s regulovaným nájemným, které budou doplněny i o možnost poskytování některých sociálních služeb.

Opatření: Zvýšení dostupnosti terénních sociálních služeb

Příklady aktivit:

- *navýšení kapacity pečovatelských služeb (zvýšení počtu subjektů PS, zvýšení kapacity stávajících subjektů PS)*
- *podpora obcí při zajišťování pečovatelské služby*

Opatření: Přizpůsobení struktury a kapacit zařízení sociálních služeb poptávce

Příklady aktivit:

- *vytvoření struktury typů ubytovacích zařízení sociálních služeb, která bude odpovídat poptávce*
- *vytvoření malokapacitních zařízení pro dlouhodobý pobyt dítěte vyžadujícího mimořádnou péči odborných služeb, včetně umožnění pobytu osoby odpovědné za výchovu dítěte*
- *výstavba nových nebo rekonstrukce stávajících zařízení sociální péče typu domova se zvláštním režimem*
- *zřizování denních center, denních stacionářů, krizových center*
- *zvýšení informovanosti o sociálních službách poskytovaných seniorům*

Opatření: Zřizování alternativních typů sociálních služeb a služeb pro děti v komunitě

Příklady aktivit:

- *transformace institucionální péče v péči komunitní*
- *zřizování alternativních typů pobytových sociálních služeb formou nákupu objektů, rekonstrukcí či nové výstavby, včetně vybavení a nákupu potřebných pomůcek*
- *budování pobytových sociálních služeb komunitního typu na základě identifikovaných potřeb*
- *navýšení kapacit individualizovaných služeb poskytovaných v rámci komunit neústavního typu, např. podpora samostatného bydlení v komunitě, chráněné bydlení, azylové domy pro rodiny s dětmi, osobní asistence, atd.*
- *zvyšování kvality komunitních sociálních služeb pobytového charakteru, včetně obnovy materiálně-technické základny těchto služeb*

Opatření: Podpora začleňování osob nebo skupin obyvatel ohrožených sociálním vyloučením nebo chudobou

Příklady aktivit:

- *vznik integračních, komunitních a nízkoprahových center*
- *rozvoj sociálních služeb poskytovaných sociálně vyloučeným či sociálním vyloučením ohroženým osobám*
- *rozvoj sociálních služeb poskytovaných osobám drogově závislým nebo ohroženým drogovou závislostí*

- budování zázemí pro zapojení osob sociálně vyloučených či sociálním vyloučením ohrožených do pracovního a sociálního života
- rozvoj aktivit vedoucích k aktivizaci, dalšímu vzdělávání a začleňování seniorů
- pomoc obecním a městským úřadům při přijímání a plnění funkce „veřejného opatrovníka“

Opatření: Podpora nové výstavby zařízení pro sociální bydlení, včetně zázemí pro doprovodné služby

Příklady aktivit:

- rekonstrukce jiných objektů na zařízení pro sociální bydlení
- stavební úpravy stávajících ubytovacích zařízení, které nevyhovují požadavkům na zařízení pro sociální bydlení
- výstavba bytů pro seniory s návaznými sociálními službami a zdravotní péčí
- výstavba zařízení pro sociální a tréninkové bydlení

Specifický cíl 2.2: **Zlepšit kvalitu a dostupnost lékařské péče**

Kraj je dostatečně vybaven lůžky v nemocnicích a kvalitní zdravotnickou záchrannou službou. Vzhledem ke stárnutí populace je však nutno přistoupit ke změnám ve struktuře péče poskytované ve zdravotnických zařízeních ve prospěch péče návazné a následné. Neméně důležitá je neustálá snaha o udržení kvalitního vybavení lékařských pracovišť moderní technikou. Síť zdravotnických zařízení zřizovaných Plzeňským krajem je součástí celorepublikového systému zdravotnické péče.

Dostupnost ordinací praktických lékařů v kraji je značně rozdílná a zvláště ve venkovských oblastech hrozí její další snížení z důvodu nepříznivé věkové struktury lékařů a nedostatku lékařů ochotných pracovat na venkově. Populace v Plzeňském kraji je více než v jiných krajích zatížena výskytem závažných onemocnění. Žádoucí změnu může přinést prevence a změna životního stylu obyvatel.

Opatření: Modernizace infrastruktury poskytovatelů zdravotní péče

Příklady aktivit:

- modernizace přístrojového vybavení zdravotnických zařízení
- modernizace a obnova výjezdových stanovišť zdravotnické záchranné služby a jejich vozového parku
- přizpůsobení zdravotnických zařízení změnám v charakteru poskytované zdravotní péče (od akutní k návazné, následné a dlouhodobé)
- zajištění bezbariérového přístupu do zařízení zdravotních služeb

Opatření: Stabilizace sítě ordinací primární lékařské péče pro dospělé a pro děti a dorost

Příklady aktivit:

- vytvoření kvalitních podmínek pro práci lékařů na venkově
- motivace (mladých) praktických lékařů k práci v ordinacích na venkově

Opatření: Zdravotní prevence a propagace zdravého životního stylu

Příklady aktivit:

- rozvoj informovanosti a prevence vzniku nádorových onemocnění
- větší informovanost o zdravém životním stylu

Specifický cíl 2.3: Zlepšit kulturní zázemí a zvýšit kulturní aktivitu obyvatel

Nejvýznamnějším impulsem pro rozvoj kulturního dění v Plzni i celém regionu je realizace projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 a zajištění stěžejních součástí jeho programu.

Důležitými složkami veřejné služby v oblasti kultury jsou činnosti, jejichž výsledkem je zpřístupnění kulturních hodnot veřejnosti a vytváření příležitostí pro aktivní spoluúčast občanů na jejich tvorbě. Součástí je i vytváření možností pro pasivní diváckou účast na vnímání kulturních hodnot a produktů kulturních činností, zpřístupnění informací o kultuře a tvorba podmínek pro aktivní účast v oblastech kultury a umění pro všechny zájemce.

Opatření: Podpora projektu Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015 a jeho udržitelnosti

Příklady aktivit:

- *příprava a realizace programové nabídky*
- *realizace nezbytných investic projektu*
- *marketing projektu vůči obyvatelům města a kraje*
- *zkvalitnění systému vícezdrojového financování a spolupráce s podnikateli*
- *zajištění stěžejních projektů Plzeňského kraje a finanční podpora dílčích akcí*
- *finanční podpora vybraných akcí v rámci Plzeň-Evropské hlavní město kultury 2015*
- *zapojení měst a obcí kraje do projektu Plzeň-Evropské hlavní město kultury 2015*
- *projekty přeshraniční kulturní spolupráce*
- *marketing projektu v oblasti cestovního ruchu*
- *příprava koncepce pokračování a udržitelnosti projektu 2015+*

Opatření: Vytváření podmínek pro udržení a další rozvoj kulturních aktivit obyvatel

Příklady aktivit:

- *udržení sítě veřejných knihoven*
- *spolková činnost a dobrovolné aktivity v oblasti kultury a umění*
- *projekty k udržení prvků nehmotné (lidové) kultury (zvyků, obyčejů, slovesnosti, tradičních technologií výroby, lidové kuchyně a dalších)*
- *rozvoj činnosti Regionálního pracoviště pro dokumentaci tradiční lidové kultury Plzeňského kraje*
- *rozvoj badatelské a vzdělávací činnosti při muzeích, galeriích a dalších institucích*
- *veřejná prezentace spolkové činnosti a dobrovolných aktivit v oblasti kultury (např. festivalů, slavností, soutěží)*
- *podpora významných regionálních kulturních akcí*

Opatření: Zlepšení kulturní infrastruktury

Příklady aktivit:

- *výstavba, rekonstrukce a vybavení kulturních zařízení na venkově*
- *modernizace vybavení objektů kulturní vybavenosti*
- *rekonstrukce objektů a nákup vybavení pro potřeby kultury*
- *výstavba nového objektu Západočeské galerie*

Specifický cíl 2.4: Rozšiřovat a modernizovat infrastrukturu pro sport, volný čas a rekreaci

Sport a tělesný pohyb obecně se postupně stávají součástí moderního životního stylu a přispívají k pevnějšímu zdraví obyvatel. Zvláště důležité jsou nejen sportovní aktivity dětí a mládeže, ale také rostoucí skupiny seniorů. Většina sportovní infrastruktury byla postavena před více jak 20 lety a v současné době již některá sportoviště nebo jejich zázemí neodpovídají požadavkům. Sportoviště pro některé nové sporty úplně chybí a stávající veřejně přístupné volnočasové areály kapacitně nedostačují poptávce.

Opatření: Podpora modernizace sportovišť a zvyšování kvality jejich zázemí

Příklady aktivit:

- modernizace sportovišť, rekonstrukce a zvyšování kvality jejich zázemí
- zvyšování bezpečnosti sportovišť

Opatření: Podpora výstavby a provozu veřejně přístupných sportovišť

Příklady aktivit:

- rekonstrukce školních sportovišť a jejich zpřístupňování veřejnosti
- budování veřejně přístupných sportovních a volnočasových areálů

Specifický cíl 2.5: Vytvořit podmínky pro stabilitu a funkčnost neziskového sektoru

V městech a obcích kraje funguje na základě společných zájmů, vůle pomoci dobré věci nebo pomáhat bližním rozvinutý občanský sektor. Aktivitám, které obohacují kulturní a společenský život v městech a obcích, se věnují i občanská sdružení, jejichž hlavní činnost je v jiné oblasti, ale pro své spoluobčany např. hrají divadlo, pořádají kulturní akce nebo pečují o volný čas dětí. Veřejný život, zvláště v malých městech a obcích kraje, se bez spolupráce s občanskými sdruženími, spolky a místními iniciativami neobejde.

Opatření: Dlouhodobá a stabilní podpora práce organizací neziskového sektoru

Příklady aktivit:

- činnost spolků dobrovolných hasičů
- neziskové organizace pečující o aktivní využívání volného času dětí a mládeže
- neziskové organizace zapojené v programech prevence protispolečenských a patologických jevů a práci s osobami nebo skupinami osob sociálně vyloučených nebo ohrožených sociálním vyloučením
- spolkovou činnost a neprofesionální kulturní, sportovní a společenské aktivity obyvatel
- soutěže a prezentace výsledků zájmové činnosti

Opatření: Podpora transformace neziskového sektoru

Příklady aktivit:

- metodická pomoc neziskovému sektoru při zvládnutí administrativních důsledků legislativních úprav podle nového občanského zákona
- metodická pomoc neziskovému sektoru při využití změněných podmínek k rozvoji další činnosti

Specifický cíl 2.6: Posílit schopnost složek IZS pro řešení mimořádných situací

Zvláště v souvislosti s povodněmi se zvyšuje výskyt mimořádných situací, které vyžadují koordinovaný zásah všech složek integrovaného záchranného systému. Složky IZS se

podílejí jak na záchranných, tak i likvidačních pracích a snižování následků mimořádných situací. Hlavní nositelé činností, základní složky IZS, však nemají dostatek specializované techniky a prostředků a neprocházejí dostatečným odborným výcvikem.

Opatření: Zvyšování úrovně technického vybavení a odborné připravenosti složek IZS

Příklady aktivit:

- *zajištění nezbytné techniky a prostředků pro řešení mimořádných situací*
- *vybavení JPO/SDH moderní technikou a prostředky pro nasazení v mimořádných situacích*
- *zajištění mobilní podpory IZS a integrace jejich systémů se systémy nemocnic*
- *vybudování výcvikových a vzdělávacích středisek pro složky IZS*

Opatření: Modernizace informační a komunikační techniky pro koordinaci složek a řízení zásahů

Příklady aktivit:

- *dokončení a modernizace digitálního radiokomunikačního systému pro složky IZS*
- *integrace informačních systémů na místní a regionální úrovni a sjednocení a propojení informačních systémů složek IZS*

Specifický cíl 2.7: **Snížení kriminality a eliminace sociálně patologických jevů**

Kriminalita v Plzeňském kraji dlouhodobě stagnuje s tendencí k mírnému poklesu. Na snížení počtu trestných činů i závažnosti páchané trestné činnosti působí kraj realizací projektu „Bezpečný kraj“. Součástí projektu jsou i opatření v oblasti prevence kriminality, protidrogové prevence a péče o sociálně vyloučené lokality. Základním předpokladem funkčnosti systému prevence a následné péče je stabilní a dlouhodobá podpora z veřejných zdrojů.

Opatření: Prevence kriminality

Příklady aktivit:

- *rozvoj volnočasových vzdělávacích a výchovných programů v rámci mimoškolních aktivit dětí a mládeže jako prevence sociálně patologických jevů (grant OŠMT MMP)*
- *větší informovanost veřejnosti, zvyšování pocitu bezpečí občanů*
- *opatření omezující podmínky pro páchaní trestné činnosti nebo zvyšující šanci dopadnout pachatele*
- *rozvoj služeb prevence, udržení stávající sítě služeb*
- *koordinace, spolupráce a zvyšování odbornosti subjektů v oblasti prevence*

Opatření: Protidrogová prevence

Příklady aktivit:

- *stabilní podpora NNO, které se věnují práci s osobami ohroženými drogou a jinými návykovými látkami*
- *realizace terénních preventivních programů*
- *realizace školních preventivních programů, zaměřených na protispolečenské jevy, různé formy šikany a programy prevence jiných sociálně patologických jevů*
- *provoz kontaktních a poradenských center*
- *substituční léčba a následná péče o klienty po odvykacím programu*

Strategický cíl 3: ZVÝŠIT KONKURENCESCHOPNOST REGIONÁLNÍ EKONOMIKY

Prosperita Plzeňského kraje je podmíněna nadregionální konkurenceschopností podnikatelského sektoru (průmysl, služby). Pro udržení úrovně konkurenceschopnosti podnikatelských subjektů, dříve založené na relativně nižší nákladové hladině, je zapotřebí mimo jiné posílit růst produktivity práce. Tento růst lze podpořit aplikací výsledků výzkumu a vývoje, zaváděním inovací a využitím vzdělané a kvalifikované pracovní síly.

Využití těchto zdrojů by mělo být podporováno především ve flexibilním prostředí malých a středních firem, které díky většímu podílu na realizaci svého produktu dosáhnou lepšího postavení v hodnotových řetězcích. Podporou malého a středního podnikání lze přispět ke zmírnění rizik plynoucích ze závislosti na velkých zaměstnavatelích.

Dosud velmi dobrá sociální situace v kraji je dána dlouhodobě nízkou mírou nezaměstnanosti. Situace na trhu práce v důsledku ekonomické krize přináší postupné zhoršení podmínek získání a udržení zaměstnání především pro nejméně kvalifikované a jinak znevýhodněné obyvatele kraje. Tato situace klade vyšší nároky na služby zaměstnanosti.

Vzniku nových pracovních příležitostí je možné napomoci využitím investiční atraktivity kraje a obnovou aktivní podpory získávání domácích i zahraničních investic. Významnou příležitostí pro podporu veřejných i soukromých investic představují programy strukturálních fondů EU připravovaných pro období 2014-2020.

Nové pracovní příležitosti je možné také vytvořit v řadě odvětví služeb orientovaných na domácí i zahraniční klientelu. Zvláštní postavení mají služby cestovního ruchu, které lze rozvíjet s využitím výhodných předpokladů v příhraničí i na ostatním území kraje.

Ekonomickému rozvoji kraje prospívá kvalita a pestrost jeho nadregionálních vztahů. Díky těmto vazbám je možné eliminovat komunikační a administrativní bariéry. Zároveň mohou přispět k využití zdrojů mimo území kraje a k diverzifikaci jednostranně orientovaných exportních vazeb.

Specifický cíl 3.1: Zvýšit uplatnění výsledků výzkumu , vývoje a zavádění inovací

Konkurenceschopnost ekonomiky Plzeňského kraje určuje exportní průmysl a služby s nejvyšší přidanou hodnotou. Nedostatkem je relativně nízká produktivita práce. Jejím zvýšením napomůže vyšší míra uplatnění výsledků výzkumu, vývoje a zavádění inovací. Díky posílení spolupráce výzkumných institucí a podniků lze také zvýšit prestiž a kvalitu výuky na VŠ. Podpora se soustředí na rozvoj a stabilizaci kapacit výzkumně vývojové základny a na posílení úrovně aplikace jejích výsledků v praxi.

Opatření: Založení systému péče o znalostní ekonomiku

Příklady aktivit:

- *zpracování RIS, konceptu inteligentní specializace – definování klíčových oborů a na ně vázat priority ve vzdělávání*
- *ustavení regionální koordinační skupiny pro ekonomický rozvoj ve spolupráci města Plzně, Plzeňského kraje a výzkumných organizací*
- *vytvoření systému komunikace s podniky*
- *monitorování a hodnocení změn*
- *přednášky, konference a výměna zkušeností*

Opatření: Stabilizace výzkumných a vývojových kapacit*Příklady aktivit:*

- *stabilizace nových výzkumných center v kraji – podpora smluvního výzkumu především ve vazbě na regionální podniky a získávání kvalitních odborníků*
- *rozvoj stávajících a zakládání nových vývojových pracovišť – projektů*
- *rozvoj strategických partnerství – účast na špičkovém výzkumu, podpora mobility výzkumníků, studentů, techniků*
- *posilování výzkumných týmů*
- *rozvoj marketingu potenciálu VaV institucí v kraji s cílem zvýšení objemu zakázek smluvního výzkumu, podpora medializace výsledků VaV*
- *internacionalizace VaV aktivit – např. podpora účasti v mezinárodních programech VaV (Horizon2020 apod.)*

Opatření: Přenos výsledků výzkumu a vývoje do podniků*Příklady aktivit:*

- *projekty aplikovaného výzkumu a vývoje v podnicích*
- *společné projekty podniků a výzkumných organizací*
- *rozvoj regionálních finančních podpor pro spolupráci výzkumných organizací a podniků – např. vouchery*
- *zapojování podniků do mezinárodních programů (Eureka, Eurostars, Horizon2020 apod.)*

Opatření: Rozvoj podpůrných služeb pro rozvoj výzkumu, vývoje a inovací*Příklady aktivit:*

- *rozvoj služeb transferu technologií*
- *rozvoj kapacit pro přípravu a řízení projektů v mezinárodních programech (např. Horizon 2020)*
- *rozvoj spolupráce a sítě podniků a výzkumných a vzdělávacích institucí – kooperace a sdílení kapacit a synergie odborností*
- *popularizace technických, přírodovědných a lékařských vědeckých oborů – zaměřeno zejména na rodiče, žáky, studenty*
- *cílená příprava talentovaných studentů pro vědeckou činnost*
- *rozvoj systému zpřístupnění vědeckých informací (pro výzkumníky i pro podniky)*
- *zajištění ochrany duševního vlastnictví (patenty, užité vzory, ochranné známky apod.)*
- *projekty smluvního výzkumu výzkumných organizací ve prospěch veřejné správy*
- *rozvoj služeb vědeckotechnických parků*

Specifický cíl 3.2: Zvýšit konkurenceschopnost MSP a jejich podíl na ekonomice kraje

V zájmu diverzifikace hospodářství kraje je potřeba zvýšit podíl MSP na zaměstnanosti v kraji. Podporovány by měly být především podniky, které mohou dosáhnout lepšího postavení v hodnotových řetězcích s produkty s vyšší přidanou hodnotou. Toho lze dosáhnout rozvojem služeb pro MSP, zvýhodněnou nabídkou zajištění potřebné infrastruktury a nástrojů podpory přístupu k finančním zdrojům.

Opatření: Financování zahájení a rozvoje inovačního podnikání*Příklady aktivit:*

- poskytování návratných finančních zdrojů pro rozvoj podnikání (rizikový kapitál, úvěry, záruky)
- poskytování dotací pro inovační projekty MSP (přípravy prototypů, ověřování, testování, pořízení investic apod.)
- provozní finanční podpora začínajících inovačních mikropodniků
- zapojení MSP do grantových programů (národní i evropské)

Opatření: Rozvoj infrastruktury pro podnikání*Příklady aktivit:*

- výstavba a modernizace podnikatelských inkubátorů, podnikatelských a inovačních center
- příprava vhodných ploch pro umístování drobných podniků
- regenerace objektů pro malé a drobné podnikání

Opatření: Poradenské služby pro rozvoj podnikání*Příklady aktivit:*

- rozvoj podnikavosti, motivační programy pro zahájení podnikání
- poradenské služby pro zakládání firem - podnikatelské plánování, studie proveditelnosti, finanční řízení, právní služby apod.
- rozvoj podniků - strategie, studie proveditelnosti, získávání finančních zdrojů, transfer technologií, inovace výrobků, procesů, obchodních modelů, obchodní a technologická spolupráce, lidské zdroje, apod. informační služby
- rozvoj vzdělávání managementu a zaměstnanců
- internacionalizace firem - např. vyhledání obchodních a technologických partnerů, podnikatelské mise, účasti na mezinárodních kooperačních akcích apod.
- rozvoj spolupráce subjektů zajišťujících služby podporu podnikání
- zapojení podpůrných subjektů do mezinárodních sítí
- aktivní komunikace a sledování potřeb MSP

Opatření: Podpora sociálního podnikání*Příklady aktivit:*

- investiční aktivity vedoucí k podpoře sociálního začleňování
- příprava podnikatelských záměrů pro sociální podniky, jejich rozjezd a fungování
- sociální podniky orientované na místní potřeby a zdroje

Specifický cíl 3.3: **Posílit služby zaměstnatelnosti**

Zhoršení ekonomické situace výrazně zužuje příležitosti pracovního uplatnění a zvyšuje nároky na služby zaměstnanosti. Ty je třeba zajistit jak v potřebném rozsahu, tak také v širší partnerské spolupráci státu, územních samospráv, zaměstnavatelů, hospodářských komor a NNO.

Opatření: Prevence nezaměstnanosti a nedostatku pracovní síly*Příklady aktivit:*

- bilanční diagnostika
- účast zaměstnanců na dalším vzdělávání
- další vzdělávání v podnicích

- rozšíření pracovních úvazků na zkrácenou dobu
- rozvoj služeb pro podporu ekonomické aktivity žen na a po MD a pečující o závislé osoby
- spolupráce a komunikace veřejného sektoru s nejdůležitějšími zaměstnavateli – prevence rizik
- prognózování a vyhodnocování potřeb na trhu práce
- zlepšení podmínek pro mobilitu pracovníků
- vybudování regionálního systému koordinace služeb zaměstnanosti (Pakt zaměstnanosti)
- spolupráce a koordinace s Bavorskem
- pilotní projekty v oblasti podpory zaměstnatelnosti

Opatření: Pomoc k získání zaměstnání

Příklady aktivit:

- poradenská podpora
- rozšíření nabídky rekvalifikací
- rozvoj doprovodných vzdělávacích aktivit (průřezové kompetence, sociální souvislosti, finanční gramotnost, obnovení pracovních návyků apod.)
- rozvoj veřejně prospěšných pracovních míst
- podporované zaměstnávání – získání pracovních zkušeností
- zakládání a stabilizace sociálních podniků
- osvěta a podpora podnikavosti
- granty pro začínající OSVČ

Specifický cíl 3.4: **Rozvinout systém podpory investic**

Kraj nabízí řadu výhod, které ho činí investičně atraktivním, přesto investice, které se významnou měrou podílely na ekonomické výkonnosti, poklesly. Zvýšení míry investic je dáno především makroekonomickými podmínkami, na regionální úrovni je možno zajistit podpůrné činnosti z hlediska aktivního marketingu, přípravy místní infrastruktury a souvisejících služeb (vzdělávání, doprava) a případných pobídek. Významný potenciál pro zvýšení objemu investic nabízí finanční podpora EU 2014-2020.

Opatření: Zlepšování podmínek pro domácí a zahraniční podnikatelské investice

Příklady aktivit:

- aktivní marketing regionu
- rozvoj tzv. „after care“ služeb
- vybudování systému dělby kompetencí subjektů, regionálních a vládních
- reinvestice podniků umístěných v kraji – financování, poskytování zvýhodněných veřejných služeb – dopravní obsluha, vzdělávání apod.
- příprava a regenerace ploch pro umístění a expanze podniků
- snížení administrativní zátěže podniků při realizaci investic – podpora v povolovacích procesech

Opatření: Systematické a promyšlené zásadní veřejné investice s podporou SF EU 2014-2020

Příklady aktivit:

- vytvoření základního systému kompetencí
- posilování kvality systému přípravy a řízení projektů

- posílení kapacity pro využití finančních zdrojů SF EU 2014-2020 na území kraje
- projektová a majetková příprava zásadních investic Plzeňského kraje
- realizace zásadních investic Plzeňského kraje, např. v oblasti dopravy a vzdělávání
- využití finančních zdrojů SF EU 2014-2020 – realizace významných veřejných regionálních investic v oblasti dopravy a vzdělávání (nástroje ekonomického rozvoje)
- využití komunitárních programů EU
- systematické prosazování účasti státu na investicích v regionu (doprava)
- posílení podílu investic ve veřejných rozpočtech (a optimalizace běžných výdajů)

Specifický cíl 3.5: **Využití atraktivitu kraje pro cestovní ruch**

Atraktivitu kraje v nadregionálním měřítku zvýrazňuje především jeho příroda (Šumava), tradice výroby piva a také jeho poloha mezi Prahou a SRN. Nezanedbatelnou výhodou pro rozvoj nabídky cestovního ruchu je projekt Plzeň EHMK 2015. Potenciál rozvoje služeb spočívá v růstu kvality a koordinace nabídky atraktivních a cenově dostupných krátkodobých, zážitkových a poznávacích programů. Limitující je dosud nedostatečná vybavenost infrastrukturou a nízká úroveň spolupráce regionálních subjektů.

Opatření: Zkvalitnění marketingu a propagace

Příklady aktivit:

- aktualizace výzkumů a strategie v cestovním ruchu
- účast na veletrzích cestovního ruchu a jejich pořádání
- výroba kvalitních propagačních materiálů
- tvorba naučných a vzdělávacích produktů
- využití moderních IT a nových médií
- marketing regionálních značek a produktů
- spolupráce s Bavorskem, a sousedními regiony v ČR
- využití významných kulturních a sportovních akcí pro marketing kraje

Opatření: Zkvalitnění úrovně služeb cestovního ruchu

Příklady aktivit:

- aktivity destinačního managementu, systematická podpora spolupráce soukromého a veřejného sektoru (významné projekty, zprostředkování služeb, tematické balíčky pro turisty)
- využití potenciálu MAS pro rozvoj místních projektů rozvoje nabídky CR
- vzdělávání a organizace subjektů v cestovním ruchu
- zkvalitňování činnosti informačních center
- podnikatelské poradenství v cestovním ruchu
- systematická pomoc rozvoji agroturistiky, gastroturistiky
- rozvoj turistické dopravní obslužnosti (zelené autobusy, železniční doprava)

Opatření: Zvýšení kulturní atraktivity regionu

Příklady aktivit:

- záchrana a využití kulturních památek
- obnova a zpřístupnění hodnotných památek veřejnosti
- realizace kulturních aktivit

- podpora budování návštěvnických center (vhodná prezentace památkových objektů a areálů)

Opatření: Rozvoj infrastruktury cestovního ruchu

Příklady aktivit:

- výstavba a rozvoj pěších stezek a cyklostezek včetně doprovodné infrastruktury
- společné projekty obcí
- budování naučných stezek
- modernizace a rozšiřování ubytovacích kapacit
- budování sportovně rekreační infrastruktury (zařízení nadregionálního významu)
- rozvoj infrastruktury lázeňství a wellness
- zkvalitnění infrastruktury pro zimní sporty (zejm. Šumava) včetně doprovodné infrastruktury (doprava - parkování, veřejný prostor)
- zkvalitňování ubytovací a stravovací infrastruktury

Specifický cíl 3.6: **Využití potenciálu nadregionálních vztahů**

Pro ekonomiku Plzeňského kraje má zásadní význam export a silné ekonomické vazby se sousedním Bavorskem. Volný pohyb pracovních sil tyto vztahy zintenzivňuje. Nadregionální spolupráce je pro Plzeňský kraj zdrojem výměny zkušeností při zavádění moderních nástrojů ekonomického rozvoje. Utváření nových zahraničních vztahů může také podpořit diverzifikaci dominantních obchodních vazeb a využití odborných kapacit subjektů v Plzeňském kraji.

Opatření: Rozvoj spolupráce s Bavorskem

Příklady aktivit:

- rozvoj společné koordinace politiky ekonomického rozvoje (udržování stálé pracovní skupiny pro zajištění organizace a komunikace), zejména v otázkách LZ, CR, VaVal
- rozvoj společného regionálního marketingu (CR a investice)
- integrace kapacit VaVal a souvisejících služeb
- rozvoj přeshraničních nástrojů podpory podnikání (např. inovační vouchery)
- rozvoj finančních mechanismů rozvoje území (Cíl3)

Opatření: Rozvoj vztahů v územích s perspektivními trhy

Příklady aktivit:

- účast na veletrzích a kooperačních setkáních
- účast zahraničních partnerů na stážích v Plzeňském kraji
- poskytování odborné pomoci a výměny zkušeností (špičkové kompetence v soukromém i veřejném sektoru)
- tvorba propagačních nástrojů
- systém koordinace podpůrných služeb, dlouhodobé plánování a systematická péče o zahraniční vztahy

Opatření: Aktivní účast v evropských sítích

Příklady aktivit:

- zapojení kraje v systému EDV – aktivní prosazení priorit kraje
- zapojení subjektů kraje do konsorcií zapojených v evropských programech
- využití zastoupení kraje při EK při využívání evropských programů
- systém regionální správy informací se vztahem k EU

Strategický cíl 4: ZLEPŠIT FUNGOVÁNÍ A VZHLED MĚST A OBCÍ A JEJICH VZTAHY

Pro atraktivitu Plzeňského kraje má zásadní význam vzhled a fungování jeho měst a obcí. Přes zlepšení vzhledu řady veřejných prostranství a zanedbaných areálů v posledních letech zůstávají v některých obcích problematické lokality, které obyvatelé, a především návštěvníci, velmi citlivě vnímají. Přetrvávají, nebo se dokonce prohlubují problémy v plnění funkcí obcí. To se týká zejména menších obcí, kde vlivem pokračující koncentrace služeb i pracovních příležitostí do center dochází k omezování některých služeb. Zhoršování dostupnosti služeb tedy pociťují především obyvatelé obcí ve venkovských oblastech.

Obce nelze z hlediska jejich fungování vnímat jako zcela autonomní jednotky, neboť řadu funkcí pro menší obce plní jejich centra, nebo dochází k přirozené dělbě, např. některých služeb mezi sousedící obce. Je tedy vhodné podporovat spolupráci obcí zejména ve venkovských oblastech.

Jednou z funkcí, kterou musí plnit každá obec, je bydlení. Města a obce se soustřeďují především na podporu bytové výstavby, popř. ve svém majetku udržují bytový fond nezbytný pro zajištění dostupného bydlení svým obyvatelům. Struktura a rozsah obecních kapacit pro bydlení závisí na postavení obce v sídelní struktuře. S bydlením také souvisí zajištění dostupnosti alespoň základních služeb pro obyvatele.

K lepšímu fungování měst a obcí i kraje jako celku a k lepšímu vnímání Plzeňského kraje v širším prostoru přispívá budování vnějších vztahů, vč. mezinárodních. Řada měst, obcí i kraj se tomuto tématu dlouhodobě věnují, ale možnosti jsou především v rozvíjení forem spolupráce, které povedou ke konkrétním výsledkům. Také úroveň veřejné správy do značné míry ovlivňuje fungování měst, obcí i celého kraje. Pozornost je nutné věnovat zejména efektivitě a transparentnosti veřejné správy.

Specifický cíl 4.1: Udržet dostupné bydlení a služby

Zajistit dostupné bydlení a s ním související alespoň základní služby je hlavním úkolem samosprávy obcí. Úlohou kraje a obcí je minimálně vytváření podmínek pro bytovou výstavbu, ať už územní ochranou nebo přípravou vhodných lokalit. Větší obce a města mají podmínky i pro aktivnější bytovou politiku, neboť disponují vlastním bytovým fondem nebo zařízeními pro sociální bydlení.

Centra, v Plzeňském kraji zpravidla obce nad 3 tisíce obyvatel, plní některé vyšší funkce nejen pro sebe, ale i svá spádová území, což je důležité např. pro zajištění dostupnosti služeb. Na venkově je důležité udržet dostupné alespoň základní služby, neboť jsou zde též významným zdrojem pracovních míst. Součástí dostupnosti je dopravní obslužnost (viz strategický cíl 5).

Opatření: Příprava rozvojových ploch pro bydlení a služby v perspektivních lokalitách*Příklady aktivit:*

- *vymezení perspektivních rozvojových lokalit kraje*
- *stabilizace perspektivních rozvojových lokalit kraje v rozvojových dokumentech kraje*
- *podpora měst a obcí při přípravě perspektivních lokalit k využití – příprava dokumentace, získání dotace, ...*
- *dopravní a další infrastrukturní napojení rozvojových lokalit*

Opatření: Dostupné bydlení

Příklady aktivit:

- výstavba „startovacích“ bytů nebo bytů pro seniory (příprava dokumentace, získání dotace, ...)
- úpravy vhodných objektů na „startovací“ byty nebo byty pro seniory

Opatření: Rozvoj služeb v centrech

Příklady aktivit:

- monitoring nabídky služeb v centrech dle jejich role v sídelní struktuře
- koncentrace vyšších veřejných služeb v centrech
- lokalizace vyšších služeb v centrech (např. zdravotnictví, sociální péče)

Opatření: Stabilizace služeb na venkově

Příklady aktivit:

- udržení služeb ve venkovských obcích (pošta, úřad stavební, matriční apod.)
- lokalizace pracovišť služeb ve venkovských obcích
- zajištění dostupnosti základních služeb na venkově

Specifický cíl 4.2: **Odstranit závažné nedostatky ve vzhledu a fungování sídel**

Vzhled sídel je podstatným parametrem jejich atraktivity pro obyvatele i návštěvníky. Vzhled sídel nejčastěji narušují zanedbané a nevyužité areály (tzv. brownfields), zanedbaná veřejná prostranství nebo sídliště. Tato území často nevykazují pouze vzhledové, ale také funkční nedostatky, neboť jejich uspořádání bývá již zastaralé a nestačí současným nárokům. Jedním z častých a závažných funkčních nedostatků obcí je nekvalitní síť místních komunikací.

Samostatným opatřením je zachování, popř. rozvoj Programu stabilizace a obnovy venkova Plzeňského kraje. Program je významným nástrojem stabilizace malých obcí a venkova.

Opatření: Revitalizace zanedbaných areálů a objektů

Příklady aktivit:

- sanace zanedbaných areálů (z důvodu bezpečnosti a ochrany životního prostředí)
- rekonstrukce objektů v zanedbaných areálech
- úprava a nové využití zanedbaných areálů
- výstavba infrastruktury v zanedbaných areálech
- záchrana a revitalizace památek
- revitalizace zanedbaných historických center

Opatření: Revitalizace veřejných prostranství a zeleně v sídlech

Příklady aktivit:

- úprava centrálních prostor (náměstí, návsi)
- realizace pěších zón
- zklidňování dopravy
- zakládání či revitalizace funkčních ploch a prvků sídelní zeleně
- revitalizace vodotečí a vodních ploch v sídlech
- zajištění vhodných podmínek pro existenci původních druhů organismů v sídlech

Opatření: Regenerace sídlišť

Příklady aktivit:

- modernizace panelových domů, vč. zateplování fasád

- *úprava veřejných prostranství a jejich vybavenosti*
- *výstavba parkovacích míst*

Opatření: Zlepšení sítě místních a účelových komunikací

Příklady aktivit:

- *výstavba místních komunikací pro napojení rozvojových ploch*
- *výstavba, popř. rekonstrukce účelových komunikací pro zpřístupnění krajiny*
- *rekonstrukce místních komunikací*
- *zlepšení údržby místních komunikací*

Opatření: Program stabilizace a obnovy venkova

Příklady aktivit:

- *revitalizace zařízení občanské vybavenosti*
- *oprava památek a dalších objektů*
- *opravy místních komunikací*
- *výstavba nebo oprava technické infrastruktury*
- *úprava veřejných prostranství a jejich vybavenosti*
- *zpracování územních plánů a jiných plánovacích dokumentů*
- *soutěž obcí*

Specifický cíl 4.3: **Prohloubit spolupráci obcí**

Spolupráce obcí napomáhá jejich lepšímu fungování, neboť dochází nejen k výměně zkušeností, ale také ke sdílení různých obslužných funkcí. V Plzeňském kraji je velká část obcí zapojena v dobrovolných svazcích obcí (DSO), které jsou zřizovány pro řešení společných problémů (např. infrastrukturních), a také v místních akčních skupinách (MAS), které slouží k užšímu propojení místních samospráv navzájem i s dalšími významnými místními aktéry. Cílem je aktivizace a využití místního potenciálu uvybraných témat. Kromě podpory činnosti DSO a MAS je ze strany kraje účelné podporovat rozvoj také dalších forem spolupráce místních samospráv v rámci kraje.

Opatření: Rozvoj činnosti dobrovolných svazků obcí

Příklady aktivit:

- *podpora odborného zázemí DSO*
- *zapojení DSO jako partnerů do tvorby strategických dokumentů*
- *využití DSO pro koordinaci a sdílení funkcí*
- *soutěž DSO*

Opatření: Spolupráce obcí a dalších subjektů v rámci MAS

Příklady aktivit:

- *podpora managementu MAS*
- *zapojení MAS jako partnerů do tvorby regionálních strategických dokumentů*
- *využití MAS pro koordinaci a sdílení funkcí obcí*
- *využití MAS pro koordinovaný rozvoj cestovního ruchu a drobného podnikání*
- *soutěž MAS*

Opatření: Další formy spolupráce obcí

Příklady aktivit:

- *zapojení měst a obcí kraje do projektu SMO ČR Podpora obecní spolupráce, popř. do jeho pokračování*
- *setkání představitelů měst a obcí kraje*

- *prezentace měst a obcí kraje na celostátních akcích*
- *prezentace příkladů úspěšné spolupráce obcí kraje s konkrétními výsledky*

Specifický cíl 4.4: **Rozvíjet vnější vztahy kraje**

Vnější vztahy Plzeňského kraje a jeho obcí a měst jsou významným faktorem konkurenceschopnosti, neboť slouží nejen k získávání zkušeností, ale také k prezentaci kraje a jeho částí v širším kontextu. Z tohoto pohledu jsou významné jak příhraniční vztahy s Bavorskem, tak vztahy širší. Nelze pomíjet ani vztahy s jinými kraji v rámci ČR.

Velmi přínosné může být zapojení kraje i dalších subjektů do mezinárodních projektů a iniciativ. Kromě vlastní účasti kraje v nadregionálních a mezinárodních vztazích je užitečné podporovat tuto iniciativu také na místní a mikroregionální úrovni.

Opatření: Přeshraniční vztahy kraje

Příklady aktivit:

- *stabilizace systému finanční podpory Cíle 3*
- *příprava projektů příhraniční spolupráce*
- *podpora obcí a jejich svazků v rámci Cíle 3*
- *prezentace výsledků příhraniční spolupráce*

Opatření: Spolupráce kraje s partnerskými regiony

Příklady aktivit:

- *výměna zkušeností s partnerskými regiony*
- *společné projekty s partnerskými regiony*
- *zapojení kraje do sítí a asociací*

Opatření: Zapojení kraje do mezinárodních projektů

Příklady aktivit:

- *zapojení měst, obcí i dalších subjektů do mezinárodních projektů*
- *účast kraje v mezinárodních projektech a iniciativách*
- *zapojení kraje, měst, obcí a dalších subjektů do komunitárních programů EU*
- *prezentace výsledků mezinárodních projektů kraje*

Opatření: Vnější vztahy obcí a měst Plzeňského kraje

Příklady aktivit:

- *spolupráce měst a obcí kraje s obcemi mimo kraj*
- *rozvoj mezinárodních vztahů, spolupráce a projektů měst a obcí kraje*

Specifický cíl 4.5: **Posílit efektivitu a transparentnost veřejné správy**

Efektivita veřejné správy, a to jak samosprávy, tak státní správy, na všech úrovních do značné míry ovlivňuje fungování měst, obcí i celého kraje a je významným faktorem důvěry občanů ve veřejný sektor jako takový. Kromě přímých kroků k optimálnímu fungování veřejné správy má zásadní vliv na efektivitu rozhodování veřejné správy také uplatňování vhodných a kvalitních strategických podkladů.

Dalším cílem lepšího fungování veřejné správy je požadavek na její otevřenost a transparentnost vůči obyvatelům, zaměstnavatelům a návštěvníkům, a to jak stávajícím, tak i potenciálním.

Opatření: Pořizování a uplatňování strategických dokumentů územního rozvoje*Příklady aktivit:*

- *zpracování, aktualizace a uplatňování strategických dokumentů regionálního rozvoje*
- *zpracování, aktualizace a uplatňování územních plánů, regulačních plánů a územních studií*
- *výměna zkušeností s využitím strategických dokumentů na místní a mikroregionální úrovni a se zapojením veřejnosti a dalších aktérů do jejich přípravy*
- *sjednocení způsobů zpracování, užívání, sdílení a poskytování informací o území*
- *vytvoření systému evidence zpracování, uplatňování a vyhodnocování přínosů strategických dokumentů územního rozvoje*
- *koncentrace veřejných rozpočtů a jejich využití na podporu územního rozvoje*

Opatření: Posilování efektivity veřejné správy*Příklady aktivit:*

- *dokončení propojení datového fondu veřejné správy na principu sdílení jednou pořízených dat*
- *vybudování bezpečných datových úložišť a infrastruktury pro vytvoření cloudových řešení státní správy a samosprávy*
- *vytvoření a vybavení místních bezpečnostních týmů pro potřeby ochrany infrastruktury ICT pro zajištění řízeného a bezpečného sdílení dat v rámci veřejné správy a složek IZS*
- *zkvalitňování materiálně – technických podmínek pro výkon veřejné správy na regionální a místní úrovni za účelem zvyšování efektivity a výkonnosti územní veřejné správy a poskytování územních veřejných služeb*
- *zajištění jednotného systému řízení lidských zdrojů, zejména standardizace a centralizace systému ověřování kvalifikačních předpokladů pro výkon konkrétní úřední činnosti*
- *zefektivnění systému přijímání zaměstnanců veřejné správy na základě odbornosti a kvalifikace*

Opatření: Posilování transparentnosti veřejné správy*Příklady aktivit:*

- *zavedení integračních projektů podle jednotlivých životních situací občanů a po jednotlivých správních agendách (např. projekty eHealth, eJustice, eSbírka, eLegislativa)*
- *publikace dat veřejné správy, resp. veřejně využitelná data, pro potřeby dalších uživatelů i mimo veřejnou správu, a to uživatelsky příznivým způsobem*
- *rozvoj nástrojů ke sdílení „otevřených dat“ veřejné správy pro subjekty i mimo veřejnou správu*
- *zlepšení dostupnosti, nabídky služeb a uživatelské jednoduchosti elektronických služeb veřejné správy pro občana*
- *vytvoření systému zajišťujícího přeshraniční uznávání elektronické identifikace a autorizace*
- *rozšiřování možností digitální komunikace občana se státem neasistovanou formou prostřednictvím přímé elektronické komunikace s využitím vlastního ICT vybavení pro všechny občany (datové schránky)*

- *vytvoření systému, sloužícího k zajištění elektronické identity občanů ve všech elektronických službách veřejné správy, nebo ve službách financovaných z veřejných rozpočtů (zdravotnictví, školství, sociální zabezpečení)*

Strategický cíl 5: ZAJISTIT FUNKČNOST A ROZVOJ DOPRAVNÍCH SYSTÉMŮ KRAJE

Kvalitní dopravní systém je nezbytnou podmínkou fungování každého regionu. V Plzeňském kraji můžeme těžit z výhody dokončené dálnice D5, která představuje páteř silničního systému celých západních Čech a zajišťuje napojení kraje jak na centrum republiky, tak na exportně významné Bavorsko. Stav silniční sítě I. třídy v kraji, přes některé významné investiční počiny v uplynulém období, nelze označit za optimální, ale nikoliv z hlediska její údržby či povrchové kvality, nýbrž z hlediska parametrů trasy a četných bodových i liniových závad.

Krajská silniční síť (silnice II. a III. třídy) bohužel není v dobrém stavu a postupné zhoršování technického stavu je skutečností, která se bez zásadní změny rozpočtových pravidel nedá zvrátit. Pro další období je třeba upravit definici páteřní krajské silniční sítě, posílit projektovou a majetkovou přípravu, snažit se čerpat prostředky z příslušného operačního programu a zajistit maximální efektivitu vlastních vynakládaných prostředků.

Ani železniční síť v regionu nepatří v celostátním srovnání mezi ty kvalitnější. Tratě nejvíce zatížené příměstskou dopravou jsou jednokolejné, zastaralé a kapacitně vyčerpané. V návaznosti na dokončení III. tranzitního koridoru (včetně modernizace uzlu Plzeň) bude nutné připravit obnovu dalších tratí zejména v okolí Plzně. Mezinárodní význam má záměr nového propojení České republiky s Bavorskem přes Domažlice.

Dopravní problémy se koncentrují také v centru regionu – v Plzni, což je dáno radiálním charakterem silniční sítě a složitou terénní konfigurací. Pro zmírnění problémů je třeba pokračovat ve výstavbě nejdůležitějších úseků komunikačního systému, podporovat výstavbu záchytných parkovišť na okraji města a udržovat vysokou kvalitu a technický standard městské hromadné dopravy. Ke zmírnění tlaku automobilové dopravy na město může napomoci výstavba záchytných parkovišť a přestupních terminálů u nácestných stanic radiálních železničních tratí.

Je třeba doplnit síť mezinárodních a nadregionálních cyklotras na území kraje a podpořit výstavbu regionálních cyklotras a cyklostezek ve větších městech.

Integrovaný dopravní systém veřejné dopravy se začíná po letech stagnace opět intenzivněji rozvíjet. Největším úkolem pro příští období je úspěšné zvládnutí nabídkových řízení na dodavatele dopravního výkonu v autobusové dopravě. S tím souvisí i optimalizace linkového vedení a jízdních řádů, jakož i rozšíření IDS na území celého kraje.

Specifický cíl 5.1: Zkvalitnit státní silniční síť v regionu

Síť silnic I. třídy v regionu stále vykazuje značné množství dopravních závad, jako jsou rizikové průtahy obcemi, nevyhovující železniční podjezdy a přejezdy, prostorově nevhodné či nekapacitní úseky apod. V souladu s koncepčními záměry Ministerstva dopravy je nutné tyto úseky postupně modernizovat. Důraz je položen na nejvíce zatížené tahy, které jsou současně i důležitými rozvojovými osami kraje: Plzeň – Klatovy a Plzeň – Domažlice. Z pohledu rozvoje příhraniční oblasti a zlepšení napojení Domažlicka na dálnici D5 je sledováno doplnění státní silniční sítě o Českoleskou tangentu (propojení Bor – Dražnov).

Opatření: Realizace prioritních investičních záměrů na silniční síti I. třídy dle záměrů MD a RSD ČR

Příklady aktivit:

- silnice I/26, obchvat Staňkova

- silnice I/27, přeložka Šlovice – Přeštice
- silnice I/27, obchvat Přeštic
- silnice I/27, obchvat Klatov
- silnice I/27, úsek Třemošenský rybník - Orlík
- silnice I/27, rekonstrukce mostu gen. Pattona v Plzni
- silnice I/21, přeložka Nová Hospoda – Kočov 2. Stavba

Opatření: Předprojektová a projektová příprava dalších záměrů včetně stabilizace koridorů v územních plánech

Příklady aktivit:

- příprava modernizace silnice I/26 v úseku D5 – Chotěšov – Stod – Holýšov – Staňkov + přeložka Babylon
- příprava modernizace silnice I/27 v úseku Třemošná – hranice Plzeňského kraje
- příprava přeložky silnice I/21 v úseku Planá - Trstěnice
- stabilizace koridoru silnice I/20 a příprava staveb v úseku D5 – Seč
- příprava nových dálničních sjezdů na D5 v souladu se ZUR Plzeňského kraje

Opatření: Podpora doplnění státní silniční sítě o Českoleskou tangentu

Příklady aktivit:

- zapracování záměru nového úseku silnice I/21 Bor – Draženov do databáze námětů MD ČR na státní silniční síti
- zapracování koridoru českoleské tangenty do územních plánů dotčených obcí v souladu se ZÚR Plzeňského kraje

Specifický cíl 5.2: **Zajistit funkčnost krajské silniční sítě**

Krajská silniční síť není v dobrém stavu. Nevýhodou je velká rozloha kraje s odpovídající délkou silnic, ale s relativně malým počtem obyvatel. Regionální síť má příliš velký podíl silnic II. třídy. V posledních letech se pozitivně projevila možnost čerpání prostředků na modernizace silnic z regionálního operačního programu, ale projektová a majetková příprava se neprovádí v dostatečném rozsahu. Zastavit zhoršování technického stavu regionálních silnic není bez změny rozpočtových pravidel prakticky možné, lze se pouze snažit o co nejefektivnější využití vynaložených prostředků. K tomu je třeba redefinovat páteřní síť silnic II. třídy, posoudit priority staveb, posílit projektovou a majetkovou přípravu i pro menší stavby, snažit se o čerpání prostředků z budoucího integrovaného regionálního operačního programu a jednat se zástupci státu o možnostech spoluúčasti na údržbě silnic souběžných s dálnicemi a o omezení tranzitní nákladní dopravy na krajských silnicích.

Opatření: Úprava definice páteřní silniční sítě Plzeňského kraje

Příklady aktivit:

- úprava sítě silnic II. třídy spojená s redukcí délky o 10-15 %

Opatření: Zintenzivnění projektové a majetkové přípravy u vybraných staveb především na páteřní silniční síti

Příklady aktivit:

- posouzení kritérií pro stanovování priorit projektové přípravy a výstavby
- projektová a majetková příprava ucelených tahů a systémově důležitých úseků jako podmínka pro efektivní vynakládání vlastních i dotačních prostředků (např. silnice II/180 Kyšice – Chrást, II/187 na tahu Číhaň – Sušice)
- projektová příprava i menších akcí (např. souvislé opravy, revitalizace silnic) potřebná k postupnému zvyšování užitné hodnoty opravených silnic

- *projektová příprava vybraných průtahů ve spolupráci (a s finanční spoluúčastí) dotčených obcí*

Opatření: Efektivní využití prostředků z programového období 2014 - 2020

- *vyhodnocení podmínek nově vytvořených operačních programů a výběr vhodných staveb (II. etapa západního okruhu v Plzni, návazné silnice k D5 na Rokycansku atp.)*
- *dokončení projektové a majetkové přípravy schválených staveb a jejich realizace*

Opatření: Omezení zatížení krajské silniční sítě tranzitní dopravou

Příklady aktivit:

- *podpora kraje systémovému řešení zpoplatnění vybraných silnic II. třídy pro tranzitní nákladní dopravu*

Opatření: Zastavení zhoršování stavebně technického stavu silnic, jejich povrchů a mostů

Příklady aktivit:

- *provádění souvislých oprav a modernizací nejvíce poškozených úseků*
- *výhledově zajistit alespoň jednu opravenou silnici do každé obce*
- *vytvořit a naplňovat program systematické obnovy mostů*
- *jednání s ŘSD ČR o podílu státu na údržbě a rekonstrukcích silnic II. třídy, které slouží jako objízdné trasy pro dálnici D5 (II/605, II/203, II/180)*
- *podpora záměru, aby se SFDI systémově podílel na realizaci nejvýznamnějších záměrů na síti silnic II. třídy v krajích*

Specifický cíl 5.3: Zkvalitnit železniční síť pro atraktivní dálkovou i regionální dopravu

Železniční síť v Plzeňském kraji neodpovídá dnešním požadavkům, většina tratí je jednokolejná, v některých úsecích s vyčerpanou kapacitou, postižená četnými výlukami. Jedinou modernizovanou tratí je III. tranzitní koridor Cheb – Praha, jehož výstavba ale zatím nebyla dokončena. Infrastruktura nemá dostatečnou kvalitu pro zajištění potřebné úrovně regionální dopravy. V nejbližším období je nutné dokončit modernizaci III. koridoru včetně uzlu Plzeň a zahájit přípravu modernizace dalších nejvíce zatížených tratí (Plzeň – Nepomuk, Plzeň – Přeštice, Plzeň – Domažlice; posledně jmenovaná jako součást tzv. koridoru Donau-Moldau Bahn – nového kvalitního propojení České republiky s Bavorskem).

Opatření: Dokončení III. železničního koridoru včetně přestavby uzlu Plzeň

Příklady aktivit:

- *modernizace trati Rokycany – Plzeň*
- *uzel Plzeň – 1. stavba (pražské zhlaví + osobní nádraží sever)*
- *uzel Plzeň – 2. stavba (mosty Mikulášská + osobní nádraží jih)*
- *uzel Plzeň – 3. stavba (přesmyk domažlické trati vč. odstranění úrovněvého křížení Domažlické ul.)*
- *příprava 5. stavby Uzlu Plzeň (Plzeň Hl. n. – Plzeň-Koterov)*

Opatření: Podpora předprojektových a projektových prací na koridoru Donau-Moldau Bahn

Příklady aktivit:

- *stabilizace koridoru a pořízení přípravné dokumentace v úseku Plzeň – Stod – Domažlice st.hr.*
- *jednání s německou stranou o koordinovaném postupu při přípravě DMB*

Opatření: Optimalizace a revitalizace dalších železničních tratí v regionu s významnou dálkovou a regionální přepravou

Příklady aktivit:

- *rekonstrukce žst. Horažďovice-předměstí*
- *revitalizace a kolejové úpravy trati Klatovy – Železná Ruda*
- *revitalizace trati Rokycany – Nezvěstice (včetně přestupního uzlu Mirošov město)*
- *optimalizace trati Plzeň – Horažďovice předměstí – hranice Plzeňského kraje (směr Č. Budějovice) včetně zdvoukolejnění úseku Plzeň – Nepomuk*
- *příprava optimalizace trati Plzeň – Přeštice*
- *příprava revitalizace trati Plzeň – Plasy*
- *optimalizace regionálních železničních tratí (např. Pňovany-Bezručice)*

Specifický cíl 5.4: **Zmírnit dopravní problémy v Plzni**

Dopravní problémy v Plzni se projevují zejména v segmentu automobilové dopravy. Komunikace v centru a v mnoha případech i v předměstských zónách nejsou s to pojmout potřebné množství vozidel. K tomu negativně přispívá radiální charakter silniční sítě a terénní konfigurace města s omezeným rozsahem obvodových propojení. Řešením je výstavba nových úseků komunikací v souladu s územním plánem. Snahou by mělo být, aby zbytná doprava vůbec do Plzně nedojela. K tomu může nejvíc přispět modernizace aglomeračního okruhu v SV segmentu a přestup cestujících z automobilů na veřejnou dopravu v nácestných terminálech mimo Plzeň. Nezbytnou součástí dopravního systému v Plzni je městská hromadná doprava, pro udržení její vysoké kvality je nutné provést několik větších rekonstrukčních akcí. Nejdůležitějším rozvojovým projektem je prodloužení tramvajové trati k Západočeské univerzitě.

Opatření: Výstavba rozhodujících částí základního komunikačního systému v Plzni

Příklady aktivit:

- *Západní okruh – 2. etapa*
- *přeložka silnice I/20, úsek Na Roudné – Plaská*
- *silniční systém Roudná*
- *přeložka silnice I/27, úsek Sukova – Karlovarská*
- *projektová příprava silnice I/20, úsek Jasmínová – Na Roudné*

Opatření: Výstavba, rekonstrukce a modernizace dílčích částí aglomeračního okruhu

Příklady aktivit:

- *přeložka silnice II/180 v úseku Kyšice - Chrást*

Opatření: Prohloubení systémové integrace automobilové a hromadné dopravy

Příklady aktivit:

- *výstavba parkovišť P+R v okrajových částech Plzně (Bolevec, Světovar, Bory, Zátíší, nám. Emila Škody)*
- *výstavba přestupních bodů a záchytných parkovišť v železničních stanicích v plzeňské aglomeraci*
- *aplikace účinné parkovací politiky směřující k vymístění zejména zaměstnaneckého parkování z přetížených ulic v centru na záchytná parkoviště a preference rezidentského, abonentního a krátkodobého parkování na povrchových uličních stáních*

Opatření: Zajištění potřebných rekonstrukcí a rozvoje tratí veřejné dopravy včetně napájecí soustavy v Plzni

Příklady aktivit:

- *rekonstrukce vybraných úseků tramvajové trati na páteřní lince č. 4 (Klatovská tř., Karlovarská tř.)*
- *novostavba tramvajové trati Bory – Západočeská univerzita*
- *rekonstrukce napájení trolejbusové trati Černice vč. nové měnírny Černice*
- *modernizace technologie v měnárnách Letná a Bory*
- *rekonstrukce vybraných úseků tramvajových tratí na linkách 1 a 2 (ulice Skvrňanská, Přemyslova, Koterovská, Slovanská, Solní, Zbrojnická)*

Specifický cíl 5.5: **Doplnit síť cyklistických stezek**

Pro cykloturistiku vykazuje Plzeňský kraj nemalý potenciál. K jeho využití je třeba v první řadě dokončit výstavbu a vyznačení mezinárodních a nadregionálních cyklotras, pokud možno i s využitím dotačních prostředků z jiných zdrojů. V oblasti cyklo dopravy je třeba především ve větších městech podporovat výstavbu cyklistických pruhů i pásů a odstraňovat potenciálně nebezpečná místa.

Opatření: Dokončení systému mezinárodních a nadregionálních cyklotras

Příklady aktivit:

- *proznačení cyklotrasy EuroVelo č. 4 (národní č. 39) Cheb – Rakovník – Praha*
- *optimalizace vedení mezinárodní cyklotrasy č. 3 a nadregionálních tras č. 31 – 38 včetně výstavby chybějících úseků a dokončení značení*
- *propagace vybudovaných cyklotras*

Opatření: Efektivní podpora doplňování sítě regionálních a místních cyklotras včetně odstraňování nebezpečných míst

Příklady aktivit:

- *podpora přípravy a následné realizace cyklostezek s důrazem na cyklotrasy nadregionálního významu*
- *podpora financování cyklistické infrastruktury z národních (příp. evropských) zdrojů*
- *úprava a doplnění sítě regionálních cyklotras s cílem zajistit vzájemné propojení a kompletnost sítě*
- *odstraňování kolizních míst a nebezpečných úseků na existující síti značených tras*
- *podpora výstavby cyklistických pruhů a pásů ve větších městech a jejich okolí*
- *podpora systému Bike&Ride v rámci uzlových bodů IDP, podpora přepravy kol v autobusech a vlacích, podpora půjčoven kol v železničních stanicích*

Specifický cíl 5.6: **Vybudovat integrovaný dopravní systém kraje na bázi Integrované dopravy Plzeňska**

Integrovaná doprava Plzeňska byla cca 10 let omezena jen na město Plzeň a jeden nejbližší prstenec. Teprve v roce 2012 došlo k razantnímu rozšíření integrovaného území, které dnes zahrnuje necelých 60 % obyvatel kraje. Integrace se zatím týká jen předplatných jízdenek. V současnosti se začínají vypisovat také nabídková řízení na dodavatele dopravního výkonu a s tím souvisí optimalizace linek a jízdních řádů v nově definovaných oblastech. Též s ohledem na velmi řídké osídlení v rozsáhlých oblastech Plzeňského regionu je třeba, v zájmu zajištění financování systému, přikročit k využití některých dosud neaplikovaných

prvků, jako např. jízda na zavlání či nasazení nízkokapacitních vozidel. S prováděním nabídkových řízení dojde k rozšíření IDP na území celého kraje. Pro zdárné fungování systému bude nutné prohloubit tarifní integraci (sjednocení slev, integrace systémů v jednotlivých městech).

Opatření: Optimalizace vedení linek a koordinace jízdních řádů všech dopravců s důrazem na efektivnost systému, včetně zhodnocení efektivity některých úseků železničních tratí

Příklady aktivit:

- zlepšování regionálního taktového grafikonu železniční dopravy ve vazbě na celostátní takt
- zpracování nových dopravních konceptů a optimalizovaných jízdních řádů autobusové dopravy jako podklad pro vypsání nabídkových řízení na dodavatele dopravního výkonu v jednotlivých oblastech dle zák. 194/2010 Sb.
- užití moderních, efektivních prvků dopravní obslužnosti (jízda na zavlání, řízení jízdy z krajského dispečinku)
- zavedení taktového grafikonu na vybraných autobusových linkách
- zahrnutí linek cyklobusů do systému veřejné linkové dopravy
- prověření náhrady železniční dopravy dopravou autobusovou (v rámci optimalizace jednotlivých oblastí) u málo zatížených tratí (např. Svojsín – Bor, Mladotice – Rakovník, Staňkov – Poběžovice)

Opatření: Provedení nabídkových řízení na zajištění dopravního výkonu ve veřejné dopravě spojené s rozšířením integrovaného systému na území celého kraje

Příklady aktivit:

- postupné provedení nabídkových řízení na dodavatele dopravního výkonu v autobusové dopravě v oblastech Radnicko, Kralovicko, Bezručicko, Nýřansko, Blovicko, Nepomucko, Tachovsko, Chodsko, Kdyňsko a Pošumaví
- provedení nabídkových řízení na provozovatele regionální železniční dopravy
- postupné rozšíření integrovaného dopravního systému na území celého kraje v souvislosti s prováděním nabídkových řízení

Opatření: Integrace tarifů v jednotlivých městech i v regionální dopravě včetně integrace jednotlivého jízdného

Příklady aktivit:

- sjednocení slev z jízdného v MHD v Plzni a v integrované dopravě Plzeňska
- tarifní integrace regionální a městské autobusové dopravy v regionálních centrech kraje (Klatovy, Domažlice, Tachov, Rokycany, Stříbro, Přeštice)
- příprava integrace jednotlivého jízdného v rámci IDS Plzeňského kraje

Specifický cíl 5.7: **Zkvalitnit infrastrukturu pro integrovaný dopravní systém kraje**

Současný stav dopravní infrastruktury neposkytuje optimální podmínky pro rozvoj integrovaného dopravního systému kraje. Velmi zanedbaná je problematika výstavby přestupních uzlů autobus – vlak a záchytných parkovišť u železničních stanic (za vyhovující lze označit pouze 2 uzly, a to v Rokycanech a Sušici). Nevhodné umístění některých zastávek, jejich nedostatečné vybavení a nízká úroveň přístupových tras snižují atraktivitu veřejné dopravy. Ke zlepšení pomůže postupná obnova vozového parku, jež umožní také ekonomičtější a ekologičtější provoz. Cílem nového krajského dispečinku bude operativnější

řízení provozu, postupné vybavování významných zastávek informačními systémy zvýší komfort cestujících.

Opatření: Výstavba přestupních terminálů a záchytných parkovišť P+R

Příklady aktivit:

- výstavba autobusového terminálu u Hlavního nádraží v Plzni
- výstavba autobusových terminálů v přednádražním prostoru žst. Klatovy, Domažlice a Tachov
- výstavba terminálů Bory a Slovany v Plzni
- výstavba či úprava přestupního terminálu BUS-vlak u železničních stanic Nezvěstice, Blovice, Nepomuk, Pačejov, Horažďovice, Dobřany, Přeštice, Nýrsko, Nýřany, Staňkov, Stod, Heřmanova Huť, Poběžovice, Stříbro, Planá u Mar. Lázní, Bezručice, Plasy, Žihle, Mirošov-město
- výstavba záchytných parkovišť P+R v přestupních uzlech
- výstavba autobusových zastávek potřebných ke zrychlení nebo zefektivnění dopravy (Chotíkov na hlavní silnici, Ves Touškov pro linku Stod – Stříbro)

Opatření: Zavádění a provoz komplexních řídicích, informačních a platebních systémů

Příklady aktivit:

- vybudování centrálního dispečinku IDS Plzeňského kraje k řízení autobusové a železniční dopravy
- vybavení přestupních uzlů informačními systémy

Opatření: Obnova vozového parku

Příklady aktivit:

- obnova vozového parku autobusů související s prováděním nabídkových řízení na dodavatele dopravního výkonu v jednotlivých oblastech
- obnova vozového parku železniční dopravy
- postupná obnova vozového parku tramvají, autobusů a trolejbusů MHD v Plzni dle schválené investiční koncepce

Strategický cíl 6: ZABEZPEČIT PŘÍZNIVÉ ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ PRO OBYVATELE KRAJE

Vytváření podmínek pro příznivé životní prostředí je vedle dobrých podmínek hospodářského rozvoje a posilování sociální soudržnosti základním předpokladem dlouhodobě udržitelného rozvoje kraje.

Z analytické části Programu vyplynulo, že Plzeňský kraj není územím s kritickým stavem v žádné oblasti životního prostředí. Přesto jsou pro období předpokládané platnosti aktualizované verze Programu identifikovány určité výzvy a problémy k řešení.

První z problematických oblastí je vodní hospodářství. V kraji se nedaří plnit předpoklady v oblasti zásobování obyvatel pitnou vodou z vodovodů pro veřejnou potřebu ani v oblasti bezpečného odvádění a likvidace odpadních vod. Dosažení žádoucí vybavenosti sídel musí zohlednit sídelní strukturu (převažují malá vzdálená sídla), terénní podmínky a také ekonomickou efektivitou. Určité nedostatky vykazuje jakost vody ve zdrojích, což je nejvíce markantní v území napojeném na úpravnu vody Homolka v Plzni, která pro úpravu odebírá vodu z řeky Úhlavy.

Příznivě se vyvíjí situace v oblasti nakládání s odpady. Kraj se v budoucím období zaměří na snížení odpadu ukládaného na skládky. K tomu je potřebné posílit infrastrukturu umožňující obyvatelům efektivní třídění odpadů a likvidaci velkoobjemových a nebezpečných složek.

Znečištění ovzduší je problémem zejména Plzně a dalších velkých měst, což souvisí s dopravou. Žádoucí opatření definuje tematická oblast 4 Doprava. Výzvou je řešení trendu návratu k fosilním palivům v domácích topeništích z ekonomických důvodů.

Krajina Plzeňského kraje je jednou z jeho nezastupitelných hodnot. Je základní podmínkou nejen pro rekreaci, ale také pro obyvatelnost území a pro ekonomické aktivity, zejména pro zemědělství. V okolí měst je krajina narušena extenzívním vývojem sídel, který je naštěstí již na ústupu. Problémem pro více složek krajiny je produkce energie z obnovitelných zdrojů. Velkými riziky jsou degradace zemědělských půd a stále se snižující retenční schopnost krajiny s řadou možných fatálních důsledků ve všech oblastech udržitelného rozvoje. Řešit je potřeba ohrožení lesů kalamitním rozšířením lýkožrouta smrkového a větrem. Aktuální otázkou je vyvážení požadavků na rozvoj obcí a ochranu přírody na území chráněných území, zejména NP Šumava.

Zásadní efekt bude mít zvýšení povědomí o životním prostředí a jeho ochraně na plánování a rozhodování. Podpora kraje by se měla zaměřit zejména na úroveň menších projektů a místních řešení.

Specifický cíl 6.1: Zajistit ekonomicky efektivní a bezpečnou vodohospodářskou infrastrukturu

Naplnění cílů PRVK kraje je nutno řešit s ohledem na specifika sídelní struktury kraje. V řadě obcí s rozvolněnou sídelní strukturou je nezbytné hledat místní řešení zohledňující geografické danosti a ekonomické možnosti při investicích i provozu vodohospodářských zařízení.

Pozornost je třeba věnovat ochraně jakosti vody v místních zdrojích (studny, malé vrty), které v některých sídlech i nadále zůstanou hlavním zdrojem pitné vody.

Specifickým problémem je dořešení náhradního zdroje pro oblastní vodovod Plzeňské aglomerace a eliminace rizika nedostatku pitné vody pro více než polovinu obyvatel kraje při zhoršení jakosti vody v Úhlavě.

Opatření: Zásobování vodou menších sídel (obcí do 2000 obyvatel a částí obcí)

Příklady aktivit:

- vyhledávání, ověřování a využití místních zdrojů vody pro menší sídla vč. budování úpraven a související infrastruktury
- rekonstrukce a výstavby rozvodných sítí pitné vody

Opatření: Dořešení druhého zdroje vody pro oblastní vodovod Plzeňské aglomerace

Příklady aktivit:

- zajištění studie proveditelnosti s případným hodnocením variant
- zahájení přípravy investice

Opatření: Efektivní využívání vodních zdrojů

Příklady aktivit:

- uplatnění technologií vedoucích k úspoře pitné vody vč. využívání málo znečištěných odpadních vod
- využívání dešťové vody jako vody užitkové

Opatření: Odvádění a čištění odpadních vod na úrovni dané směrnicemi EU a vodním zákonem

Příklady aktivit:

- výstavba, modernizace a intenzifikace ČOV s využitím místně optimálních technologií
- rekonstrukce a obnova kanalizací

Opatření: Snížení rizik znečištění povrchových a podzemních vod

Příklady aktivit:

- likvidace starých ekologických zátěží s rizikem kontaminace vod
- legislativní iniciativa na zpřísnění podmínek pro užití hnojiv a pesticidů při zemědělské činnosti a na dodržování agrotechnických postupů
- zajištění ochrany zdrojů vody včetně eliminace hrozeb kontaminace v širším území
- ekologicky příznivé nakládání s dešťovými vodami v zastavěném území
- biotechnická opatření k eliminaci smyvu půdních částic do vodních toků a ploch
- vyhodnocení a aktualizace Plánů oblastí povodí ze strany podniků Povodí

Specifický cíl 6.2: **Zavést efektivní a ekologické způsoby nakládání s odpady**

V oblasti nakládání s odpady naváže kraj na příznivý trend vývoje produkce dopadů, třídění a sběru znovu využitelných složek. Doplněním potřebné infrastruktury (sběrná místa pro recyklovaný odpad, sběrné dvory) budou vytvořeny předpoklady k naplnění požadavků EU na minimalizaci objemu odpadu ukládaného na skládky. Aktivity kraje a dalších subjektů se musí též zaměřit na rozvoj kompostáren zpracovávajících organický odpad, což je dosud nedostatečně řešená složka odpadu. Likvidace odpadu, jež nelze zpětně využít, bude realizována v zařízení pro jeho energetické využití.

Specifickou otázkou zasluhující značnou pozornost je plošná zátěž krajiny odpady, která se v poslední době zvyšuje jako důsledek snižování příjmů domácností.

Opatření: Omezení množství odpadu ukládaného na skládky*Příklady aktivit:*

- předcházení vzniku odpadů
- uplatnění technologií pro opětovné využití odpadů ve výrobním sektoru
- podpora zařízení pro materiálové využití odpadů (kompostárny, bioplynové stanice atd.)
- realizace zařízení pro energetické využití odpadů
- rozvoj vybavenosti obcí pro sběr recyklovatelného odpadu

Opatření: Snížení plošné zátěže území odpadem*Příklady aktivit:*

- rekultivace starých skládek
- likvidace nelegálních skládek
- důsledné čištění veřejných prostranství a okolí komunikací

Opatření: Integrovaný systém nakládání s odpady*Příklady aktivit:*

- investice do zavedení ISNO (kraj, město)
- dobudování sítě sběrných dvorů
- výstavba a modernizace zařízení pro nakládání s nebezpečnými odpady

Specifický cíl 6.3: Eliminovat znečištění ovzduší z dopravy a výroby energie

Opatření v oblasti kvality ovzduší se zaměří na eliminaci zdrojů rizikových látek, tedy PM₁₀, B(a)P a přízemní ozón, kterými jsou zejména spalovací motory a lokální topeniště. Nezbytné je zastavit nepříznivý trend návratu domácností k využívání fosilních paliv z ekonomických důvodů. Proto je potřebné pokračovat v podpoře plynofikace a topidel využívajících biomasu s terciárním spalováním.

Dopravní opatření (přeložky, obchvaty) sídel, která napomáhají eliminovat vlivy dopravy na obyvatelstvo (hluk, emise), jsou řešena ve strategickém cíli 5. Navrhovaná opatření se soustřeďují na ekologizaci zdrojů a efektivní využívání energie.

Opatření: Snížení objemu emisí látek znečišťujících ovzduší*Příklady aktivit:*

- zavádění motorů s minimálními emisemi znečišťujících látek v prostředcích veřejné dopravy
- dotace na plynofikaci a další ekologické formy vytápění
- využívání obnovitelných zdrojů energie (FV články, geotermální vrty, energetické plodiny) bez negativních důsledků na půdu, vodu, vzhled sídel a krajinný ráz

Opatření: Energetická efektivnost a úspory energií*Příklady aktivit:*

- výstavba, rozšiřování a zefektivnění systémů CZT
- výstavba, rekonstrukce a úprava stacionárních zdrojů
- snižování energetické náročnosti budov
- dotace na realizaci energeticky úsporných budov

Specifický cíl 6.4: Snížit riziko povodní a eliminovat škody způsobené povodněmi

Plzeňský kraj je poměrně často postihován velkými vodami, což je důsledek klimatických změn (přirozené cykly ale i vlivy lidské činnosti) a snižování retenční schopnosti krajiny. Díky specifickému charakteru hydrografické sítě je nejvyšší riziko negativních důsledků povodní v Plzni.

Eliminace povodní a zejména jejich důsledků spočívá v důsledném dodržování předpisů týkajících se využívání záplavových území a také v komplexní integrované péči o území povodí, která má širší dopad do oblasti životního prostředí. Navržená opatření v tomto specifickém cíli jsou zaměřena na hydrickou složku krajiny, ke zlepšení napomohou i opatření v rámci specifického cíle 6.5. Opatření v krajině budou zohledňovat záměry uvedené v Plánu oblasti povodí.

Opatření: Integrovaný management povodí*Příklady aktivit:*

- realizace protierozních opatření, přirozených rozlivů, mokřadů, drobných vodních nádrží
- revitalizace toků s cílem zpomalení odtoku
- odbahňování vodních nádrží

Opatření: Snížení rizik nepříznivých důsledků povodní*Příklady aktivit:*

- aktualizace záplavových území a důsledné dodržování podmínek pro jejich využití
- zlepšení hydromorfologického stavu útvarů povrchových vod
- realizace přírodě blízkých a technických protipovodňových opatření v souladu s plány dílčích povodí
- koordinace krizových složek kraje a obcí a dalších subjektů (podniky Povodí, ČHMÚ).

Specifický cíl 6.5: Zlepšit stav krajiny

Opatření a aktivity zacílené na krajinu vycházejí z požadavků na zabezpečení klíčových funkcí krajiny – produkčních, rekreačních a ekologických. Proto i tento specifický cíl sleduje poměrně široký vnitřně provázaný systém opatření. Z pohledu ochrany půdy a vody je nezbytné zpřísnit pravidla pro pěstování zejména plodin pro energetické využití a eliminovat zátěž půdy a vody rezidui hnojiv a pesticidů.

Na stavu lesů a jejich ohroženost je třeba reagovat změnou porostního složení a stabilizací porostů. Dlouhodobě sledovaným cílem je zvýšení ekologické stability zemědělské krajiny realizací krajinářských opatření. Řešení vztahu ochrany přírody a rozvoje sídel zejména v NP Šumava je otázkou setrvalého dialogu a přijetí právních a strategických dokumentů.

Opatření: Zastavení procesu úbytku a degradace zemědělské půdy*Příklady aktivit:*

- prioritní využívání vnitřních rezerv pro územní rozvoj sídel
- legislativní iniciativa na zpřísnění podmínek pro agrotechnické postupy
- realizace protierozních opatření

Opatření: Zvýšení stability a rozmanitosti lesů*Příklady aktivit:*

- zvýšení podílu dřevin odpovídajících přirozené vegetaci v lesích

- realizace stabilizačních opatření v lesích

Opatření: Zvýšení stability a biodiverzity zemědělské krajiny

Příklady aktivit:

- realizace drobných prvků v krajině , ÚSES ap.
- realizace ekologických opatření v rámci pozemkových úprav

Opatření: Zajištění ochrany krajinného rázu

Příklady aktivit:

- zajištění strategie ochrany krajinného rázu (preventivní hodnocení)

Opatření: Řešení problematiky ochrany přírody ve vztahu k využívání území

Příklady aktivit:

- aktualizace Koncepce ochrany přírody Plzeňského kraje
- rozvojové strategie obcí v NP a CHKO zohledňující vyváženost ochrany přírody a ŽP, stabilitu obyvatelstva a hospodářský rozvoj

Specifický cíl 6.6: **Zvýšit povědomí o problematice životního prostředí**

Ochrana životního prostředí bude efektivně zajištěna pouze v případě, že se stane standardní a běžnou součástí přístupu všech aktérů. V následujícím období je nezbytné se zaměřit především na jednotlivé uživatele krajiny a místní komunity.

Opatření specifického cíle se věnují intenzivní vzdělávací práci a poskytování poradenství pro konkrétní projekty a aktivity z přípravy a realizace řešení, která reálně naplní všechny atributy dlouhodobé udržitelnosti.

Opatření: Rozšíření vzdělávacích a osvětových aktivit v oblasti životního prostředí

Příklady aktivit:

- příprava a realizace programů EVVO zaměřených na hospodaření v krajině
- příprava a realizace programů EVVO zaměřených na nakládání s odpady
- příprava a realizace programů EVVO zaměřených na nakládání s vodou
- příprava a realizace programů EVVO zaměřených na obnovitelné zdroje energie šetrné ke krajině
- projekty neziskového sektoru v oblasti vzdělávacích aktivit v rámci školní i mimoškolní výchovy
- přehlídka příkladů dobré praxe v rámci kraje (SMO Plzeňského kraje)
- systematické využívání médií k působení na veřejnost

Opatření: Vytvoření poradenského zázemí pro místní projekty a aktivity

Příklady aktivit:

- zajištění informací o příkladech dobré praxe
- vybudování sítě poradenských pracovišť pro řešení projektů ve vybraných oblastech životního prostředí
- odborná a metodická příprava poradců pro řešení projektů v životním prostředí
- rozšíření výuky a výzkumu ZČU k problematice optimalizace využívání krajiny a opětovného využití odpadů

3 Implementační část

Program rozvoje Plzeňského kraje je komplexní a koordinační rozvojovou strategií pro území kraje. Je zpracováván v rámci samostatné působnosti krajské samosprávy v souladu s požadavky zákona č.248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje. Tomuto pojetí odpovídá i jeho struktura, složená z analytické, návrhové a implementační části.

- Analytická část zahrnuje strukturovaný soubor hodnocení na základě soustavy ukazatelů, jehož účelem je především identifikace hlavních problémů a příležitostí na základě objektivně hodnocených ukazatelů.
- Strategická část představuje široce pojatý výčet vhodných a potřebných změn v území Plzeňského kraje stanovený pro celé období platnosti Programu (do roku 2020)
- Implementační část má za cíl shrnout hlavní úkoly implementace a stanovit jejich realizační podmínky.
- Akční plán je samostatný dokument, který navazuje na analytickou i na strategickou část Programu, neboť obsahuje především návrhy priorit a jejich obsahové vymezení v kratším časovém výhledu. Dále obsahuje soustavu indikátorů, a také doporučení časových, organizačních a zdrojových parametrů realizovaných změn, projektů či aktivit.

Program rozvoje Plzeňského kraje schvaluje Zastupitelstvo Plzeňského kraje. Hlavní odpovědnost za používání Programu má Rada Plzeňského kraje. Koordinační roli využívání Programu zajišťuje Odbor regionálního rozvoje KÚ Plzeňského kraje. Praktické využití Programu zajišťují jednotlivé odbory KÚ Plzeňského kraje. Odbory jsou také garanty (případně přímo realizátory) plnění Priorit kraje, které jsou součástí Akčního plánu.

3.1 Obsah Programu

Systém implementace Programu je navržen především s ohledem na základní okruhy jeho použití. Program rozvoje Plzeňského kraje bude využíván především pro účely:

- prosazování požadavků a potřeb Plzeňského kraje v nadřazených koncepcích a strategiích (např. národní úroveň – Politika územního rozvoje apod.);
- zohlednění a rozpracování poznatků a závěrů Programu v územních a oborových koncepcích Plzeňského kraje (např. Zásady územního rozvoje apod.);
- tvorby obsahu a zaměření nových rozvojových záměrů Plzeňského kraje;
- hodnocení souladu rozvojových záměrů a projektů ostatních subjektů s cíli Programu;
- podklad pro komplexní hodnocení sociální a ekonomické úrovně Plzeňského kraje;
- koordinace plnění úkolů kraje v rámci priorit Akčního Plánu;
- prezentace Plzeňského kraje.

3.2 Aktualizace Programu

Aby bylo možno pro tyto účely Program využívat, bude prováděna jeho pravidelná aktualizace. Předmětem aktualizace by měly být jednotlivé části programu v následující periodicitě:

- Analytická část – aktualizace ve zjednodušené podobě (profil Plzeňského kraje) jednou za 3 roky jako součást aktualizace Akčního plánu.
- Strategická část – možné korekce, doplňování, aktualizace v případě zjištění zásadních změn při zpracování profilu Plzeňského kraje nebo v rámci evaluace (viz dále).
- Akční plán – aktualizace 1 x za 3 roky, dříve jen při zjištění závažných změn zjištěných v rámci evaluace (viz dále).
- Implementační část programu – v rámci přípravy nového Programu, v případě potřeby pouze korekce

Za aktualizaci Programu rozvoje Plzeňského kraj odpovídá Rada Plzeňského kraje, za praktické zajištění úkolu je odpovědný Odbor regionálního rozvoje KÚ Plzeňského kraje.

3.3 Monitorování

Program rozvoje Plzeňského kraje obsahuje soustavu indikátorů, která hodnotí situaci a vývojové trendy kraje ve vztahu k vytčeným cílům. Indikátory Programu jsou navrženy zvlášť pro cíle Programu a zvlášť pro priority, které jsou součástí Akčního plánu. Indikátory Programu jsou z důvodu přehlednosti zvoleny v omezeném rozsahu, ale tak, aby pokrývaly problematiku řešenou Programem v plné šíři. Indikátory představují číselné údaje, které umožňují objektivní posouzení změn sociálně-ekonomické situace území kraje.

Odpovědnost za pravidelné roční vyhodnocení soustavy indikátorů Programu má Odbor regionálního rozvoje KÚ Plzeňského kraje. Odpovědnost za zajištění příslušných hodnot ukazatelů má Odbor informatiky KÚ Plzeňského kraje. Soustava indikátorů bude jedenkrát ročně aktualizována a stručně interpretována v rámci zjednodušené Zprávy o sociální a ekonomické situaci Plzeňského kraje.

3.4 Evaluace Programu

Každoroční Zpráva o sociální a ekonomické situaci Plzeňského kraje, respektive její interpretace, bude projednána v rámci pracovní skupiny vytvořené pro Program v roce 2013, případně s dalšími partnery v území kraje (města a obce, zástupci podnikatelské veřejnosti – hospodářské komory, nevládní neziskové organizace apod.). Zpráva bude obsahovat také informace o realizovaných aktivitách navržených v rámci dlouhodobé Strategie i v rámci Akčního plánu.

Odpovědnost za pravidelnou evaluaci Programu má Odbor regionálního rozvoje KÚ Plzeňského kraje. Roční evaluace Programu mimo jiné umožňuje zajištění vazby na přípravu a schvalování rozpočtu Plzeňského kraje i dalších subjektů podílejících se na realizaci Programu.

3.5 Zapojení partnerů a veřejnosti do realizace Programu

Program rozvoje Plzeňského kraje byl vytvořen v rámci partnerství. Příprava Programu probíhá ve spolupráci odborných skupin (ustavených pro jednotlivé tematické oblasti Programu) a koordinační Pracovní skupiny. Návrh Programu je veřejně projednán a je jako dokument včetně aktualizací k dispozici veřejnosti. Subjektům v území Plzeňského kraje je Program k dispozici pro účely dalších strategických a koncepčních prací, prezentace apod.

Veřejnosti a subjektům v území Plzeňského kraje je umožněno průběžně vznášet připomínky a doporučení k Programu. Odpovědnost za zpřístupnění Programu veřejnosti a subjektům

Plzeňského kraje, evidenci připomínek a námětů k Programu má Odbor regionálního rozvoje KÚ Plzeňského kraje.